

# Riksdagens protokoll



Nr 42

16 mars 1972

## Debatter m. m.

### Torsdagen den 16 mars

|                                                                                                                                    |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Meddelande ang. nästa veckas sammanträden . . . . .                                                                                | 5   |
| Svar på enkla frågor av:                                                                                                           |     |
| herr Nilsson i Agnäs (m) ang. hemligstämpling av regeringens<br>yttranden till Europarådet . . . . .                               | 5   |
| herr Pettersson i Lund (s) ang. tidpunkten för tillsättande av<br>utredning om de multinationella företagens beskattning . . . . . | 9   |
| fru Fränkel (fp) ang. desarmering av minor . . . . .                                                                               | 12  |
| herr Fiskesjö (c) ang. kommungränserna vid början av nästa<br>valperiod . . . . .                                                  | 14  |
| herr Gustavsson i Alvesta (c) ang. slutförandet av fosterbarns-<br>utredningens arbete . . . . .                                   | 16  |
| herr Jadestig (s) ang. rätten för hyresvärd att vägra förlänga<br>hyreskontrakt . . . . .                                          | 17  |
| herr Nelander (fp) ang. religionsundervisningen i grundskolan . . . . .                                                            | 18  |
| herr Hedin (m) ang. utrymmet för kristendoms- och religions-<br>undervisningen i grundskolan . . . . .                             | 18  |
| fröken Eliasson (c) ang. studievalet i grundskolan och<br>gymnasieskolan . . . . .                                                 | 21  |
| herr Westberg i Ljusdal (fp) ang. användningen av läromedel<br>som av skolöverstyrelsen bedömts som olämpligt . . . . .            | 23  |
| Anslag till polisväsendet, m. m.:                                                                                                  |     |
| Rikspolisstyrelsen . . . . .                                                                                                       | 25  |
| Inköp av motorfordon m. m. . . . .                                                                                                 | 27  |
| Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av<br>brott mot rikets säkerhet m. m. . . . .                                | 27  |
| Lokala polisorganisationen . . . . .                                                                                               | 35  |
| Den allmänna arbetsgivaravgiften m. m. . . . .                                                                                     | 76  |
| Bidrag till svenska institut i utlandet m. m. . . . .                                                                              | 93  |
| Organisationsstöd m. m. till idrotten . . . . .                                                                                    | 96  |
| Om lagstadgad ångervecka vid hemförsäljning mot kontant<br>betalning . . . . .                                                     | 101 |
| Meddelande ang. dagens plenum . . . . .                                                                                            | 104 |

|                                                                                                            |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Anslag inom inrikesdepartementets verksamhetsområde avseende företagareföreningarna, m. m.:                |     |
| Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader                                          | 104 |
| Statens hantverks- och industrilänefond                                                                    | 113 |
| Långivning från allmänna pensionsfonden                                                                    | 117 |
| Mindre och medelstora företag                                                                              | 130 |
| Interpellationer av:                                                                                       |     |
| herr Fågelsbo (c) ang. skyldigheten att lämna uppgifter för statistik m. m.                                | 144 |
| herr Larsson i Borrbj (c) ang. åtgärder mot erosionen vid Löderups strandbad                               | 145 |
| Meddelande ang. enkel fråga av herr Berndtson i Linköping (vpk) om förlängning av remisstider för kommuner | 146 |

## Samtliga avgjorda ärenden

### Torsdagen den 16 mars

#### *Justitieutskottets betänkande*

|                                            |    |
|--------------------------------------------|----|
| Nr 4 ang. anslag till polisväsendet, m. m. | 25 |
|--------------------------------------------|----|

#### *Finansutskottets betänkanden*

|                                                                        |    |
|------------------------------------------------------------------------|----|
| Nr 4 ang. utgifterna för kungl. hov- och slottsstaterna                | 75 |
| Nr 5 ang. anslag till oförutsedda utgifter                             | 75 |
| Nr 6 ang. anslag till riksgäldskontoret och till viss vinstutlottning  | 75 |
| Nr 7 ang. anslag till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster | 75 |
| Nr 8 ang. stat för statens allmänna fastighetsfond                     | 75 |

#### *Skatteutskottets betänkande*

|                                                  |    |
|--------------------------------------------------|----|
| Nr 7 ang. den allmänna arbetsgivaravgiften m. m. | 76 |
|--------------------------------------------------|----|

#### *Kulturutskottets betänkanden*

|                                                            |    |
|------------------------------------------------------------|----|
| Nr 6 ang. anslag till internationellt-kulturellt samarbete | 93 |
| Nr 7 ang. anslag till stöd till idrotten                   | 96 |

#### *Lagutskottets betänkanden*

|                                                     |     |
|-----------------------------------------------------|-----|
| Nr 5 ang. vissa ändringar i lagen om hemförsäljning | 101 |
| Nr 6 om upphävande av äldre giftermålsbalken        | 104 |

#### *Socialförsäkringsutskottets betänkande*

|                                                                         |     |
|-------------------------------------------------------------------------|-----|
| Nr 11 om rätt till sjukpenning utan hinder av att sjukanmälan ej gjorts | 104 |
|-------------------------------------------------------------------------|-----|

*Näringsutskottets betänkanden*

**Nr 42**  
år 1972

|                                                                                                                                                                  |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Nr 11 ang. anslag inom inrikesdepartementets verksamhetsområde avseende företagareföreningarna och av dem administrerad garanti- och långivning, m. m. . . . . . | 104 |
| Nr 12 ang. långivning från allmänna pensionsfonden . . . . .                                                                                                     | 117 |
| Nr 13 ang. mindre och medelstora företag . . . . .                                                                                                               | 130 |
| Nr 14 om förbud i vissa fall mot utländskt förvärv av svenska företag . . . . .                                                                                  | 144 |



Torsdagen den  
16 mars 1972

*Ang. hemligstämp-  
ling av regeringens  
yttranden till  
Europarådet*

## Torsdagen den 16 mars

Kl. 11.00

§ 1 Justerades protokollet för den 8 innevarande månad.

## § 2 Meddelande ang. nästa veckas sammanträden

Herr TALMANNEN yttrade:

Under veckan den 19–25 mars anordnas arbetsplena onsdagen den 22 mars kl. 10.00, torsdagen den 23 mars kl. 11.00 och fredagen den 24 mars kl. 10.00.

Onsdagssammanträdet, som inleds med behandling av socialdepartementets huvudtitel, kommer att fortsättas på kvällen. Till de 14 betänkanden som föreligger till behandling på onsdagen har fogats sammanlagt ett 40-tal reservationer.

Torsdagen den 23 mars äger den utrikes- och handelspolitiska debatten rum. Därefter behandlas från onsdagen eventuellt kvarstående ärenden, och sammanträdet avslutas med besvarande av enkla frågor. Även på torsdagen blir det nödvändigt att anordna kvällsplenum.

Fredagen den 24 mars behandlas inrikesutskottets betänkande angående arbetsmarknaden. Till detta betänkande har fogats ett 20-tal reservationer. Fredagssammanträdet kommer att avslutas senast omkring kl. 15.30.

## § 3 Ang. hemligstämpling av regeringens yttranden till Europarådet

Herr utrikesministern WICKMAN erhöll ordet för att besvara herr Nilssons i Agnäs (m) i kammarens protokoll för den 29 februari intagna fråga, nr 101, till herr statsministern, och anförde:

Herr talman! Herr Nilsson i Agnäs har frågat statsministern om han vill redogöra för orsakerna till att regeringens yttranden till Europarådet i vissa fall hemligstämplas, som t. ex. när det gäller yttrandet i anledning av en svensk församlings – S:t Martins – hänvändelse till rådet.

Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Enligt 3 § sekretesslagen får handlingar i ärenden, som angår rikets förhållande till främmande makt, endast i de fall och i den ordning Kungl. Maj:t bestämmer utlämnas tidigare än 50 år efter handlingens datum. Vidare gäller enligt samma paragraf att handling i ärende som, utan att vara av den beskaffenhet som nyss nämnts, angår myndighets förbindelser med främmande makts myndighet eller undersåtar eller eljest rör främmande makt eller dess förhållanden inte utan tillstånd av den handläggande myndigheten får lämnas ut tidigare än 50 år efter handlingens datum. Är det uppenbart att handlingens innehållande inte

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Ang. hemligstämp-  
ling av regeringens  
yttranden till  
Europarådet*

påkallas av hänsyn till rikets säkerhet eller av internationella hänsyn gäller dock inte den sistnämnda sekretessregeln.

Vid tillämpningen av de nu nämnda sekretessbestämmelserna jämföras enligt stadgad praxis mellanstatlig organisation med främmande makt.

Evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige har anmält svenska regeringen till europeiska kommissionen för de mänskliga rättigheterna i Strasbourg och gjort gällande att Sverige kränkt artikel 2 i första tilläggsprotokollet till konventionen om de mänskliga rättigheterna. Artikel 2 handlar om rätten till undervisning.

Svenska regeringens synpunkter på denna anmälan har skriftligen framförts till kommissionen, och inom någon tid kommer muntliga förhör att hållas i Strasbourg.

Förfarandet inför kommissionen sker inför lyckta dörrar enligt en uttrycklig bestämmelse i konventionen. Orsaken härtill är att kommissionen inte är en domstol utan ett förlikningsorgan, som i första hand skall försöka åstadkomma en uppgörelse i godo mellan parterna, sedan den väl utrett saksammanhängen. Om parterna tvingas till ställningstaganden inför offentligheten, läses lätt positionerna, och då kan förlikningsförhandlingar i hög grad försvåras.

Om en förlikning inte kan åstadkommas, skall kommissionen avge rapport till Europarådets ministerkommitté. Denna rapport är enligt konventionen hemlig och kan offentliggöras bara efter ett beslut av ministerkommittén. Så skedde t. ex. i Greklandsmålet.

Dessa konventionsbestämmelser, som år 1951 underställdes riksdagen för godkännande genom proposition nr 165, är entydiga, och förarbetena till konventionen lämnar inte rum för tvekan. De fördragsslutande staterna har avsiktligt valt denna typ av förfarande för att möjliggöra smidiga lösningar på många gånger svåra problem. Man skall komma ihåg att i flera fall olika Europarådsstater blivit anmälda till kommissionen för mycket allvarliga kränkingspåståenden. Som exempel kan nämnas: vissa händelser på Cypern under 1950-talet, vissa händelser i Sydtyrolen likaså under 1950-talet, vissa händelser i Nordirland just nu, vissa frågor rörande behandlingen av personer från Östafrika av indiskt och pakistanskt ursprung osv.

Däremot har svenska regeringen i ett fall som det här aktuella självfallet ingen anledning att själv vilja hemlighålla inlagor till kommissionen. Men regeringen måste av hänsyn till kommissionen och ministerkommittén, dvs. av internationella hänsyn, konsekvent vägra att utlämna handlingar av det här slaget.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret på min fråga. Det är av mycket stort intresse, men jag har fått det alldeles nyss, det är långt och jag har inte hunnit studera det närmare. Jag vill emellertid ändå säga några ord med anledning av det.

Min fråga har föranletts av en önskan att ge större offentlig kännedom åt att frågan om huruvida den svenska regeringen har rätt att vägra föräldrar, som så önskar, att ta sina barn ur skolans religionsundervisning, just nu ligger under prövning i Europarådets kommission för de

Torsdagen den  
16 mars 1972*Ang. hemligstämp-  
ling av regeringens  
yttranden till  
Europarådet*

mänskliga rättigheterna. Som vi nyss har hört, har den Evangelisk-lutherska församlingen begärt att dess medlemmar skall få befrielse från religionsundervisning för sina barn för att själva med kompetenta lärare sköta denna undervisning. I juli 1970 sade regeringen nej till denna begäran, och i januari 1971 vände sig församlingen till Europarådet.

Jag vill nu betona att det är mycket ovanligt att Europarådet godkänner anmälningar. Strikt formell granskning och noggranna undersökningar av anmälan innehåll hade t. ex. medfört att till oktober 1967 endast 50 anmälningar av 3 350 hade fått gå vidare. Den svenska församlingens anmälan togs upp. Kommissionen föreslog på det stadiet att regeringen skulle förlika sig med församlingen, men regeringen vägrade enligt uppgift och ville av principiella skäl få frågan belyst just på det sätt som nu kom fram i svaret. När kommissionen krävde förklaringar avgav regeringen sådana, som dock har hemligstämplats.

Nu har jag av herr Wickman fått det besked som jag kanske anade i förväg, nämligen att det är sekretesslagen som åberopas. Men jag måste fråga: Är Europarådet främmande makt? Det är regeringens tolkning, men det finns personer som har en annan uppfattning, bl. a. en professor i rättsvetenskap, själv medlem av Evangelisk-lutherska S:t Martins församling i Stockholm, som står bakom ifrågavarande anmälan. Jag har inte talat med honom, men jag har sett uppgifter om det. Jag ville fråga utrikesministern: Tror utrikesministern att regeringens svar kunde leda till internationella förvecklingar? Tror regeringen att någon främmande makt är oroad?

Nu får jag av svaret veta att det är de stränga bestämmelserna i konventionen om de mänskliga rättigheterna som gör att regeringen har varit tvungen att ta denna hänsyn, och då kan ju regeringen förbli i sitt lugn. Men samtidigt är jag oroad över att många av de svenska föräldrar som umgås med samma planer som ifrågavarande församling känner sig beklämda. De har ingen utsikt att få någon vetskap om hur de skall få sina problem lösta. Min bedömning är att regeringen skulle ha vunnit på att låta sin förklaring vara offentlig. Mest skulle den vinna på att genast vidta åtgärder som bortröjer hindren för föräldrarna att ordna alternativ undervisning.

Sedan måste jag fråga utrikesministern: Jämställer utrikesministern verkligen denna lilla församlings anmälan med de på s. 3 i svaret omnämnda mycket allvarliga kränkingspåståendena från Cypern, Sydtyrolen och Nordirland? I så fall är denna fråga mycket allvarligare än ens jag hade tänkt mig. Jag hade trott att den trots allt inte var av den omfattningen, även om jag anser den oerhört viktig och även om jag tycker att regeringen med administrativa och ekonomiska medel motarbetar inte bara privata skolor utan också de människor som har underkänt undervisningen i religionskunskap i den normala skolan och vill ordna den på annat sätt.

Herr utrikesministern WICKMAN:

Herr talman! Jag lämnade avsiktligt ett rätt utförligt svar på herr Nilssons i Agnäs fråga. Det bör inte kvarstå någon tvekan vare sig hos herr Nilsson själv eller hos de andra som har följt denna diskussion om hur

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Ang. hemligstämp-  
ling av regeringens  
yttranden till  
Europarådet*

rättsläget är i ett fall som detta och om vilka internationella hänsyn det är som förpliktigar den svenska regeringen att hemlighålla yttranden till kommissionen för mänskliga rättigheter.

Herr Nilsson ställde en juridisk fråga till mig, nämligen om mellanstatliga organisationer är att jämställa med främmande makt. Jag skulle vilja svara med en motfråga: Om de inte är att jämställa med främmande makt, vad skall de då likställas med? Och skulle vi inte acceptera – vilket riksdagen ju har gjort – ända sedan 1920-talet – att mellanstatliga organisationer likställs med främmande makt, skulle det innebära att vi i själva verket har handlat utan stöd av grundlagen ända sedan 1920-talet. Herr Nilsson behöver faktiskt inte hysa någon tvekan om att mellanstatliga organisationer är att jämställa med främmande makt.

Herr Nilsson sade att den svenska regeringen antagligen skulle vinna på att offentliggöra det här yttrandet, och jag håller med herr Nilsson på den punkten. Det finns ingen som helst så att säga intern politisk önskan från den svenska regeringens sida att hemlighålla det här yttrandet. Det är ett utmärkt yttrande. Kunde vi betrakta frågan, vilket vi alltså inte kan, uteslutande som en inhemsk fråga, så skulle vi självfallet ha offentliggjort yttrandet. När vi inte gör det, så är det uteslutande av hänsyn till kommissionens mycket fasta praxis på den här punkten.

Vi har fått en bekräftelse från kommissionens ordförande på att vårt handlingssätt är det enda rimliga och det enda korrekta. Han har i en skrivelse till oss direkt konfirmerat detta. Han säger själv att helt oberoende av vad yttrandet innehåller, så kan han inte godkänna att det publiceras i någon form. Det är denna förpliktelse som vi lever upp till.

Jag vill erinra om att riksdagen har godkänt detta förfarande 1951 och att herr Nilsson i Agnäs därför egentligen indirekt uppmanar den svenska regeringen att bryta mot en väsentlig internationell förpliktelse som vi har iklätt oss.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Jag vill tacka utrikesministern för tillägget till svaret. Det var mycket värdefullt också det. Jag betonar en gång till att det som står på de tre sidorna i svaret kommer att bli föremål för mitt och andras studium.

Jag vill inte alls uppmana regeringen att bryta mot internationella förpliktelser, men jag anser att det är ytterst viktigt att vi kommer till rätta med denna fråga. Här gäller det en liten svensk församlings anmälan i en undervisningsfråga, som väl med tanke på Europa och världen inte är av så stora mått och inte kan jämföras med händelser av mera allvarligt slag som inträffat i andra länder. Jag tycker att det hade varit skäl i att regeringen redan på det första stadiet, när frågan ställdes om inte förlikning kunde ske, hade tagit kontakt med S:t Martins församling och gjort upp i godo. Regeringens hållning här och den skrivelse som utrikesministern åberopar kan jag givetvis inte angripa eller misstänkliggöra, men jag anser ändå att det hade varit skäl att se på frågan på annat sätt. Jag tror att situationen ute i landet bland församlingar och enskilda – vi har t. ex. ett fall nu i Simrishamn, som gäller en enstaka elev – uppfattas som mycket oroande.



Om 50 år får vi veta vad regeringen har sagt. Det kan hända att vi efter överläggningarna i Strasbourg får veta mera, men vi vet inte hur snart det kan bli.

Herr utrikesministern WICKMAN:

Herr talman! Vill herr Nilsson i Agnäs diskutera sakfrågan, så är det fullt möjligt, men då får herr Nilsson diskutera den med en annan medlem av statsrådet. I och för sig kan jag väl fullt respektera herr Nilssons engagemang i sakfrågan, men jag kan inte respektera att herr Nilsson i detta syfte på sätt som har skett – och det har inte bara skett från herr Nilssons sida – misstänkliggör svenska regeringens motiv när det gäller hemligstämplandet av yttrandet. Vår politik i sakfrågan är deklarerad i andra sammanhang, och vill herr Nilsson diskutera den står möjligheten, som sagt, öppen, om han riktar frågan till det statsråd som är kompetent.

Överläggningen var härmed slutad.

#### **§ 4 Ang. tidpunkten för tillsättande av utredning om de multinationella företagens beskattning**

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr Petterssons i Lund (s) i kammarrens protokoll för den 8 mars intagna fråga, nr 119, och anförde:

Herr talman! Herr Pettersson i Lund har frågat mig när jag avser att tillsätta den utredning angående multinationella företags beskattning som 1970 års riksdag begärde.

Detta beskattningsproblem undersöks för närvarande både inom OECD:s skattekommitté och på gemensam nordisk bas. Erfarenheterna från dessa undersökningar bör avvaktas innan en speciell svensk utredning tillsätts.

Herr PETTERSSON i Lund (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret. De multinationella företagen tillhör inte de mera lättfångade skatteobjekten. Genom sina många ekonomiska transaktioner över nationsgränserna har de stora möjligheter att undgå beskattning. Ett exempel på det – ofta diskuterat – är de utländska oljebolagen, som år efter år inte redovisar någon beskattningsbar inkomst i Sverige. År 1970 skrev jag en motion med krav på en effektivisering av skattelagstiftningen, så att de svenska skattemyndigheterna bättre än hittills skulle kunna ingripa mot miss-tänkta fall av skatteflykt över landets gränser. Riksdagen biföll motionen och ansåg för sin del att översynen borde göras skyndsamt och ske inom ramen för en särskild utredning.

Vi vet alla att finansministern är en noggrann man, men att han skulle ta ett och ett halvt år på sig bara för att fundera på den snabbutredning som riksdagen beställde kom ändå som en överraskning. Syftet med denna enkla fråga var därför att ge finansministern en vänlig påminnelse

**Nr 42**

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Ang. tidpunkten  
för tillsättande av  
utredning om de  
multinationella  
företagens beskatt-  
ning*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Ang. tidpunkten  
för tillsättande av  
utredning om de  
multinationella  
företagens beskatt-  
ning*

om att det nu kunde vara dags att tillsätta den utredning som riksdagen begärt.

Nu säger finansministern att detta beskattningsproblem undersöks inom OECD och på gemensam nordisk basis och att man därför bör avvakta. Men detta var inte heller obekant för bevillingsutskottet 1970 då det skrev sitt betänkande. Man sade ungefär så här: OECD håller på och förbereder detta. Finansdepartementet håller på och funderar. Men trots detta ville man ändå ha till stånd en särskild snabbutredning. Man hade antagligen mycket bestämda erfarenheter av att dessa internationella utredningar tar mycket lång tid, och jag tror att det var en klok linje som utskottet gick in på när man begärde en särskild snabbutredning från finansdepartementets sida.

Det är möjligt att finansministern har en positiv uppfattning om hur snabbt det skall kunna gå att få fram en OECD-utredning. Men vi kan inte vänta mycket längre. Hela 1960-talet har förrunnit, medan vi haft diskussioner kring de utländska bolagens eventuella skatteflykt på svensk mark. Därför vill jag avsluta detta inlägg med en fråga till finansministern. Vad är det som gör att finansministern i detta speciella fall har anledning anta att vi mycket snabbt skulle få fram en internationell överenskommelse?

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! På den sista frågan vill jag svara att jag inte uttalat mig om snabbheten. Jag säger att erfarenheterna från de undersökningar som OECD sysslar med och som vi inlett på nordisk bas bör avvaktas innan en speciell svensk utredning tillsättes.

Skall jag vara ärlig får jag säga att jag anser att detta problem är till ytterlighet svårt att lösa. När man tittar närmare på det — vi har gjort ganska ingående undersökningar i finansdepartementet — har det visat sig att ingen nation kunnat lösa det. Jag har personligen den uppfattningen att skall man tillsätta en svensk utredning, bör man ha så mycket bakom sig att man har god anledning att räkna med att det blir resultat av den utredningens arbete.

Det har sagts mig att vissa andra länder skulle ha löst denna fråga. Vi har haft kontakt och överläggningar med dessa länder, men det har visat sig att ingen nation har kunnat klara detta på ett tillfredsställande sätt. Man kan helt enkelt inte klara det på nationell bas, tyvärr. Detta är i exklusiv mening en fråga om hur man skall fördela en global vinst, och hur man fördelar en global vinst är ju en internationell fördelningsfråga.

Man kan gå igenom oljebolagens räkenskaper. Man kan konstatera att de inte har någon vinst. Man kan dra slutsatsen att bakom detta ligger specifika prissättningar i relationerna mellan moderbolag och dotterbolag, men den härvan nystar man inte upp på nationell bas.

Vi har t. o. m. låtit den svenska pris- och kartellnämnden titta närmare på oljebolagens vinstmöjligheter och vinstsituation, och den har bl. a. konstaterat att dotterföretagen i Sverige visar ett sådant resultat att de under flera år fått betydande drifttillskott utifrån av moderföretagen i deras egenskaper av aktieägare. Om situationen är sådan har jag ansett att det är en tämligen hopplös uppgift att försöka lösa den på nationell bas, och det är anledningen till mitt svar.

Herr PETTERSSON i Lund (s):

Herr talman! Riksdagen har ju begärt denna utredning. Man kan naturligtvis ha olika uppfattningar om vilket resultat den kan komma att leda fram till, men det vore väl ändå rimligt att en utredning ganska snabbt fick pröva denna fråga, vilket riksdagen har begärt.

Problemen är utomordentligt svåra att lösa, och en del av dem hänger väl samman med det faktum att det inom OECD finns vissa länder som kanske inte är intresserade av att få dessa frågor lösta, eftersom de tjänar på det sakernas tillstånd som nu råder.

Samtidigt som man alltså kan säga att problemen är svåra att lösa både för oss i Sverige och internationellt kan man också säga att uppgiften att verkligen göra det är angelägen. Det underströks inte minst av LO-kongressen i höstas. Ganska många motioner behandlade de multinationella företagen i Sverige och skatteproblemen i samband med dem, och kongressen uttalade sig bestämt för att man skulle ta itu med frågorna.

Andra länder försöker knäcka problemen. De har kanske inte funnit den fullständiga lösningen, men de är inte på samma sätt som finansministern beredda att kasta yxan i sjön. Jag är övertygad om att det skulle ha en positiv effekt i OECD-arbetet för att få en lösning, om man som en indirekt påtryckning från svensk sida talade om att nu sätter vi i gång med en nationell utredning på detta område i syfte att skapa nationella regler. Jag tror det kunde ha en hälsosam effekt när det gäller att få fart på OECD-arbetet med att komma till rätta med de multinationella företagens skatteproblem.

Slutligen hänvisar finansministern till SPK:s nyligen publicerade undersökning om oljebolagen i Sverige. Man skulle alltså ha kommit fram till att det är fullt klart att de inte går med särskilt stor vinst. Men detta är helt enkelt, herr finansministern, en fråga om vilka avräkningspriser man arbetar med. Är man integrerad hela vägen från oljekällan och framåt har man lätt att ta ut vinsterna i vilket led som helst. Jag vill därmed inte ha sagt att oljebolagen medvetet skulle smita från skatten i Sverige — det får undersökas. Men jag vägrar att tro att dessa stora oljeföretag arbetar år efter år, årtionde efter årtionde utan att göra någon beskattningsbar vinst i vårt land. De kan inte driva verksamheten i Sverige med förlust — så välvilligt inställda till det svenska samhället tror jag inte att de är.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Jag skall inte fästa mig vid de betydande överdrifter som låg i det senaste inlägget, att finansministern kastar yxan i sjön.

Jag är medveten om att det ligger en beställning från riksdagen, och det finns ingen anledning för mig att nonchalera den beställningen. Det förhåller sig emellertid så att regeringen bestämmer om utredningar skall sättas i gång, och en rimlig utgångspunkt bör vara att utredningen skall ha praktiska möjligheter att komma fram till ett resultat. Där har jag efter mycket långa överläggningar med mina nordiska kolleger och med tjänstemän som besökt andra länder som brottats med problemet kommit fram till att ingen har lyckats lösa det på nationell bas. Då är det bara att hälsa med glädje att man nu i OECD har uppmärksammat frågan

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Ang. tidpunkten  
för tillsättande av  
utredning om de  
multinationella  
företagens beskatt-  
ning*

i sin skattekommitté och tagit itu med den. Därmed kan det finnas ett resonligt och realistiskt skäl för att gripa sig an med problemet. Men att ha en utredning som bara fäktar i fåvitsko har jag aldrig haft särskilt mycket till övers för.

Överläggningen var härmed slutad.

## § 5 Ang. *desarmering* av minor

Herr försvarsministern ANDERSSON erhöll ordet för att besvara fru Fränkels (fp) i kammarens protokoll för den 8 mars intagna fråga, nr 117, och anförde:

Herr talman! Fru Fränkel har frågat mig om jag anser att *desarmering* av minor fortfarande skall ske genom isärtagning i stället för sprängning.

Jag utgår i mitt svar från att fru Fränkels fråga avser sjöminor.

Desarmering innebär att man skiljer sprängrör och detonator från själva sprängladdningen. Detta sker i fred endast med svenska sjöminor. Skulle hård väderlek eller andra omständigheter göra en sådan *desarmering* riskabel sprängs även de svenska minorna. Det kan då bli nödvändigt att först bogsera minan till säker plats.

Utländska minor sprängs nästan undantagslöst i fred. För att kunna skydda vår sjöfart i krig är det nödvändigt att *desarmera* utländska sjöminor för att ta reda på deras konstruktion och därigenom skapa möjligheter att oskadliggöra dem.

Detta gör det nödvändigt att redan i fred utbilda personal för *desarmering* av minor. Under denna utbildning tas största möjliga hänsyn till personalens säkerhet.

Fru FRÄNKEL (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr försvarsministern för svaret på min fråga. Den sista meningen i svaret är jag särskilt glad över, men när jag ställde frågan tänkte jag faktiskt inte på utbildningen utan mest på hur man i dag *desarmerar* de minor, som länge har legat i vatten och rostat. Det är ju en riskabel uppgift över huvud taget att *desarmera* minor, och ännu riskablare blir den, när minorna har utsatts för vattnets påverkan. Minsta stöt kan ju få en mina att detonera.

Under de senaste tio åren har man *desarmerat* ett 80-tal av de 130 minor som har flutit upp på Västkusten. Övriga har man sprängt. Enligt min mening borde man ha gjort det med samtliga. Nu får vi reportage i pressen från de här *desarmeringarna*, och vi kan läsa sådant som: "Han *desarmerar* minor. För 60 kronor riskerar han livet." — Det är nämligen storleken på de s. k. riskpengar som man får när man *desarmerar* en mina. Om jag inte är fel underrättad bestämdes det beloppets storlek år 1918 och har inte ändrats sedan dess.

Men det är ju inte bara en enda man som riskerar livet, utan det är ett flertal, nämligen alla de, som deltar i den här bärgningen. Vid minsta törn mot bärgningsbåtens kant detonerar minan, och den innehåller mellan 50 och 300 kg sprängämnen. Det bör bli en bra smäll, och knappast någon

skulle överleva. När nu hela arbetslivet är inriktat på arbetarskydd har jag frågat mig, om det inte förekommer något arbetarskydd i detta avseende. Jag tycker också att man bör tänka på de efterlevande. Lek med människoliv som insats menar jag är något förkastligt, som inte borde tillåtas.

Försvarsministern säger också i svaret att man i fred endast desarmerar svenska sjöminor. Då finns det, tycker jag, ännu en anledning till att man inte skall desarmera utan spränga. Att man under krig desarmerar minor i forskningssyfte kan jag förstå, men jag har också sagt mig att så här 26 år efter kriget kan det inte finnas någon enda gammal mina, vars konstruktion man inte känner till.

Herr försvarsministern ANDERSSON:

Herr talman! Jag kan förstå att fru Fränkel känner viss oro när hon läser sådana referat som hon hänvisar till. Men säkerheten är så långt jag vet tillfredsställande. Några olyckor har vi inte haft. Det förhållandet att man i vissa fall desarmerar svenska minor beror på att man på det sättet kan tillvarata dem. Man känner ju konstruktionen, och arbetet anses vara tämligen riskfritt.

När det gäller utländska minor spränger man de flesta. När konstruktionen inte är bekant försöker man emellertid att ta reda på den, och med de hjälpmedel man nu har till förfogande bedömer jag inte riskerna som särskilt stora. Jag skall inte i detalj gå in på vilka moderna hjälpmedel -- television och annat -- man använder. Man närmar sig inte en främmande mina direkt, utan man har möjligheter att på avstånd studera den innan man bestämmer om man skall spränga den eller desarmera den. De myndigheter som är ansvariga för detta har redovisat för mig hur man förfar, och jag kan inte se annat än att säkerheten i detta fall sätts främst.

Den extra ersättning som utgår till officerare och underofficerare -- det är bara sådana som används när det gäller desarmering under fredstid -- kan förefalla liten. Om jag inte är fel underrättad pågår nu förhandlingar mellan avtalsverket och berörda organisationer för att justera dessa extra tillägg som man får utöver lönen när man är ute och desarmerar minor.

Fru FRÄNKEL (fp):

Herr talman! Det är kanske inte bara referaten i tidningarna som har gjort mig litet oroad. Personligen är jag ganska medveten om farorna och förfaringssättet. Jag har följt frågan och varit förvånad över att man har fortsatt att göra på det gamla vanliga sättet. Det är också *det* som har föranlett frågan. Trots att det inte är krig tar man risker. Jag anser att människoliv är så viktiga att man över huvud taget inte skall ta onödiga risker. Men försvarsministerns försäkran att man verkligen tänker på säkerheten kan kanske något lugna mig.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Ang. kommungränserna vid början av  
nästa valperiod*

Herr civilministern LUNDKVIST erhöll ordet för att besvara herr Fiskesjö's (c) i kammarens protokoll för den 8 mars intagna fråga, nr 118, och anförde:

Herr talman! Herr Fiskesjö har frågat mig när det blir klart vilka kommungränser som skall gälla för samtliga kommuner från och med nästa mandatperiod.

Enligt 12 § lagen (1919:293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning skall indelningsändring träda i kraft tidigast åtta månader efter det förordnande om ändringen meddelats. Det innebär att regeringen senast den 30 april 1973 kommer att ha fattat beslut om de ändringar i den kommunala indelningen som skall träda i kraft den 1 januari 1974.

Herr FISKESJÖ (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka civilministern för svaret på min fråga. Avsikten har inte varit att dra upp någon diskussion om kommunindelningsfrågan som sådan. Den har ju diskuterats många gånger tidigare, och mitt partis inställning härvidlag är klart deklarerad. Vi har kämpat för frivilliglinjen.

Anledningen till min fråga är i stället det oklara läge som fortfarande råder i ett antal fall om vilken kommunal indelning som skall gälla fr. o. m. den 1 januari 1974. Det har sagts i en debatt här i kammaren tidigare att det tydligen är så att några av de knivigaste fallen ännu återstår att lösa, och det är väl riktigt. I det område som jag kommer ifrån, Lundaområdet, har vi åtminstone ett sådant besvärligt fall. Med min fråga ville jag försöka få fram ett besked om när det kan bli klart hur det skall bli. Det börjar nämligen enligt min mening bli hög tid för ett besked i era eller andra riktningen. Det är viktigt för den kommunala planeringen över huvud taget. Kommunerna kan inte arbeta ur hand i mun härvidlag utan måste ha god tid på sig att mera i detalj förbereda verksamheten över hela den nya kommunala enheten.

Men minst lika viktig är denna fråga ur de politiska partiernas synpunkt. Förberedelserna för ett val startar ju numera tidigt. De måste starta tidigt om man vill säkerställa ett brett medlemsinflytande över nomineringarna – och det försöker vi säkerställa åtminstone inom mitt parti. Vid den förra sammanläggningsgiven, som trädde i kraft 1971, förekom det faktiskt i en del fall, att de nya gränserna blev klara så sent att hela nomineringsprocessen i realiteten var över. En del av de nya kommunernas medlemmar hade alltså inte haft en chans att vara med och bestämma, vilka som skulle vara deras kandidater i valet. Det är enligt min mening en orimlig ordning, och så bör det absolut inte få bli en gång till.

Jag kan inte se någon annan utväg om man inte kan få fram definitiva beslut om sammanläggningar inom den allra närmaste tiden, än att man måste bestämma sig för att skjuta på frågan för den här gången och i stället inrikta sig på en lösning i god tid inför valet 1976.

Det svar jag fick av statsrådet innehåller i stort sett ingenting annat än en redogörelse för gällande lagstiftning, och det var således ur min

synpunkt inte alls tillfredsställande. Om de definitiva beskederna skulle komma så sent som den 30 april 1973 blir det helt ogörligt för de politiska partierna att på ett anständigt sätt klara av nomineringen.

Jag vill således allvarligt vädja till civilministern att se till att det blir klart redan i vår vilken kommunindelning som skall gälla fr. o. m. nästa mandatperiod.

Herr civilministern LUNDKVIST:

Herr talman! Jag har svarat på den fråga som herr Fiskesjö reste, och den tidpunkt jag angav är den sista tidpunkten enligt lagen, när den här indelningen måste vara beslutad. Men självfallet hoppas vi, när det gäller de kommunsammanläggningar som skall vara beslutade innan dess, att vi skall ha framställningar om ändringar och liknande ting avklarade betydligt tidigare. Det är ju ingenting som säger att alla dessa beslut skall samlas upp till den här sista tidpunkten.

Vi gick tidigt ut med en skrivelse från departementet till länsstyrelserna och talade om, att det var angeläget att framställningar om ändringar i kommunblocksindelningen kunde vara oss till handa senast vid årsskiftet 1971-1972. Jag vet att kommunerna har blivit underrättade om detta, och jag vet också att Svenska kommunförbundet har påpekat förhållandet för kommunerna. — Jag bedömer saken så att de framställningar vi har fått in skall vi hinna klara i så god tid att vi inte skall behöva avvakta den här sista tidpunkten som jag nämnde i mitt svar.

När det gäller det förhållande som jag förstår herr Fiskesjö åberopade — kommunerna i Skåne — så är kommunsammanläggningen där delvis beroende av resultatet av behandlingen av det utredningsförslag som nu är ute på remiss rörande Malmös eventuella inträde i landstinget. Remisstiden utgår den 1 juli, och sedan avser vi att ta ställning från regeringens sida vid ett och samma tillfälle såväl till frågan om Malmös eventuella inträde i landstinget som till de kommunindelningsfrågor som är aktuella i det här området.

Herr FISKESJÖ (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka civilministern för det kompletterande svar som jag nu fick. Det gick ju långt mera i den riktning som jag önskade än vad det första svaret kunde antyda.

Jag vill ytterligare understryka hur väldigt angeläget det är både ur kommunernas synpunkt och ur partiernas synpunkt att besluten — i vilken riktning de än går — kommer så tidigt som möjligt. Jag beklagar att det fortfarande råder så stor oklarhet om de framtida kommungränserna inom det område som jag kommer ifrån. Som läget nu är, ser det ut som om det bästa skulle vara att skjuta på det definitiva avgörandet till nästa sammanläggningstillfälle.

Herr civilministern LUNDKVIST:

Herr talman! Jag kan bara säga att vad på departementet och regeringen ankommer, så har vi ju önskat skynda på dessa frågor för att kommunerna skulle få så lång tid som möjligt att förbereda sig för den sammanläggning som skall ske och för att också partierna skulle få

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Ang. kommungränserna vid början av  
nästa valperiod*

tillfälle att, som herr Fiskesjö underströk, förbereda sina val. Men vi har ju också haft att ta hänsyn till de önskemål beträffande remisstiderna som kommunerna i sin tur har anmält när det gäller utredningar av olika slag, och vi har velat bereda kommunerna möjligheter att fundera igenom en och annan fråga i detta sammanhang under den tid som de själva begärt.

Överläggningen var härmed slutad.

## § 7 Ang. slutförandet av fosterbarnsutredningens arbete

Statsrådet fru ODHNOFF erhöll ordet för att besvara herr *Gustavssons* i Alvesta (c) i kammarens protokoll för den 10 mars intagna fråga, nr 121, och anförde:

Herr talman! Herr Gustavsson i Alvesta har frågat om jag – med anledning av de oklara förhållanden som råder beträffande beskattningen av ersättningen till fosterföräldrar – är beredd att medverka till att fosterbarnsutredningens arbete snarast slutförs och att förslag föreläggs riksdagen.

Utredningen beräknas bli klar med sitt arbete i slutet av detta år. Enligt vad jag inhämtat kommer utredningen i sitt betänkande bl. a. att behandla de frågor som har samband med fosterlegan och dess uppdelning på lön och ersättning för omkostnader.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet fru Odhnoff för svaret.

Jag har aktualiserat denna fråga därför att den debatt som förts under den senaste tiden rörande beskattningen av fosterlegan har gjort att det nu ibland framförs den synpunkten att det i fortsättningen kommer att bli svårt att skaffa fosterhem, i varje fall till dess att vi har vunnit klarhet i beskattningsfrågan. Detta är mycket olyckligt, med hänsyn till att det redan nu i många områden möter svårigheter att få tillräckligt många fosterhem. När vi alltså vet att det föreligger ett så stort behov bör allt göras för att underlätta för barnavårdsombuden ute i länen att få denna fråga löst.

Fosterbarnsutredningen har återopats i olika sammanhang, bl. a. av finansministern vid ett tidigare tillfälle när vi diskuterade skattefrågan. Jag beklagar att denna utredning ännu inte är färdig med sitt arbete. Det är tre år sedan den tillsattes, och jag vågar säga att många människor väntar på utredningens betänkande, eftersom utredningen ju arbetar med frågor som berör eventuella förändringar av barnhemmen ute i regionerna, antalet platser osv.

Nu säger statsrådet fru Odhnoff att utredningen räknar med att avge sitt betänkande i slutet av detta år. Jag hoppas att så verkligen blir fallet och att statsrådet sedan också medverkar till att förslag framläggs, så att vi får klara linjer för beskattningen av fosterlegan liksom även i de övriga frågor som togs upp i de motioner som låg till grund för utredningen.

Eftersom jag själv arbetar inom detta område på landstingsplanet kan



jag säga att den fråga som vi här diskuterar är mycket allvarlig. Med hänsyn till det stora behov av fosterhem som föreligger är det angeläget att man så snart som möjligt får fram klara linjer i dessa avseenden.

Statsrådet fru ODHNOFF:

Herr talman! Den första delen av herr Gustavssons i Alvesta anförande gällde beskattningen, och de fragorna har finansministern redan svarat på här i riksdagen. På riksskatteverket håller man nu på med förberedelserna för rekommendationer och riktlinjer på området, och enligt de uppgifter jag inhämtat kommer verket att inom de närmaste dagarna gå ut med sådana rekommendationer.

Vad sedan gäller den antydan till kritik som herr Gustavsson riktade mot fosterbarnsutredningen för att den ännu inte har avlämnat sitt betänkande, trots att den har arbetat i tre år, vill jag be herr Gustavsson att beakta svårighetsgraden i de problem som utredningen sysslar med. De svårigheterna får inte underskattas. Det är ett omfattande material utredningen bearbetar, man har bl. a. kartlagt kommunernas fosterbarnsvård, genomfört en enkät rörande fosterbarnen, företagit en intervjuundersökning med fosterföräldrar och genomfört en undersökning rörande barnhemsvården. Resultaten av dessa undersökningar och utredningens förslag kommer att redovisas i ett betänkande som utredningen räknar med att kunna framlägga före innevarande års utgång.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Jag knöt an till skattefrågan och sade att det var diskussionen om den som föranlett min fråga. Statsrådet säger själv i sitt svar att utredningen "kommer — — att behandla de frågor som har samband med fosterlegan och dess uppdelning på lön och ersättning för omkostnader". Den uppdelningen måste man ha för att veta vilken del av fosterlegan som det skall betalas skatt på.

Jag beklagade att utredningen inte är färdig. Jag är väl medveten om de svårigheter som möter en utredning av det här slaget. Men jag är också klart medveten om de svårigheter som både kommuner och landsting i dag har att anskaffa fosterhem, och det skulle vara olyckligt om diskussionen i skattefrågan ledde till att de blir ännu större. Jag vill bara poängtera att jag hoppas att även statsrådet är medveten om de svårigheter vi har.

Överläggningen var härmed slutad.

## § 8 Ang. rätten för hyresvärd att vägra förlänga hyreskontrakt

Herr statsrådet LIDBOM erhöll ordet för att besvara herr *Jadestigs* (s) i kammarens protokoll för den 10 mars intagna fråga, nr 122, till herr justitieministern, och anförde:

Herr talman! Herr *Jadestig* har frågat justitieministern, om långvarig sjukdom och därav föranledd vård på institution enligt gällande rättsordning godtas som skäl för hyresvärd att vägra förlänga hyreskontrakt.

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

---

*Ang. rätten för  
hyresvärd att vägra  
förlänga hyreskon-  
trakt*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Ang. religions-  
undervisningen i  
grundskolan*

Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara frågan.

I ett fall av den art som herr Jädestig har angett kan det bli fråga om tillämpning av en allmän regel i hyreslagen att besittningsskyddet för en bostadshyresgäst bryts, om det inte strider mot god sed i hyresförhållanden eller annars är obilligt mot hyresgästen att hyresförhållandet upphör. Enbart den omständigheten att hyresgästen är långvarigt sjuk och på grund därav borta från lägenheten är i och för sig inte av sådan beskaffenhet att den bör kunna leda till hyresförhållandets upplösning.

Herr JÄDESTIG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Sett ur allmänmänsklig synpunkt är bostaden en väsentlig förutsättning för en människas självkänsla och värdighet. En bostad betyder också mycket för en människas identitet. Jag har här framför mig ett konkret ärende som aktualiserat frågan, och jag har haft mycket svårt att acceptera att långtidsvård är liktydig med varaktig institutionsvård och att man av den anledningen skulle vara tvingad att lämna ifrån sig sin bostad och realisera sitt bohem. För människor som är orienterade till tid och rum och har obruten intelligens har naturligtvis den egna bostaden ett mycket stort värde, inte minst ur rehabiliteringssynpunkt. För den långtidssjuka kan det i hög grad gälla att leva och inte enbart att existera i väntan på slutet.

Det ärende som är det konkreta underlaget för min fråga har nu överklagats och skall sålunda prövas i högre rätt. Jag finner andan i statsrådets svar mycket positiv. Detta och svarets klarhet ger mig en förhoppning att det ärende som legat till grund för frågan verkligen skall få en positiv behandling. Jag ber ännu en gång att få tacka för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

## § 9 Ang. religionsundervisningen i grundskolan

Herr utbildningsministern CARLSSON erhöi ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Nelanders* (fp) i kammarrens protokoll för den 1 mars intagna fråga, nr 104, dels herr *Hedins* (m) i kammarrens protokoll för den 3 mars intagna fråga, nr 109, och anförde:

Herr talman! Herr Nelanders har frågat mig, vilka åtgärder jag avser att vidta för att religionsundervisningen i grundskolan skall få den tid som föreskrivs i läroplanen. Vidare har herr Hedin frågat mig, vilka åtgärder jag ämnar vidta för att garantera att kristendoms- och religionsundervisningen i grundskolan får det utrymme som förutsätts i gällande läroplaner.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

I grundskolan finns numera möjlighet att anordna undervisningen i orienteringsämnen antingen ämnesvis eller som samlad undervisning. I det senare fallet skall den sammanlagda undervisningstiden fördelas mellan de olika ämnena i huvudsak enligt vissa i timplanbestämmelserna angivna ramar.

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Ang. religions-  
undervisningen i  
grundskolan*

Skolöverstyrelsen har under hösten 1972 redovisat resultaten av en undersökning om religionskunskapsämnet, varav bl. a. framgår att brist på läromedel eller brister i läromedlen i viss utsträckning orsakat att ämnet på mellanstadiet inte tilldelats den avsedda tiden. Överstyrelsen har därför erinrat skolorna om angelägenheten av att sådana läroböcker, vilka endast delvis täcker religionskunskapen, kompletteras.

Jag anser det mot denna bakgrund för dagen inte erforderligt med några ytterligare åtgärder.

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! Den undersökning som skolöverstyrelsen företog i början av fjolåret och som redovisades först vid slutet av 1971 angående religionskunskapsämnets ställning i grundskolan var enligt min bedömning ett allvarligt memento för alla som vill värna om detta ämne i skolan och då, som det här främst gäller, grundskolan. Undersökningen berörde årskurserna 1, 4 och 7 under fjolåret.

När den nya läroplanen för grundskolan, Lgr 69, behandlades av riksdagen 1968, var det många av oss som undrade hur den nya integreringen skulle verka på de olika ämnena, och om dessa vart för sig skulle få den avmätta tiden. Inga ändringar skulle ju ske genom integreringen, sades det. Vad beträffar kristendomsämnet skulle enligt skolöverstyrelsen och departementschefen detta ämne i grundskolan få 17 veckotimmar eller samma timtal som gällde i den tidigare läroplanen. Också i årskurs 9 får enligt Lgr 69 numera alla linjer undervisning i ämnet.

Enligt undersökningen har 38 procent av lärarna ansett att det på mellanstadiet inte är möjligt att tilldela religionskunskapsämnet den tid som läroplanen föreskriver. Detta är naturligtvis ett nedslående resultat och kan under inga förhållanden vara riktigt eller godtagbart.

Skolöverstyrelsen har i Aktuellt nr 30 redovisat att 86 procent av lärarna som orsak angett brist på läromedel och brister i läromedlen. Själv menar skolöverstyrelsen att orsaken delvis kan vara att vissa skolor använder s. k. orienteringsämbesböcker, som inte alls eller inte helt täcker ämnet religionskunskap.

För närmare ett år sedan påtalade jag ett sådant fall i en interpellation till utbildningsministern, som svarade att rättelse var på väg. Nu har visserligen ett helt år förflutit sedan undersökningen gjordes, men jag håller fast vid att en sådan avvikelse från det fastställda timantalet för religionskunskapsämnet inte kan tillåtas, utan att rättelse måste ske.

I utbildningsministerns svar, som jag tackar för, heter det bl. a. att överstyrelsen erinrat skolorna om angelägenheten av att sådana läroböcker som endast delvis täcker religionskunskapen kompletteras. Om sådana i detta avseende bristfälliga läroböcker används, måste de enligt min mening kompletteras med ämbesbundet material i religionskunskap. Detta måste skolöverstyrelsen nogsamt bevaka. Det förefaller ju också vara avsikten.

Mångas blickar är i dag riktade på vår grundskola. Krav finns på en större betoning av kristendomsämnet och inrättande av alternativa kristna skolor. Själv anser jag att vi skall göra vår grundskola, vars

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Ang. religions-  
undervisningen i  
grundskolan*

målsättning och läroböcker vi har godtagit och som skall stå öppna för alla, så bra som det över huvud taget är möjligt. Endast då är det möjligt att möta kraven på särskilda alternativa skolor vid sidan av den allmänna grundskolan.

Herr HEDIN (m):

Herr talman! Jag har tagit upp denna fråga på grund av att det är så många i vårt land som liksom jag anser att kristendoms- och religionskunskapsundervisningen i grundskolan är utomordentligt angelägen. En rätt bedriven undervisning kan innebära något av en fostran till respekt för de etiska och kristna normer som måste finnas i ett rättssamhälle. Kristendomsundervisningen är också en angelägen kulturfråga i den meningen att kunskap om Bibeln är nödvändig för att man skall kunna förstå en stor del av både äldre och modern litteratur och konst. Jag delar helt den uppfattning som herr Nelander har framfört i anledning av den utredning som har skett inom skolöverstyrelsen och som redovisas i det nummer av Aktuellt från skolöverstyrelsen vilket kom från trycket på nyåret.

Utöver de brister som statsrådet här pekar på finns bland de problem som utredningen belyser svårigheterna att till eleverna på högstadiet förmedla abstrakt livsåskådningsstoff. Undersökningen har klart visat, säger man, att dessa svårigheter huvudsakligen gäller de obehöriga lärarna. Där tillkommer alltså ytterligare en väsentlig brist, nämligen bristen på behöriga lärare. Nu tror man visserligen att det skall bli bättre, därför att behöriga lärare utexamineras från lärarhögskolan. Vi får väl hoppas att så blir fallet. Men jag tycker att det är anmärkningsvärt att man inte har kunnat få fram tillräckligt med läromedel och inte heller tillräckligt med behöriga lärare.

Jag ifrågasätter om man inte skall överväga att gå tillbaka till ämnesvis undervisning för att bättre tillgodose detta ämne. Det är väl för tidigt att i dag säga någonting, men om utvecklingen inte skulle ge anledning till förhoppningar, tycker jag att man bör överväga en sådan sak. Alla som var tveksamma när vi beslöt om den integrerade undervisningen har i dag delvis fått rätt. Det utlovades både här i riksdagen och i andra sammanhang att det inte skulle bli någon förändring till det sämre och att kravet på undervisningens innehåll skulle tillgodoses. Det har tyvärr inte gått såsom det utlovades.

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Det föreligger i denna fråga inga delade meningar i sak. Jag vill bara understryka att skolöverstyrelsen har gjort en mycket snabb uppföljning av hur den integrerade undervisningen fungerar. Man har konstaterat vissa brister när det gäller ämnet religionskunskap och man har omedelbart för skolorna klargjort bestämmelsernas innehåll och understrukit nödvändigheten av att de följs.

Jag kan, eftersom frågan om undervisningsmaterialet kommit upp, såsom en positiv faktor ytterligare meddela att inom det s. k. UMRe-projektet f. n. utarbetas undervisningsmaterial i religionskunskap just för mellanstadiet. Detta projekt är anknutet till lärarhögskolan i Stockholm,

och jag tror att även detta projekt skall kunna underlätta för lärarna att förverkliga de intentioner vi har på denna punkt.

Herr HEDIN (m):

Herr talman! Jag är glad över att utbildningsministern säger att det inte råder några delade meningar här. Jag hoppas därför att utbildningsministern medverkar till att förhållandena så snart som möjligt rättas till. Jag tycker ändå att det finns anledning att anmärka på att dessa problem över huvud taget har uppkommit. I ett så viktigt ämne borde man inte ha råkat i det läget att det inte finns erforderliga läromedel och inte tillräckligt med kompetenta lärare.

Jag hoppas att utbildningsministern kommer att följa denna fråga mycket noga.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Ang. studievalet i  
grundskolan och  
gymnasieskolan*

## § 10 Ang. studievalet i grundskolan och gymnasieskolan

Herr utbildningsministern CARLSSON erhöll ordet för att besvara fröken Eliassons (c) i kammarens protokoll för den 2 mars intagna fråga, nr 106, och anförde:

Herr talman! Fröken Eliasson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta i syfte att häva den könsbundna snedfördelningen i vad gäller studievalet i grundskolan och gymnasieskolan.

I läroplanen för grundskolan och gymnasieskolan betonas könsrollsfrågorna i olika sammanhang. Bl. a. sägs att skolan bör verka för jämställdhet mellan män och kvinnor i familjen, på arbetsmarknaden och inom samhällslivet i övrigt samt att skolan bör orientera om könsrollsfrågan, stimulera eleverna till att debattera och ifrågasätta rådande förhållanden. Könsrollsfrågorna uppmärksammas vidare i enskilda ämnen, i studie- och yrkesorienteringen liksom i lärarfortbildningen.

Utbildningsmyndigheterna följer således fortlöpande utvecklingen och tar olika initiativ i syfte att ändra de attityder hos föräldrar och elever som tyvärr fortfarande ger negativa utslag även på utbildningens område.

Fröken ELIASSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret på min fråga.

I utbildningspolitiken under senare år har det funnits en klar strävan att markera och dra konsekvenserna av sambandet mellan åtgärder på skolans område och inom övriga delar av samhället. Exempel på det har vi i Lgr 69, där bland andra goda målformuleringar också finns den ambitiösa målsättningen för skolan att verka för jämställdhet mellan könen, att motverka traditionella könsrollsattityder, stimulera till ifrågasättande av existerande skillnader och ställa samma sociala förväntningar på flickor och pojkar.

Naturligtvis kan man inte förvänta sig att Lgr 69 på den korta tid den har varit i kraft skall ha hunnit åstadkomma så värst mycket när det

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Ang. studievalet i  
grundskolan och  
gymnasieskolan*

gäller att uppnå de välbetänkta mål som har ställts upp. Men man måste ändå med beklagande konstatera det gap som finns mellan målsättning och realitet i fråga om strävandena att eliminera konststillhörighetens betydelse i valet av studieinriktning. När det gäller elevernas inriktning på den framtida yrkesrollen finns det ett beklämmande markant samband mellan konststillhörighet och studieval — detta åskådliggörs i SCB:s redovisning av förstahandsvalen till gymnasieskolan 1971. Sålunda sökte sig exempelvis av de 96 000 sökande till gymnasieskolan mer än 35 000 pojkar till teknisk-naturvetenskaplig linje, medan mindre än 6 000 flickor ville göra samma linjeval. En motsatt fördelning finner vi i valet till humanistisk-sociala linjer. Eleverna gör alltså — och det gäller särskilt de mer praktiskt inriktade linjerna — ett mycket könsbundet studieval. Dessa nedslående siffror som SCB redovisat är anledningen till att jag ställt min fråga till utbildningsministern.

Självfallet kan inte en aldrig så observant utbildningsminister eller noggrann bevakning från utbildningsmyndigheternas sida helt undanröja dessa skillnader, som delvis är en återspeglning av förhållanden och attityder i samhället utanför utbildningspolitikens räckvidd. Men vad kan man då göra? Jag menar att det måste vara en huvudlinje att öka skolans kontakt med arbetslivet och samhällslivet i övrigt. Vi behöver den förstärkning av syo-verksamheten som nu håller på att genomföras, men jag vill å andra sidan ifrågasätta om pryö-verksamheten är tillräcklig i sin nuvarande omfattning. Är utbildningsministern tillfreds på den punkten?

Vi behöver också bättre prognosinstrument för att eleverna skall kunna få en mindre oviss bild av arbetsmarknadsutvecklingen och bättre möjligheter att skapa sig ett mål för sin utbildning och därmed en positiv skolsituation. Vi behöver vidare läromedel som belyser de frågor som här berörts och framför allt lärare med erfarenhet från olika samhällsområden.

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Jag delar helt den principiella uppfattning som fröken Eliasson ger uttryck åt, och jag vill bara i min replik komplettera mitt första svar med att nämna något om det könsrollsprojekt som skolöverstyrelsen startade hösten 1970. Det här projektet skall i en första etapp pågå under tre år och ha till uppgift att följa upp läroplanernas intentioner i fråga om könsrollerna.

Jag kan nämna att man för det första gör en käll- och litteraturgenomgång i de flesta ämnen. För det andra gör man attitydundersökningar hos elever, föräldrar och lärare. Vissa av de undersökningarna är för övrigt redan gjorda. För det tredje har man i gång undervisningsförsök och annat utvecklings- och forskningsarbete, bl. a. ett undervisningsförsök, där man följer upp effekten av just pryö-valet. För det fjärde är projektet en integrerad del i läroplans- och kursplanearbetet och även i läromedelsutvecklingen. För det femte är det en viktig del i lärarutbildningen, och beträffande fortbildningen finns ett mycket fruktbärande samarbete mellan könsrollsprojektet och SÖ:s personal och de olika enheterna sedan flera år. Jag vill också nämna att när det gäller den syo-utbildning som riksdagen i våras beslutade om har man i projektet hårt tryckt på att ta

upp könsrollsfrågan. För det sjätte ingår i projektet självklart studie- och yrkesorienteringen och för det sjunde återfinns det också i den ständiga kontakt – och konferensverksamhet, som skolöverstyrelsen och andra utbildningsmyndigheter bedriver.

På detta sätt ägnar vi dessa frågor en mycket stor uppmärksamhet, men jag vill också gärna instämma i fröken Eliassons här uttalade uppfattning att självfallet kan inte skolan ensam och isolerad åstadkomma en förändring, utan det är angeläget att dessa frågor tas upp till kritisk granskning och diskussion på alla områden i samhället.

Fröken ELIASSON (c):

Herr talman! Jag hälsar med tillfredsställelse utbildningsministerns uppgifter om det fortsatta arbetet på det här området. Men man bör också ta upp frågorna i ett något vidare sammanhang. För att åstadkomma en radikal förändring måste man kanske vid en kommande läroplansrevision – jag är medveten om att en sådan alls inte är aktuell för närvarande – titta på kurs- och timplaner också från de framförda synpunkterna. Borde man inte genom att t. ex. införa ett ämne som teknik på det obligatoriska schemat kunna motverka flickornas tendens att söka sig bort från de teknisk-naturvetenskapliga linjerna?

Jag vill också peka på en annan sida, nämligen den bristande balansen mellan teori och praktik i undervisningen. Kan man inte också där åstadkomma förbättringar, som kan bidra till ett mindre könsbundet val?

Överläggningen var härmed slutad.

## **§ 11 Ang. användningen av läromedel som av skolöverstyrelsen bedömts som olämpligt**

Herr utbildningsministern CARLSSON erhöll ordet för att besvara herr *Westbergs* i Ljusdal (fp) i kammarens protokoll för den 7 mars intagna fråga, nr 116, och anförde:

Herr talman! Herr Westberg i Ljusdal har frågat mig, om jag finner det tillfredsställande att läromedel, som av skolöverstyrelsen bedömts som olämpligt, genom beslut av lokal skolmyndighet ändå kan användas i skolan.

Enligt gällande bestämmelser granskar läroboksnämnden endast vissa läromedel som används i skolan. Frågan om granskning behandlas i läromedelsutredningens nyligen avgivna betänkande. Detta remissbehandlas för närvarande.

Skolöverstyrelsen har enligt sin instruktion både möjlighet och skyldighet att ge upplysningar och råd i olika pedagogiska frågor. Beslut om t. ex. inköp eller förhyrning av vissa läromedel fattas av de lokala skolmyndigheterna. Enligt min mening bör denna princip alltså gälla.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret på min fråga.

**Nr 42**

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Ang. användningen  
av läromedel som  
av skolöverstyrelsen  
bedömts som  
olämpligt*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Ang. användningen  
av läromedel som  
av skolöverstyrelsen  
bedömts som  
olämpligt*

Frågan om läromedelsgranskningen är inte tillfredsställande löst i vårt land. Det framgår redan därav att den varit föremål för utredning och att vi så småningom har att vänta förslag till nyordning på området. Men redan nu sker en central granskning av vissa läromedel, nämligen läroböckerna. Någon full lokal bestämmanderätt föreligger ingalunda för närvarande. Den lokala skolmyndigheten har att välja bland de böcker som funnit nåd hos läroboksnämnden och förts upp på dess förteckning över läroböcker och som därmed rekommenderas till användning i skolan. För att detta skall ske måste boken i fråga följa gällande läroplaner och anvisningar i anslutning till dessa.

Men när det sedan gäller övriga läromedel, läromedel med i många fall mycket större genomslagskraft, t. ex. film, är fältet mera fritt. Det måste emellertid vara ett intresse för skolans högsta myndighet att vaka över att samtliga läromedel följer gällande läroplaner och fastställda anvisningar. Om så inte sker måste SÖ ha rätt att säga ifrån. När så sker att skolöverstyrelsen finner t. ex. en film eller en filmserie olämplig för visning borde det enligt min mening vara självklart att läromedlet inte kommer till användning i skolan.

I vad gäller film och TV är det ju klart för alla att det är särskilt viktigt att man följer läroplaner och gällande anvisningar. Man kan inte bortse ifrån detta mediums unika karaktär. Det är svårt att värja sig för det budskap som filmen meddelar. Det ligger annorlunda till med böcker och stillbilder. Därför tycker jag att det borde vara särskilt angeläget att de här läromedlen granskades.

Det är alltså två principer det här är fråga om, dels att granskningen borde spridas över ett vidare område, dels vilken roll skolöverstyrelsen har i sammanhanget. Jag har inte fått något direkt svar på min fråga huruvida utbildningsministern är nöjd med och tycker att det är tillfredsställande att, när skolöverstyrelsen säger ifrån att ett visst läromedel är olämpligt, man ändå kan visa det ute i skolorna. Kan det vara en tillfredsställande ordning? Jag kan inte finna det.

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Det är riktigt som herr Westberg påpekade att läromedelsutredningens förslag är framlagt. Det remissbehandlas för närvarande, och inom en inte alltför avlägsen framtid får vi troligtvis tillfälle att på bred front diskutera de här problemen.

Jag tror inte att herr Westberg vid närmare eftertanke önskar ett system, där läraren inte skall kunna använda något material utan att detta varit föremål för central granskning och godkännande; det skulle skapa en olidlig situation för lärarna med en sådan oerhörd kontroll. Om det däremot finns ett material som väckt sådan uppmärksamhet att skolöverstyrelsen haft anledning att om detta göra ett särskilt uttalande, då är man naturligtvis i en något annorlunda situation. Har skolöverstyrelsen funnit ett material, en film eller något annat, så olämpligt att man direkt avråder från att utnyttja det i skolorna, då bör naturligtvis med den beslutanderätt vi har på det lokala planet de ansvariga mycket noga fundera över orsaken till att skolöverstyrelsen lämnat rekommendationen. För min del menar jag att man måste fästa mycket stort avseende vid när SÖ yttrar sig och gör uttalanden i frågor av denna art.



Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för detta sista uttalande av utbildningsministern. Det visar att avståndet mellan oss inte är alltför långt. Han tycker också att när skolöverstyrelsen verkligen säger ifrån — det gör den mycket sällan — att ett läromedel är olämpligt, bör man ute i skolkommunerna fästa mycket stort avseende vid detta. Jag tycker också att det bör vara på det sättet att man helst inte bör medge användning av sådana läromedel.

Vidare delar jag den uppfattningen att man inte kan tänka sig granskning beträffande allt som skall komma till användning i skolan. Men särskilt när det gäller läromedel med den genomslagskraft som filmen har, tror jag att det är nödvändigt med en sådan central granskning, så att det inte behöver komma i fråga att man använder material, visar film, som går stick i stäv mot gällande bestämmelser, eller utgör ett kontroversiellt material, och där man inte tar hänsyn till elevernas integritet, eller lämnar ute viktiga och väsentliga delar på det område undervisningen i fråga omfattar.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts propositioner  
nr 24 till socialutskottet,  
nr 31 till näringsutskottet,  
nr 40 till jordbruksutskottet samt  
nr 41, 46 och 47 till näringsutskottet.

§ 13 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 91—94.

#### § 14 Anslag till polisväsendet, m. m.

Föredrogs justitieutskottets betänkande nr 4 i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1972:1 gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1972/73 till polisväsendet, m. m. jämte motioner.

##### *Punkten 1*

Utskottets hemställan bifölls.

##### *Punkten 2*

##### **Rikspolisstyrelsen**

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1972:1, bilaga 4 under punkten B 1 (s. 25—28) föreslagit riksdagen att till Rikspolisstyrelsen för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 70 000 000 kronor, varav 5 400 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1972:652 av herr Fälldin m. fl. (c) såvitt nu var i fråga.

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Rikspolisstyrelsen*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Rikspolisstyrelsen*

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Rikspolisstyrelsen för budgetåret 1972/73 anvisade ett förslagsanslag av 70 000 000 kronor, varav 5 400 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen,
2. att riksdagen beträffande översyn av polisväsendet skulle avslå motionen 1972:652 såvitt nu var i fråga.

Reservation hade avgivits

1. beträffande översyn av polisväsendet av herrar Ernulf (fp) och Westberg i Ljusdal (fp), vilka ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Reservationen 1 till utskottets betänkande är en konsekvens av den ståndpunkt som folkpartiet intog när riksdagen tidigare i år behandlade frågan rörande omorganisationen av polisväsendets distriktsindelning. Reservationen innebär att reservanterna tar avstånd från utskottets positiva omnämnande av det beslut som riksdagen den gången fattade och som folkpartiet motsatte sig.

Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till reservationen 1 av herr Westberg i Ljusdal och mig.

Fröken BERGEGREN (s):

Herr talman! Herr Ernulf och herr Westberg i Ljusdal har inte kunnat ansluta sig till utskottets uttalande under denna punkt i dess helhet under åberopande av ett tidigare ståndpunktstagande i fråga om den lokala polisdistriktsorganisationen. Detta är naturligtvis ett konsekvent uppföljande av den hållning som folkpartiet intog den gången, även om det är en konsekvens i fråga om att vidmakthålla en inkonsekvens därför att vid det tillfället anslöt sig visserligen folkpartiet till ett uttalande om att det förelåg brister i organisationen och att det behövde vidtas åtgärder för att avhjälpa dem, men man vägrade att gå med på att göra något som helst åt dessa brister och man hade heller inga andra förslag att lägga i stället. Det hade därför varit glädjande om folkpartiet efter moget övervägande kunnat komma fram till en något konsekventare inställning i detta fall.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets betänkande i dess helhet.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Jag kan inte vitsorda riktigheten av fröken Bergegrens beskrivning av folkpartiets ståndpunktstagande i frågan om polisväsendets distriktsorganisation, men jag har ingen anledning att nu ta upp en debatt härom. Det finns ju riksdagshandlingar som utvisar vad som förekommit.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föranleddes av bifall till reservationen nr 1 av herrar Ernulf och Westberg i Ljusdal, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

#### *Punkten 3*

#### **Inköp av motorfordon m. m.**

Herr POLSTAM (c):

Herr talman! Jag har även i år motionerat om inköp av polisbåtar i enlighet med rikspolisstyrelsens äskanden. Motiveringen för inköp av två båtar i år är stark, och den är återgiven i såväl motionen som utskottsbetänkandet. Även utskottet anser att en ökning av sjöpolisverksamheten är starkt motiverad men säger att medel saknas i det kommande årets budget.

Jag har anslutit mig till utskottets skrivning och har inte reserverat mig mot denna, men jag vill ändå peka på det alternativ som tas upp i motionen, nämligen möjligheten till omdisponering av någon båt till ett område där behovet är stort och där polisbåt saknas. Sådana områden är bl. a. östgötaskärgården och Tjusts skärgård i norra Kalmar län. Redan förra året skrev utskottet att tillfälliga lokala behov i viss utsträckning bör kunna tillgodoses genom omdisponering av båtar. Någon sådan omdisponering har inte skett hittills, och det kan givetvis ha sin orsak i att ingen akut situation inträffat.

Under semestertiden i juli månad har emellertid behov härav funnits med hänsyn till den mängd av fritidsbåtar som trafikerar dessa farvatten. Jag hoppas därför att någon polisbåtsövervakning skall kunna bedrivas genom överföring från exempelvis Stockholmsområdet till Östergötland under juli månad i år. Det kan kanske till en början räcka med enstaka dagar. Huvudsaken är att folket i området får klart för sig att övervakning förekommer. En sådan verkar ju i preventiv riktning och är betydelsefull ur många synpunkter. Den skulle också överensstämma väl med utskottets skrivning.

Herr talman! Jag har inget yrkande under denna punkt.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

#### *Punkten 4*

Utskottets hemställan bifölles.

#### *Punkten 5*

**Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m.**

Kungl. Maj:t hade under punkten B 4 (s. 32) föreslagit riksdagen att till Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m. för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 41 680 000 kronor.

**Nr 42**

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Inköp av motor-  
fordon m. m.*

*Särskild polisverk-  
samhet för hind-  
rande och uppdag-  
ande av brott  
mot rikets säker-  
het m. m.*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m.*

I motionen 1972:907 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk) hade yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställde att den del av säkerhetspolisens organisation som innebar registrering och rapportering av politisk verksamhet och inblandning över huvud upplöstes och att säkerhetspolisens alla politiska register brändes under betryggande kontroll samt att riksdagen i första hand reducerade anslaget till särskild polisverksamhet i enlighet härmed eller i andra hand avslag anslaget.

Utskottet hemställde

att riksdagen dels skulle avslå motionen 1972:907 såvitt gällde säkerhetspolisens organisation och register, dels med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag på motionen 1972:907 i övrigt till Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m. för budgetåret 1972/73 anvisade ett förslagsanslag av 41 680 000 kronor.

Reservation hade avgivits

2. beträffande säkerhetspolisens register, m. m. av herr Lövenborg (vpk), som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen dels med bifall till motionen 1972:907 såvitt gällde medelsanvisningen skulle avslå Kungl. Maj:ts föreliggande förslag till anslag för budgetåret 1972/73 till Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m., dels i anledning av samma motion i övrigt hos Kungl. Maj:t hemställde att den del av säkerhetspolisens organisation som innebar registrering och rapportering av politisk verksamhet upplöstes och att alla dess politiska register brändes under betryggande kontroll ävensom gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten i övrigt anfört rörande medelsanvisningen.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Den motion som vårt parti har väckt i anslutning till bilaga 4 till propositionen 1 år 1972, om anslag till polisväsendet m. m., liksom min reservation till justitieutskottets betänkande nr 4 handlar om anslaget till den s. k. särskilda polisverksamheten. Om jag använder förkortningen SÄPO, så vet alla vad det handlar om.

I vpk:s partimotion 907 framhålles att man på goda grunder misstänker att den politiska åsiktsregistreringen fortsätter trots alla försäkringar om motsatsen. Det finns mycket klara indicier för att det förhåller sig på det sättet. Jag anser att ett av dessa indicier är att SÄPO under budgetåret 1970/71 förbrukade 34 234 998 kronor och att anslaget för budgetåret 1972/73 beräknas till ca 41 miljoner kronor.

Motiveringen för detta är automatiska kostnadsstegringar, men jag kan inte finna att den förklaringen är tillfredsställande. Ingen vill väl förneka att den politiska åsiktsregistreringen och hela den apparat som har byggts upp för att övervaka människor med vänstersympatier var – och förmodligen också är – av mycket stort format och att detta snokande kring kommunister, radikala socialdemokrater och andra som kunnat misstänkas för socialistiska åsikter måste ha kostat mycket pengar.

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Särskild polisverk-  
samhet för hind-  
rande och uppdä-  
gande av brott  
mot rikets säker-  
het m. m.*

Om det nu verkligen vore så att den politiska åsiktsregistreringen skulle ha upphört, borde SÄPO ha kunnat banta ner sin stat på ett ganska radikalt sätt, långt mer än vad som motsvaras av de automatiska kostnadsstegringarna. Så har inte skett, utan trots att det uppges att en mycket stor verksamhet inom SÄPO:s ram har lagts ner avspeglar sig inte detta på något sätt när det gäller SÄPO:s medelsförbrukning.

Jag skulle tro att flera än vi kommunister drar den enda naturliga slutsatsen av det, nämligen att den politiska åsiktsregistreringen fortsätter.

Det finns emellertid också andra påtagliga fakta som stöder våra misstankar än säkerhetspolisens ökade anslag. Enligt den s. k. personalkungörelsen av den 13 juni 1969 får anteckning inte göras enbart av det skälet att någon genom tillhörighet till politisk organisation eller på annat sätt givit uttryck för politisk uppfattning. Men i januari i år avslöjades det att SÄPO gjort en personundersökning och registrerat en medborgare som säkerhetsrisk just på grund av det som alltså inte skulle få ske, nämligen för tillhörighet till politisk organisation och för att personen i fråga uttryckt en politisk uppfattning. Detta skulle ha skett 1970, alltså efter det att kungörelsen utfärdades.

Det handlade som bekant om en kvinnlig anställd i luftfartsverket, som varit medlem i Vänsterns ungdomsförbund och deltagit i valarbete inför 1970 års val. Hon råkade säga att Sverige är kapitalistiskt styrt, och det rapporterades av en av SÄPO:s tjallare. Denna kvinna klassades som säkerhetsrisk, men inte nog med det. I oktober 1970 bestämde sig rikspolisstyrelsen för att sända över SÄPO:s uppgifter till luftfartsverket. Det skulle enligt uppgifter från en regeringen närstående tidning ha skett efter beslut vid ett s. k. plenarsammanträde, där representanter för socialdemokrater och de borgerliga deltog.

De praktiska verkningarna av detta var ju dels att en person som stämplats som säkerhetsrisk skuffades undan från ordinarie arbetsuppgifter, dels att hon blev behandlad på ett sådant sätt att hon började undra och själv dra vissa slutsatser.

Fallet drogs fram i rampluset därför att en avdelningsdirektör i luftfartsverket hade kännedom om det som skett. Han tyckte att det var en upprörande behandling av en arbetstagare och JO-anmälde både rikspolisstyrelsen och det egna verket för att en människa så lättvindigt kunde stämplas som säkerhetsrisk. På luftfartsverket blev man naturligtvis lika illa berörd som man förmodligen blev inom SÄPO:s ledning. Man försökte därför sätta hemligstämpel på ärendet, vilket inte gick så bra den här gången.

Det märkliga i sammanhanget är alltså inte bara att SÄPO:s åsiktsregistrering pågår, trots alla försäkringar, utan också att SÄPO lämnar ut uppgifter på detta lättvindiga sätt, uppgifter som också slår ihjäl försäkringarna om att åsiktsregistreringen har upphört.

Det här fallet blev alltså känt och offentligt gjort därför att det råkade finnas en man på det verk där kvinnan arbetade som anmälde företeelsen till JO. Men det var den här gången. Måste man inte fråga sig hur många gånger liknande saker sker utan att lyftas upp till offentlig diskussion? Det finns ju inte alltid en chef som har tillfälle och vilja att reagera, utan

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Särskild polisverk-  
samhet för hind-  
rande och uppdä-  
gande av brott  
mot rikets säker-  
het m. m.*

man har väl all anledning till förmodandet att händelser av det här slaget nu lika väl som tidigare äger rum utan att de kommer vare sig till offentlighetens eller till den misstänktes kännedom.

Om man är mild i ordvalet kan man väl säga att händelser av det här slaget allvarligt rubbar tilltron till försäkringarna om att den politiska åsiktsregistreringen skulle ha upphört.

Det är inte heller så länge sedan säkerhetspolisen gjorde sig löjlig i hela svenska folkets ögon, när den backade upp Dagens Nyheter och Expressen i deras försök att piska upp en ny spionpsykos genom att utmåla ett sovjetiskt bilföretag enbart som en täckmantel för spioneri. Man inte bara slungade ut bisarra och ärekränkande beskyllningar mot firman i fråga, utan man skandaliserade också svenska arbetare och tjänstemän på ett grymt, brutalt och oanständigt sätt.

Den skandalhistorien backades direkt och indirekt upp av representanter för SÄPO, som lät påskina att uppgifterna ägde sin riktighet och redogjorde för hur mycken tid och energi man ägnat åt att bevaka bilfirman och dess anställda.

Huvudkontoret i Stockholm kallades spioncentralen i de feta rubrikerna, och filialen i min egen hemstad Luleå fick heta den nordligaste spionfilialen. Filialens chef – som f. ö. förgäves har bett SÄPO om att bli rentvådd från fula misstankar – kallades i pressen för ”chefen för spionfilialen”. Men SÄPO rentvår som bekant inte folk. SÄPO backade upp denna reaktionära soppa till dess att justitieministern själv blev tvungen att ta avstånd från den fantastiska historien.

Så fungerar alltså SÄPO än i denna dag. Ingen skall ju tro att man har någon minutiös bevakning av de engelska, amerikanska eller västtyska bilföretagen. Det passar inte in i ritningarna.

SÄPO är lika enögd när det gäller den åsiktsregistrering som av allt att döma fortfarande pågår.

Det som skett är att man har fått någonting som heter personal-kungörelsen från 1969 och att man tydligen är i färd med att lagra säkerhetsriskerna enligt ett datamaskinsystem.

Allt tyder på att till säkerhetsriskerna räknas – nu som tidigare – inte folk med högervidna åsikter utan framför allt människor med s. k. vänsterradikala idéer. Att SÄPO har skaffat sig en ny teknik är en sak som inte ändrar på detta förhållande. Viktigare vore att ändra på säkerhetspolisens ledning. Dess folk har under många år haft vänstern som sin fiende och sett säkerhetsrisker i alla som tänker socialistiskt eller vill omstörta samhället som det brukar heta, och det vill ju bl. a. vi kommunister. Vi vill störta det kapitalistiska samhället och skapa ett bättre, ett socialistiskt samhälle.

SÄPO har sett som sin uppgift att slå vakt om det bestående kapitalistiska samhället, och därför betraktar man socialistiskt tänkande människor som säkerhetsrisker. Till säkerhetsriskerna hör – enligt SÄPO:s uppfattning – inte högerextremister av olika sorter, dit hör inte nynazister och de som är hypnotiserade av den amerikanska herrefolkmentaliteten.

Nej, till säkerhetsriskerna hör enligt detta synsätt exempelvis en 25-årig tjej på luftfartsverket som har varit med i VUF och anser att

Sverige är kapitalistiskt styrt. Till det SÄPO räknar som säkerhetsrisker hör naturligtvis också radikala arbetare som prenumererar på en kommunistisk tidning och uttalar antikapitalistiska idéer.

Man har ju sett groteska exempel på hur socialistiskt tänkande arbetare har diskvalificerats från att kärra cement vid det enklaste försvarsarbete, inte minst i mitt eget län, medan USA-frälsta officerare med Svenska Dagbladet i fickan står höjda över varje misstanke. Så fungerar SÄPO fortfarande -- allt tyder på detta.

Det är mot den bakgrunden som vänsterpartiet kommunisterna även till årets riksdag tar upp SÄPO:s verksamhet på detta sätt och i detta sammanhang. Visst har det talats om att åsiktsregistreringen har upphört, men konkreta exempel som bl. a. det jag här har påvisat, bekräftar att deklARATIONERNA inte stämmer med verkligheten.

Det har också talats om en storstädning i SÄPO:s register, men man har inte gett någon ordentlig redovisning över denna "storstädning". Det kan ju exempelvis gå till så att de gamla registerkorterna städas bort, men att uppgifterna finns kvar och bevaras på mikrofilm eller data. Den betryggande kontrollen för att åsiktsregistren förstörs saknas, och vi anser som sagt att det finns tydliga tecken som bekräftar att den politiska åsiktsregistreringen fortsätter.

Mot den bakgrunden ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 2 vid punkten 5: "Särskild polisverksamhet".

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! Det var ett utförligt inlägg som herr Lövenborg gjorde med synpunkter som utskottet egentligen inte har fått någon redovisning av. Likafullt får man väl säga att vi inte är främmande för att dessa synpunkter hävdas av herr Lövenborgs parti.

Herr Lövenborg kom med insinuationer om att personalkontrollkungalörelsen inte skulle följas, och det tycker jag är mycket allvarligt. Som stöd för ett sådant påstående använder herr Lövenborg sig av ett konkret fall, som han utförligt relaterar inför kammaren. Detta fall är föremål för JO:s prövning, och JO har ännu inte avgivit något yttrande. Då anser jag att det inte är i sin ordning att man tar en anmälan som utgångspunkt för att göra ett påstående om att det förekommit felaktigheter. Man bör vänta tills man får höra vad JO säger i ärendet.

Herr Lövenborg säger att bara den omständigheten att SÄPO ständigt kräver ökad medelstildelning skulle tala för att man fortsätter med åsiktsregistreringen trots att det finns förbud mot det. Men är det inte i stället så, att just för att man nu har bestämt sig för att slopa åsiktsregistrering måste SÄPO använda ökade resurser för spaningen, eftersom man inte längre har ett register som stöd för sin verksamhet? Enbart den omständigheten att registren har upphört måste, såvitt jag förstår, leda till ökade personella krav på SÄPO:s verksamhet.

Beträffande åsiktsregistret menar herr Lövenborg att detta inte har förstörts och att här inte föreligger betryggande kontroll. Då gör herr Lövenborg sig skyldig till ytterligare en insinuation, nämligen att den lekmanastyrelse med representanter för riksdagen som finns i rikspolisstyrelsen inte skulle fylla någon funktion, inte skulle vara att lita på. Det

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m.*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Särskild polisverk-  
samhet för hind-  
rande och uppda-  
gande av brott  
mot rikets säker-  
het m. m.*

är utomordentligt allvarligt.

Jag vill fråga herr Lövenborg ett par saker. Anser herr Lövenborg att det fortfarande i vår brottsbalk bör finnas straff för brott mot rikets säkerhet? Skall vi ha den bestämmelsen kvar? I så fall måste vi väl också ha möjlighet att bedriva spaning och göra utredning för att komma på försök till sådan brottslig verksamhet?

För min personliga del menar jag att det är helt klart att tillhörighet till en politisk organisation inte i sig skall leda till registrering. Men det kan inte heller få vara så att tillhörighet till en politisk organisation innebär fribrev, så att man inte blir registrerad. Det enda som är väsentligt är ju den misstanke man kan ha mot vederbörande för sådan här brottslig verksamhet. Eftersom det i vårt land finns åsiktsriktningar — och det är ju en demokratis adelsmärke att där finns möjlighet att företräda olika åsiktsriktningar — som har på sitt program att omstörta samhället, är det kanske inte så konstigt och inte direkt någon tillfällighet om många personer som tillhör dessa åsiktsriktningar dessutom gör sig skyldiga till sådan verksamhet som bör beivras.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan under denna punkt.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Parlamentarisk kontroll utan representation för den svenska vänstern, exempelvis för mitt eget parti, finns det all anledning att betrakta med en smula misstro, fru Kristensson.

Jag har läst den personalkontrollkungörelse som fru Kristensson åberopar — jag gjorde det så sent som i går. Där står naturligtvis att anteckning icke får göras enbart av det skälet att någon genom tillhörighet till organisation eller på annat sätt givit uttryck för en politisk uppfattning.

Det har också getts många försäkringar om att den politiska åsiktsregistreringen har upphört. Personalkontrollkungörelsen kom till efter allt rabalder som varit sedan det blev klart för svenska folket att SÄPO hade, inte ett förbrytarregister utan ett åsiktsregister. Man kan naturligtvis också säga att det fall jag åberopade ligger under utredning, och man kan säga att det var ett olycksfall i arbetet, men jag tycker inte ni skall begära att man skall tro på det.

Personalkontrollkungörelsens formulering, herr talman, vill jag karaktärisera som en kautschukparagraf. Den utesluter ju inte registrerande av folk som är aktivt verkande för en politisk ståndpunkt. Det står alltså: ”Anteckning — — — får icke göras enbart av det skälet att någon genom tillhörighet till organisation eller på annat sätt givit uttryck för politisk uppfattning.” Men det står ju ingenting om vilka skäl i övrigt som krävs för att anteckning skall kunna göras i detta register. Räcker det t. ex. med att man gärna åker till Sovjetunionen eller något annat socialistiskt land på semester, om man nu föredrar Svarta havets rena vatten framför Mallorcas nedsmutsade? Eller räcker det kanske om man har goda vänner av utländsk nationalitet? För den här stackars flickan som jag tidigare nämnde var det tydligen graverande att hon umgicks med en desertör från USA — en man som på detta sätt protesterat mot USA:s smutsiga



utrotningskrig. Vad är det egentligen som behövs för att komplettera uttrycket "enbart"? Det tycker jag är i dimma dolt.

Och det är inte underligt om vi kommunister och andra socialistiskt tänkande människor fattar mycket bestämda misstankar om att åsiktsregistreringen fortsätter när vi läser ett uttalande av SÄPO-chefen Holmér i Svenska Dagbladet den 25 januari 1971 där han bl. a. säger: När det gäller att konstatera om en person ägnar sig åt samhällsomstörtande verksamhet lägger vi ner samma intensitet i arbetet för att klargöra om det förhåller sig så. Vi låter oss inte nöja enbart med misstankar. Vi försöker analysera vederbörande för att slå fast det ena eller det andra.

Så säger alltså SÄPO-chefen mycket öppet i en intervju i vad man får förmoda är hans liv- och husorgan, Svenska Dagbladet, som ju tillhör de samhällsbevarande krafterna. Men hur skall man tolka ett sådant uttalande? Det är enkelt för Holmér att stoppa in mig i SÄPO:s fack. Det behövs inga utredningar, det behövs inget jobb från SÄPO:s sida, eftersom jag liksom andra kommunister på en gång klart vill deklarera att vi är för att omstörta det nuvarande kapitalistiska samhället. Jag ägnar mig åt den verksamheten, men fördenskull har jag ingen tanke på att skada mitt eget land. Är jag då en säkerhetsrisk?

Vi vill också gärna deklarera att vi är för beivrande och förebyggande av brott mot rikets säkerhet. Vad vi vänder oss emot är att socialistiskt tänkande – vilket vi tycker har goda grunder – jämfälls med brott eller förberedelse till brott.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Bara ett par ord om den anslagsökning som begäres.

Jag föreställer mig att herr Lövenborg har fått en redogörelse för den frågan i utskottet, men det bör ändå sägas ut här att den ökning som begäres hänför sig helt till automatiska utgiftstegringar. Det räcker att nämna att i hela budgeten för polisverksamheten uppgår den automatiska anslagsökningen till 20,8 procent. Detta skall jämföras med den totala ökning för SÄPO som föreslås, nämligen 18,1 procent. Även om herr Lövenborg tycker illa om den verksamhet som säkerhetspolisen bedriver, kan vi väl inte förmena de människor som är anställda där att få samma löneförhöjningar som övriga statstjänstemän får. Det är alltså den enkla förklaringen till den ökning som ligger här i årets budget.

Jag skall sedan inte gå in på de enskilda fallen. Som fru Kristensson har sagt är det ena fallet föremål för JO:s prövning, och vi får väl avvakta vad JO säger. Men jag vill försäkra herr Lövenborg att det är min bestämda strävan att se till att personalkungörelsens bestämmelser tillämpas i den mening som är avsedd. Jag har vid flera tillfällen haft ingående överläggningar med rikspolischefen och chefen för säkerhetspolisen och fått deras försäkringar att utgallringen och övergången till ett nytt system skall ske på så sätt att man inte i fortsättningen skall ha några anteckningar som innebär åsiktsregistrering.

Det har spekulerats av fru Kristensson och herr Lövenborg om varför man inte kan minska anslaget när man nu inte skall ha åsiktsregistrering. Men anledningen kan ju vara, fru Kristensson och herr Lövenborg, att den tid som man inom säkerhetspolisen tidigare har satt till för att

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m.*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Särskild polisverksamhet för hindrande och uppgående av brott mot rikets säkerhet m. m.*

anteckna människor därför att de har tillhört ett visst politiskt parti kanske inte har varit så förfärligt omfattande.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Jag glömde att fru Kristensson frågade mig om vi inte anser att man skall försöka förebygga brott, stoppa kriminell verksamhet eller hur hon nu uttryckte sig. Jo, det vill jag klart deklarera. Vi kommunister har inte dåligt samvete. Vår klinga är blank och vårt samvete är rent. Men det finns ju andra krafter som har anledning att skämmas för det förflutna. De stora spionerna är ju inte vårt folk, utan det är folk som har befunnit sig bland andra politiska konstellationer, bland dem som väl framför allt bör kunna karakteriseras som samhällsbevarande. Wennerström var ju inte vår man.

De som har möjlighet att sälja landet till främmande makt är sannerligen inte de radikala arbetarna. De vet ingenting om spioneri, de rör sig inte i militära kretsar. Det de vill är ju att förändra sitt eget land i socialistisk riktning, och det är inte något som är skadligt för vår egen nation, utan det är tvärtom ur min synpunkt sett en mycket nyttig ambition.

Vad jag hela tiden här har menat är att allt tyder på att vårt eget reaktionära SÄPO, om jag så får uttrycka mig, har en annan mening. Socialistiska åsikter är misstänkta och registreras som en säkerhetsrisk. Det är därför vi kräver inte ett upphörande av spionjakten, fru Kristensson, ty den betraktar vi som helt OK, utan ett upphörande av den politiska registreringen och fullständiga garantier för att den har upphört och att registren har förstörts.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Lövenborg, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaran bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 5 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaran bifallit reservationen nr 2 av herr Lövenborg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lövenborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

|        |   |     |
|--------|---|-----|
| Ja     | — | 268 |
| Nej    | — | 15  |
| Avstår | — | 6   |

Herr Nelander anmälde att han avsett att rösta ja men av misstag nedtryckt nej-knappen.

*Punkten 6*

Utskottets hemställan bifölles.

*Punkten 7*

**Lokala polisorganisationen**

**Nr 42**

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Lokala polisorgani-  
sationen*

Kungl. Maj:t hade under punkten B 6 (s. 33–37) föreslagit riksdagen att

1) godkänna de grunder som förordats i propositionen för skadeersättning till personal för arrestbevakningsuppgifter.

2) till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 1 076 750 000 kronor, varav 247 700 000 kronor att avräknas mot automobilskattebidragen.

I detta sammanhang hade behandlats

motionen 1972:312 av herr Nisser m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen uttalade att de avdelningar inom polisen och tullarna som handlade narkotikabekämpningen i första hand borde förstärkas.

motionen 1972:428 av herr Bohman m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1972/73 anvisade ett förslagsanslag av 1 112 550 000 kronor, varav 300 700 000 kronor att avräknas mot automobilskattebidragen,

motionen 1972:652 av herr Fälldin m. fl. (c) vari, såvitt nu var i fråga, hemställdes att riksdagen beslutade att till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 1 091 750 000 kronor, varav 247 700 000 kronor att avräknas mot automobilskattebidragen,

motionen 1972:906 av herr Helén m. fl. (fp) vari, såvitt nu var i fråga, hemställdes att riksdagen under andra huvudtiteln B 6 Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader, utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit, anvisade 14 000 000 kronor, avseende 300 polistjänster,

motionen 1972:911 av fru Kristensson m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen i anslutning till prövningen av utgifterna under Bilaga 4 till statsverkspropositionen, punkt B 6 Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader, gav Kungl. Maj:t till känna vad i motionen anförts om förstärkning av polisverksamheten i Stockholm samt

motionen 1972:917 av herr Rimås (fp).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen godkände i propositionen 1972:1 förordade grunder för skadeersättning till personal för arrestbevakningsuppgifter.

2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionerna 1972:428, 1972:652 och 1972:906, de båda sistnämnda såvitt nu var i fråga, till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostna-

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Lokala polisorganisa-  
tionen*

der för budgetåret 1972/73 anvisade ett förslagsanslag av 1 076 750 000 kronor, varav 247 700 000 kronor att avräknas mot automobilskatte-medlen,

3. att riksdagen beträffande narkotikabrottsligheten i Stockholm, m. m. skulle avslå motionerna 1972:312 och 1972:911,

4. att riksdagen beträffande polisens befattning med parkeringsför-seelser m. m. skulle avslå motionen 1972:917.

Reservationer hade avgivits

3. beträffande medelsberäkningen av herrar Dockered (c), Ernulf (fp), Johansson i Växjö (c), Westberg i Ljusdal (fp) och Polstam (c), vilka ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1972:428, såvitt nu var i fråga, samt med bifall till motionerna 1972:652 och 1972:906, båda såvitt nu var i fråga, till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1972/73 anvisade ett förslagsanslag av 1 090 750 000 kronor, varav 250 400 000 kronor att avräknas mot automobilskatte-medlen,

4. beträffande medelsberäkningen av fru Kristensson (m) och herr Schött (m), vilka ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1972:652 och 1972:906, båda såvitt nu var i fråga, samt med bifall till motionen 1972:428 till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostna-der för budgetåret 1972/73 anvisade ett förslagsanslag av 1 112 550 000 kronor, varav 300 700 000 kronor att avräknas mot automobilskatte-medlen,

5. beträffande narkotikabrottsligheten i Stockholm, m. m. av fru Kristensson (m) och herr Schött (m), vilka ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1972:312 och 1972:911 i skrivelse till Kungl. Maj:t gav till känna vad reservanterna anförde om förstärkning av polisverksamheten i Stockholm, m. m.

Herr TALMANNEN yttrade:

Debatten må omfatta även punkten 8. Yrkanden framställs dock sedan punkten 8 föredragits.

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! Punkten 7 i justitieutskottets betänkande handlar om polisen och om polisens möjligheter att fullgöra sina uppgifter. Jag tror mig kunna säga att det inte finns någon i justitieutskottet som inte anser att brottsutvecklingen inger oro och att alla åtgärder därför måste vidtas för att om möjligt åstadkomma en positiv utveckling. De meningskiljak-tigheter som förelegat i utskottet och som framgår av de reservationer som är fogade till utskottets betänkande får därför närmast betraktas som uttryck för olika uppfattningar rörande den prioritering som skall göras i detta hänseende.

När det gäller brottsutvecklingen talar den tillgängliga statistiken om för oss i klara siffror hur oroande situationen är. Jag noterar här att mellan åren 1956 och 1968 har antalet anmälda brottsbalksbrott mer än fördubblats, och utvecklingen därefter – möjligen med undantag för 1969, då särskilda polisiära insatser gjordes mot narkotikabrottsligheten – har varit än mera skrämmande. Under 1970 ökade brottsbalksbrotten med 17,9 procent jämfört med 1969, och 1971 utgjorde ökningen 10,1 procent. Speciellt allvarligt är att utvecklingen har varit mest ogynnsam när det gäller de grova tillgreppsbrotten, och den allt större användningen av skjutvapen i samband med rån inger också stor oro. Jag kan nämna att under 1971 ökade antalet rån där skjutvapen kom till användning med 35,5 procent, bankrånen med 24,2 procent, postrånen med 29 och butiksrånen med 21,6 procent.

Om vi sedan ser på de allra senaste siffrorna, som givetvis ännu så länge är preliminära, och jämför januari månad i år med samma månad förra året, så finner vi att t. ex. inbrottsstölderna har stigit med i det närmaste 8 procent och inbrottsstölderna i bostadslägenheter och villor med över 16 procent. Rånen ökade ytterligare med 13,3 procent och rån där man använt skjutvapen ökade med 36,4 procent. Kassaskåpsstölderna ökade med 47,5 procent och antalet bedrägerier mot postverket med 33,1 procent.

Man kan givetvis bli immun mot sådana siffror, men de människor som upplever denna utveckling i det dagliga livet tror jag ändå känner att det är mycket otillfredsställande att utvecklingen har fått fortgå så pass länge som fallet varit utan att man verkligen har vidtagit effektiva åtgärder för att råda bot på missförhållandena. Utvecklingen har varit negativ i hela landet. Därför skall man väl inte koncentrera intresset enbart till storstadsområdena, även om givetvis just våra storstäder – och kanske speciellt Stockholm – är i ett särskilt bekymmersamt läge.

Rikspolisstyrelsen säger i sina petita för nästa budgetår att läget ytterligare har försämrats sedan hösten 1970, då styrelsen konstaterade att det med tillgängliga resurser inte var möjligt att ge den enskilde medborgaren ett tillfredsställande skydd till person och egendom. Det är ju ett lågmäلت sätt att framföra sina synpunkter, men det är synpunkter som ändå stämmer oss till eftertanke, vi som har att besluta i dessa ärenden.

Liknande uttalanden har gjorts av andra instanser. Justitieombudsmannen sade sålunda i ett uttalande för en tid sedan att den uppfattningen börjar bli alltmer utbredd att man från samhällets sida försummar att vidtaga åtgärder för att komma till rätta med förhållandena. Även det är ett försiktigt yttrande, som emellertid i sak är mycket starkt.

Köpmannaförbundet har uttryckt oro över hur affärsinnehavarna har det i nuvarande situation med den ökade brottsligheten. Olika pensionsorganisationer har också framfört sin oro, och från många andra håll har man uttalat bekymmer och frågat: Varför kan inte effektiva åtgärder vidtas?

Det som jag upplever som speciellt oroväckande och djupt tragiskt är att kriminaliteten i så hög grad har blivit ett ungdomsproblem och att

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Lokala polisorgani-  
sationen*

den nu har sträckt sig ner i allt yngre åldrar, samtidigt som den har blivit allt grövre. En utredning som gjorts av rikspolisstyrelsen visar att flertalet våldsbrott i Stockholm av typen mord, dråp, barnamord, misshandel, rån, våldtäkt, våldförande osv. utförts av ungdomar som är under 25 år. I det närmaste 50 procent av dem var berusade vid tillfället. Jag tycker det ger en ganska klar bild av den vanliga situationen när brottsliga handlingar begås. Jag vill nämna att jag häromdagen hade tillfälle att besöka Kumlafängelset. Jag blev chockerad över den uppgift jag där fick, att medelåldern bland de intagna var 23 år. Att sedan över 80 procent av de intagna där är narkomaner är en annan sak som inte heller är särskilt rolig att höra.

Situationen är särskilt allvarlig när det gäller brottsligheten i Stockholm. Jag skall ta upp tiden några minuter med att ge en redovisning av den. Det kan måhända tyckas vara ett lokalt problem, men jag menar ändå att det är väsentligt att man särskilt i rikets huvudstad har acceptabla förhållanden. Vi riksdagsledamöter arbetar ju själva mitt inne i city, och vi har väl upplevt det så att stadsplanerarna här försökt åstadkomma en miljö som skulle vara tilltalande för stockholmarna och för alla andra som vistas här. Men i stället är det så att många är rädda och osäkra att ge sig in i detta område, och vi själva, om vi inte är alldeles blinda, upplever väl när vi går till jobbet här i huset att kriminaliteten tar sig alltmer brutala uttryck. Så här kan det inte få fortgå.

Polisen i Stockholm dignar under en alltmer ökande arbetsbelastning. Utredningsavdelningarna kan inte klara balanserna. Våldsbrotten har ökat kraftigt här i staden, och, som jag sade förut, gärningsmännens metoder har blivit allt råare och hänsynslösare. Låt mig nämna ett litet exempel. Vissa av guldsmedsaffärerna i city vågar inte längre ha öppet under vanlig affärstid, utan man låser sina butiker och öppnar endast för kunder som man vågar släppa in; när kunden kommit in i affären låser man om vederbörande. Eller också hyr man en boxare – det har också hänt – som sitter som bevakning för att freda affärsinnehavaren mot överfall. Överfall med tårgaspistoler och stiletter hör väl inte direkt till ordningen för dagen, men det förekommer inte så sällan. Det finns andra affärsinnehavare som menar att deras rörelse blir totalt saboterad genom att man tillåter att gäng med knarkare slår sig ned framför deras dörrar och hindrar kunderna att över huvud taget ta sig in i affären. Det inträffar också att de gör razzior och tar med sig så mycket de kan komma åt av varorna.

Alla de stölder som förekommer i affärerna drar naturligtvis med sig ökade omkostnader för affärsinnehavarna. Vi vet ju att detaljhandeln menar att den ökade brottsligheten bär en viss del av skulden till de prisstegringar vi i dag upplever. Även om man inte skall ta det med i beräkningen i någon större utsträckning finns i alla fall en förklaring till prisstegringarna i den ökande brottsligheten.

Polisen i Stockholm säger att vid utredningsrotlarna numera som regel endast ärenden som avser mycket grova brott eller där på grund av frihetsberövande omedelbara åtgärder erfordras kan handläggas inom rimlig tid. Även om gärningsmannen är känd eller om misstänkt finns får utredning i ärendet anstå tills vidare. Vid årsskiftet 1970–1971 hade inte

mindre än 650 anmälningar om våldsbrott ännu inte hunnit bli föremål för utredning. Vid fordonsroteln hade man 300 balanserade ärenden med känd gärningsman eller misstänkt angiven, vid stöldroteln 800, vid bedrägeriroteln inte mindre än 1 700 och vid skatte- och gäldenärsroteln drygt 1 100 ärenden. Det är klart att polisen måste reagera i en sådan situation, där man har klara brott och känd gärningsman men ändå måste avskrika ärendena, därför att personalbristen gör att man inte hinner klara upp dem. Jag föreställer mig att det kan bli en rätt besvärlig samvetskonflikt för poliser som vet att det är deras skyldighet att handlägga dessa ärenden men som alltså inte har möjligheter att göra det. Man kan också påstå att vi därigenom fått en ny form av avkriminalisering, som inte har stöd i vare sig lag eller författning utan som enbart har sin förklaring i de bristande personella resurserna.

Jag skulle vilja fråga justitieministern om det inte är fel väg att gå: man konstaterar att det finns kända misstänkta, vet vilka brott de har begått, men man hinner inte utreda brotten innan preskriptionstiden gått ut, därför att man inte har personella resurser. Enligt min uppfattning är det regeringens och riksdagens uppgift att se till att polisen får de resurser som behövs för att gällande lagar skall kunna upprätthållas.

Eftersom justitieministern befinner sig i kammaren, skulle jag gärna, herr talman, vilja höra hans uppfattning i detta ärende.

Utskottets majoritet konstaterar också att situationen är bekymmersam och anser det ytterst angeläget att polisen har resurser för att med kraft möta brottsutvecklingen och för att i övrigt kunna fullgöra sina uppgifter. Det är ett konstaterande som jag helt kan instämma i. Sedan säger utskottet att möjligheterna har betydligt förbättrats under senare år genom den omfattande upprustning av polisväsendet som skett i fråga om både materiel och personal. Det är väl också riktigt i och för sig. Visst har det skett en materiell upprustning, och visst har personalen fått förstärkningar. Men vi måste samtidigt konstatera att genom den arbetstidsförkortning som har skett i etapper under senare år och genom det tak för möjligheterna till övertidsarbete som arbetstidslagen medfört har vi fått ett väsentligt avbräck när det gäller polismanstjänsterna. Jag har räknat ut att från den 1 januari 1968 till den 1 januari 1972 innebär arbetstidsförkortningen respektive begränsningarna i övertidsuttaget ett minus med inte mindre än noga räknat 1 160 tjänster inom polisväsendet. Det är väl siffror som ändå säger något. Min slutsats är att det nettotillskott som polisen har fått under de senaste åren verkligen inte är särskilt stort och inte så stort som den ökande brottsligheten skulle motivera.

Visst kan man säga som utskottet att det har bedrivits ett intensivt rationaliseringsarbete. Vid det beslut som riksdagen fattade för kort tid sedan om polisdistriktsindelningen, som i och för sig inte var någon stor reform men som i alla fall innebar en fortsättning på den tidigare polisdistriktsreformen, underströk riksdagen att man i första hand måste se till att man fick personella förstärkningar, dvs. att effektiviteten inte fick drivas hur långt som helst utan måste paras med personella förstärkningar. Det borde enligt min mening leda till att man bedömde angelägenheten av en förstärkning på polissidan litet mer positivt än vad

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Lokala polisorganisationen*

departementschefen har gjort.

Utskottet säger också att varaktiga garantier mot en ökad kriminalitet i framtiden inte kan skapas enbart genom förstärkning av polisens brottsförebyggande och brottsbekämpande verksamhet. Nej, det är självklart. Det behövs åtgärder inom många områden. Jag skall inte fördjupa mig i detta med familjens och skolans betydelse och vad uppfostran kan innebära för våra ungdomar. Det kanske andra talare kommer in på senare. Jag vill bara nämna ett par exempel som verkligen neutraliserar en hel del av polisens aktivitet. Jag vill nämna kriminalvården med dess hittills tillämpade permissionsregler. Polismän avsätter timmar, veckor och månader till att infånga en av de grova brottslingarna. Domstolen dömer honom till ett fängelsestraff på några år. På anstalten får han sin första permission efter ett par månader och avviker. Då kan naturligtvis polisen fråga sig: Vad är våra insatser värda, när slutresultatet blir detta?

Nu vet jag att statsrådet Lidbom kommer med ett förslag, som vad jag förstår innebär något mycket positivt. Min förhoppning är att förslaget skall möjliggöra ett mera effektivt utnyttjande av polisens insatser än som har varit fallet.

Det andra ämne jag skulle vilja ta upp är narkomanvården, där polisen också gör stora insatser. Sådana gjorde polisen i synnerhet 1969. Insatser görs naturligtvis fortfarande, även om polisen inte kan avdela så stora resurser. Hur mycket av den aktivitet som polisen här bedriver går inte upp i rök, om jag så får säga, därför att man inte kombinerar de polisiära insatserna med en aktiv narkomanvård!

Jag förmodar att vi får diskutera detta i samband med behandlingen av den proposition som vi nu har att se fram emot. Jag skall inte fördjupa mig i detta ämne men vill nämna att polisens stora insatser blir rätt betydelselösa, därför att man inte har haft förmågan och viljan att vidta åtgärder över hela fältet.

Utskottet framhåller att "den ekonomiska utvecklingen nödvändiggör en mycket restriktiv budgetpolitik och en stark återhållsamhet beträffande ökning av utgifterna på den offentliga sektorn". Jag delar denna åsikt. Jag förstår att vi har ett kärt ekonomiskt läge och att man därför bör vara varsam när man satsar ytterligare pengar. Men jag vill framhålla, herr talman, att kriminaliteten i detta land kostar det svenska samhället stora pengar. Den kostar pengar över budgeten, men framför allt är den kostsam för de många enskilda människorna. De får göra stora ekonomiska uppoffringar, därför att kriminaliteten inte kan hållas inom rimliga gränser.

Vi har i en motion från moderata samlingspartiet gjort en mycket försiktig beräkning av vad kriminaliteten kostar och kommit fram till att man med fullt fog torde kunna säga att brottsligheten kostar detta land åtminstone fem miljarder kronor. För egen del vågar jag påstå, att om man tar med hela narkotikaproblematiken i bilden kommer man upp i ännu större siffror. Jag vill med detta säga att det alltså är en god investering att satsa ytterligare pengar på att utöka antalet poliser. Man kan därmed göra en samhällsekonomisk vinst.

Utskottet anför att departementschefens förslag om 230 nya tjänster



innebär "en stark prioritering av polisverksamheten". Jag kan mot bakgrund av vad jag tidigare har sagt inte ansluta mig till den bedömningen. Vi har alltså fått ett kraftigt bortfall av polismanstjänster tidigare genom arbetstidsförkortningen, och de 230 tjänster som nu föreslås, menar jag, är ett alldeles för litet antal för att det verkligen skall innebära några effektiva åtgärder i ett läge som ändå är bekymmersamt.

Enligt min mening är det samhällets skyldighet att se till att rättsapparaten kan fungera tillfredsställande, vilket den inte gör i dag. Polisen, som ju egentligen skall ha till huvuduppgift att verka brottsförebyggande, har inte möjlighet att ägna sig så mycket åt den delen av sin verksamhet i dag, utan den får i stället ägna sig åt att försöka att klara upp de brott som den har fått kännedom om. Det är negativt, tycker jag.

Landets polischefer har i sina äskanden föreslagit 2 296 tjänster, som länsstyrelserna sedan har prutat ned till 2 039. Från denna utgångspunkt har rikspolisstyrelsen begärt 910 nya polismanstjänster. Departementschefen stannar för 200 nya polismanstjänster och 30 tjänster för annan personal. Dessa siffror skall man ha klara för sig, när man, som jag gör, påstår att departementschefens förslag är otillräckligt.

Vi skall inte heller tro att polischefer och länsstyrelser har yrkat tjänster uppe i det blå. De säger själva att deras yrkanden trots allt inte motsvarar det reella behovet av tjänster utan endast vad som har ansetts oundgängligen nödvändigt för att inte ambitionsnivån inom polisverksamheten skall sjunka alltför mycket.

Jag skulle, herr talman, sammanfattningsvis vilja säga att moderata samlingspartiet i enlighet med rikspolisstyrelsens förslag yrkar ytterligare 710 tjänster. Vi tror att rikspolischefen här har gjort en riktig avvägning av situationen, och det som har hänt sedan dess talar ytterligare för att man i varje fall inte bör gå under det förslaget. Jag tänker då särskilt på det som vi har att vänta oss när det gäller ett nytt grepp om narkotikafrågan och, som jag hoppas, om narkomanvården. Skall det leda till resultat, måste det kombineras med effektiva polisinsatser för att man skall få ut något effektivt av det, vilket vi alla hoppas skall bli fallet.

Dessutom är det också viktigt att man över huvud taget hejdar brottsutvecklingen. Vi måste återställa respekten för lag och ordning i det här landet. Jag vet att vissa personer anser att begreppet lag och ordning är fula ord. Jag skulle gärna vilja höra hur justitieministern ser på detta. Skall vi anse att kravet på att upprätthålla lag och ordning är någonting fult, eller skall vi tycka att det är någonting positivt, som vi skall slå vakt om? Det är ju ändå regering och riksdag som stiftar lagar, och jag tycker därför det förefaller ganska naturligt att det också är regering och riksdag som skall se till att lagarna efterlevs.

Herr talman! Jag skulle med dessa ord vilja yrka bifall till reservationen 4.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Brottsligheten i Sverige brukar i den vanligaste statistiken och i den allmänna debatten beräknas efter antalet strafflags- eller numera brottsbalksbrott som kommer till polisens kännedom, fränsett fylleri och förargelseväckande beteende. Detta innebär att t. ex. trafikförseelserna och trafikbrotten, såsom vårdslöshet i trafik, rattfylleri och rattonykterhet, faller utanför denna statistik. Man bör ha den begränsningen klar för sig när siffrorna diskuteras.

Med dessa begränsningar visar siffrorna för antalet brott som kommit till polisens kännedom en successiv stegring under hela 1960-talet med undantag för en viss minskning år 1969. Den minskningen berodde med all sannolikhet på en omfattande kampanj mot narkotikabrottsligheten som polisen startade i början av år 1969 med en insats av ungefär 600 polismän. Tyvärr räckte polisens resurser inte till för att fullfölja kampanjen, och resultatet uteblev inte. Man fick en fortsatt ökning av brottsligheten och, inte minst beklagligt, en stark ökning av narkotikabrottsligheten och därmed sammahängande kriminalitet på många orter i landet under åren 1970 och 1971. Lärdomen av denna utveckling är att en insats i fråga om polisresurser *kan* betyda mycket för att bekämpa brottsligheten, och den visar också vilka resultat bristande resurser för polisen kan ge.

Utskottets ordförande har givit oss en mörk bild av läget i fråga om brottsligheten i vårt land. Tyvärr kan jag inte säga att hennes bild är alltför mörk. Det är verkligheten som är oroväckande. Jag kan i allt väsentligt instämma i vad hon har sagt i den skildringen. Grundfelet i statsmakternas politik vad beträffar polisväsendet är enligt min mening att man inte har ökat polisens personella och andra resurser i takt med ökningen av brottsligheten. I stället har man en ständig eftersläpning i förhållande till de resurser som polisen skulle behöva för att kunna fullgöra de uppgifter som samhället har lagt på den. Det är alltid lättare att stämma i bäcken än i ån – sanningen i detta gamla ordspråk har verkligen kunna konstateras i fråga om brottsligheten i vårt land. Med rejäla och adekvata insatser i fråga om polisresurser hade denna utveckling till stor del kunnat vara en annan och bättre.

Det verkligt oroväckande är nu att internationella brottssyndikat har upptäckt vilken givande marknad vårt land kan vara för dem. Och det innebär att polisen nu måste vara rustad för att möta en mycket mer välorganiserad och hänsynslös brottslighet än tidigare.

Egentligen är det väl inte många som vill bestrida att rikspolisstyrelsens begäran om personalökningar och andra resursökningar är mycket välmotiverade. Men det besvärliga statsfinansiella läget, som vi alla är medvetna om, gör att även mycket välmotiverade krav måste prutas. Folkpartiets och centerns representanter i utskottet har dock inte kunnat godta en så kraftig prutning som regeringen föreslagit och som innebär att man inte ens kompenserar bortfallet av arbetskraft genom arbetstidsförkortningen den 1 januari i år.

Liksom förra året begär vi att polisens upprustning skall ske snabbare än vad regeringen föreslår. I år begär vi 300 polistjänster utöver vad regeringen föreslagit. Det innebär att vi inte ansett oss ha råd att gå så

långt som moderaterna, som i huvudsak godtagit rikspolisstyrelsens yrkanden i fråga om den lokala polisorganisationen. Men jag vill betona att denna skillnad har ekonomiska skäl. Förslaget från vår sida innebär vidare en uppräknig med 1 miljon kronor av anslaget till polisens utrustning. Det är en konsekvens av det ökade antal polistjänster som vi föreslår.

Polisen behöver ökade personella resurser för många olika ändamål. Det angelägna önskemålet om ökad övervakningstjänst, främst fotpatrullering i större utsträckning och ett större antal kvarters- eller stadsdelspoliser, kräver naturligtvis ett ökat antal polistjänster.

Försök med intensivare trafikövervakning har visat att man på den vägen skulle kunna spara många människoliv, mycket lidande och även mycket pengar. Men också det fordrar naturligtvis ökade resurser.

Brottsutredningarna släpar efter på många håll på ett alldeles oacceptabelt sätt, och på det har ju utskottets ordförande givit exempel. Samma är förhållandet med spaningsverksamheten.

Jag är alltså väl medveten om att mittenpartiernas reservation inte med ett slag löser polisens personalproblem. Men den är ett uttryck för att vi fortfarande har den uppfattningen att regeringens förslag till upprustning av polisväsendet innebär en alltför långsam takt i förhållande till behovet.

Det kan vara anledning att i detta sammanhang understryka att enbart ökade polisresurser inte löser problemet med den ökande brottsligheten. Men det är en oundgänglig åtgärd i den nuvarande situationen, om brottsligheten inte skall växa oss över huvudet. Sedan behövs det en rad olika åtgärder på skilda områden av samhällslivet. Hemmens fostran av barnen till goda samhällsmedlemmar måste stödjas och främjas. Skolans insatser för ungdomarnas fostran måste, efter vad jag kan förstå, väsentligt ökas. Det kräver självfallet nya resurser och säkerligen också ökade befogenheter för skola och lärare i deras fostrande uppgift. Man blir nästan skräm, när man läser i tidningarna att i två fall har en elev misshandlat en lärare i skolan, och åtgärden blev i ena fallet en veckas avstängning och i andra fallet två veckors avstängning från skolarbetet. Det måste ju för det första bli en omöjlig arbetssituation i den klassen, om man låter en elev fortsätta att gå i skolan efter det att han har tillgripit våld mot sin lärare. För det andra är det inhumant mot eleven att på detta sätt invagga honom i tron att man utan några svårare påföljder kan göra sig skyldig till våldshandlingar.

Samhällets barna- och ungdomsvårdande organ måste också öka sin brottsförebyggande verksamhet och i fall av behov ingripa med de åtgärder som anvisas av lagstiftningen, främst barnavårdslagen. Även detta kräver ökade resurser och möjligen också ökade befogenheter. Många barnavårdsnämnder gör redan nu mycket betydelsefulla insatser för att motverka ungdomsbrottsligheten, men på andra håll är handlingskraften oroväckande låg i detta avseende. Beträffande en barnavårdsnämnd har som bekant justitieombudsmannen nyligen i skarpa ordalag påtalat underlåtenhet att ingripa enligt barnavårdslagen, trots att ingripanden var klart påkallade. Här är det nog nödvändigt att regeringen studerar frågan närmare.

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Lokala polisorganisa-  
tionen*

Också samarbetet mellan polis, skola och barnavårdsmyndigheter brister på många håll. Trots att regeringen ju har rekommenderat barnavårdsmyndigheterna att ta initiativ till sådant samarbete sker det på sina håll inte, fastän polisen har framställt önskemål härom. Här behövs nya initiativ.

Ju tidigare ett ingripande kan ske, desto större är möjligheterna att med relativt mjuka metoder komma till rätta med en begynnande missanpassning och kriminalitet. Att vänta med ett ingripande tills den unge har vuxit upp och blivit mogen för åtgärder från polis, åklagare och domstol är varken effektivt eller humant. Jag har personligen under mitt arbete i domstol många gånger haft anledning att göra den reflexionen att t. ex. ett omhändertagande för samhällsvård med placering i ett gott fosterhem kanske skulle ha räddat en ungdomsbrottsling från fortsatt kriminalitet med ungdomsfängelse som påföljd.

Det finns andra områden av samhällslivet där man också måste beakta kravet på att förebygga och motverka brottslighet. Jag tänker bl. a. på TV. Det blir nog ändå nödvändigt att man, när man ser över avtalet mellan TV och staten, tar upp frågan om våldsinslagen i TV-programmen till överläggning. Det har gjorts många undersökningar — jag har försökt att följa dem så gott jag har kunnat — om påverkan av våldsfilmer. Så mycket kan man nog säga att just underhållningsvåldet kan ha mycket negativa effekter. Det kan vänja unga tittare, och även andra för resten, vid att betrakta våldet som ett rätt naturligt sätt att lösa konflikter. Det är en svår fråga, men jag tror inte man kommer förbi den. Det vore önskvärt att det från regeringshåll togs initiativ till sådana överläggningar med TV. Det finns ju ingen anledning att tro att TV i och för sig skall ställa sig negativ till att diskutera detta.

Herr talman! Jag vill med dessa ord ha sagt att en nödvändig successiv upprustning av polisväsendet måste kompletteras med en rad andra samhällsåtgärder. De faller naturligtvis utanför justitiekammarens arbetsområde. Det är egentligen beklagligt att vi inte här vid utskottsbehandlingen genom att ha ett sammansatt utskott eller på annat sätt har kunnat diskutera samordnade insatser för att motverka asocialitet och kriminalitet. Sådana insatser är i samhällets intresse, i de laglydiga samhällsmedborgarnas intresse och även i lagbrytarnas intresse, därför att det måste ändå för de flesta människor vara en fördel att leva i fred med övriga samhällsmedlemmar och med samhället. Det kan hända att en parlamentarisk beredning i stället vore den rätta vägen för denna samordning. Men vi skall väl inte diskutera den frågan i dag, utan jag tänker återkomma i ett annat sammanhang till de spörsmålen.

Jag vill alltså nu begränsa mig till att yrka bifall till reservationerna 3 och 6 vid det nu behandlade utskottsbetänkandet. Reservationen 3 är en mittenpartireservation som förordar en anslagsuppräknings med 14 miljoner kronor för att ge polisväsendet 300 polismanstjänster utöver Kungl. Maj:ts förslag. Reservationen 6 är också grundad på mittenpartimotioner. Där föreslås, som jag tidigare har nämnt, en uppräknings med 1 miljon kronor av anslaget till utrustningen inom den lokala polisorganisationen. Det är en konsekvens av reservationen 3. Ökar man antalet polismanstjänster, måste man ju också öka utrustningsanslaget.

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till reservationerna 3 och 6.

Herr POLSTAM (c):

Herr talman! I samband med denna proposition har departementschefen presenterat en del statistik över brottsutvecklingen. Den har också omnämnts av utskottets fru ordförande, som berör tiden 1956–1968. Jag har tittat på perioden 1961–1971, och det är även under den tiden i det närmaste en fördubbling. Det är en mycket oroande utveckling, och många frågar sig naturligtvis vad den beror på.

Orsakerna till brott kan vara många, och en del har redovisats här. Det kan vara arbetslöshet, brist på fritidssysselsättning, bostadsproblem med trängsel, otrivsel och aggressioner som följd. Det kan vara giftmissbruket som vi redan har diskuterat och som ökat hastigt under den här tioårsperioden. Det kan vara besvärliga hemförhållanden och mycket annat. Vi försöker att efter bästa förmåga bemästra alla dessa problem, men fråga är om vi gör tillräckligt eftersom vi har fått den här utvecklingen.

Vad som är särskilt oroande, vilket både fru Kristensson och herr Ernulf framhöll, är ökningen av de grova brotten med våldsinslag. Bankrånen hör snart till de dagliga händelserna, och allt detta bidrar till att öka otryggheten hos människorna i samhället. När sedan uppklaringsprocenten – speciellt för vissa slag av brott – är ganska låg så är den här oron hos människorna rätt naturlig. Uppklaringsprocenten för t. ex. tillgreppsbrott är mycket låg – 17,4 procent för år 1969, den senaste kända siffran, och något bättre, eller 26,2 procent, om man räknar med utredningsarbetet även under 1970, alltså under en tvåårsperiod. Om man renodlade uppklaringsprocenten för enbart bankrån skulle siffran bli mycket nedslående. Det är möjligt att uppklaringsprocenten i Stockholm när det gäller bankrån kan förbättras något genom de avslöjanden som gjorts helt nyligen. Men resultatet är i alla fall nedslående.

Det är ganska naturligt att ärendebalansen på utredningssidan i viss mån ökar i takt med ökningen av antalet brott. Ärenden med känd gärningsman måste tas med förtur, medan ärenden med okänd gärningsman kommer i andra hand. Även om inte detta gäller de grövsta brotten så gäller det de flesta anmälningarna, och det är otillfredsställande från rättssäkerhetssynpunkt. Även om det är ett önsketänkande så borde alla anmälda brott bli föremål för någon form av utredning och inte bara läggas i arkiv efter viss tid. En sådan ärendebehandling leder till större säkerhet hos människor som begår brott. Upptäcktsrisken är så liten att det kan förefalla lönande att begå nya brott. För att möta detta har den nya polisorganisationen med organiserade spaningsenheter satts in, och jag utgår från att vi på sikt skall få se ett bättre resultat av det arbetet. Det måste också ständigt vara en balans på basis av tillgängliga resurser mellan brottsförebyggande eller preventiv polisverksamhet och utredningsverksamhet.

Som jag nämnde inledningsvis är det väsentligt att vi på allt sätt försöker inrikta oss på den brottsförebyggande verksamheten. Jag menar då att inte bara polisen skall arbeta med denna, utan vi måste på de flesta områden hjälpas åt. Men det kommer att ta tid, och i avvaktan på resultat måste vi lösa de akuta problemen. Då finns inte mycket annat än att förstärka polisens numerär. Från centerpartiets sida har vi i vår

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Lokala polisorgani-  
sationen*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Lokala polisorganisationen*

partimotion liksom folkpartiet begärt ytterligare 300 tjänster utöver vad departementet begärt. Mot bakgrunden av vad polischeferna och rikspolisstyrelsen äskat är detta trots allt en liten ökning.

Vi har inte fått gehör för dessa krav i utskottet, och vi kommer väl av allt att döma inte heller att få det i kammaren. Tyvärr kan det komma att medföra att tryggheten eftersätts.

Det ligger mycket i vad som avslutningsvis skrevs i en ledare i februari numret av Svenska polisförbundets tidning i år. Den ledaren handlade om "Trygghet eller resignation" och jag citerar: "Om riksdagen, svenska folkets valda ombud, menar allvar med sin lagstiftning synes det logiskt att man ser till att förordningarna även får förutsättningar att bli respekterade. — — — Och det finns skäl att se över de ramar man gett för polisens agerande.

Det sistnämnda förefaller i dag vara en förutsättning för folkets rätt till frihet från fruktan."

Enligt tillgänglig statistik har polisväsendet tillförts totalt 3 105 tjänster, varav 2 238 polismanstjänster till den lokala polisorganisationen, sedan polisväsendet förstatligades 1965. Det är säkert mera än vad vi totalt sett hade fått om huvudmannaskapet inte överförts till staten. Jag klagar alltså inte på huvudmannaskapet, och jag är övertygad om att man även från departementets sida ser allvarligt på läget och kanske rent av velat föreslå större ökning än vad som nu skett. Att budgetläget är besvärligt vet vi alla, och det har vi också förståelse för. Men mot bakgrunden av den redovisade brottsligheten är ändå 200 polistjänster i underkant. Utslaget på 119 polisdistrikt, eller skall vi säga 100 efter den kommande distriktssammanslagningen, är förstärkningen inte mera än två polistjänster per distrikt. Stockholm, Göteborg och Malmö har kanske det allra största behovet och tar de flesta tjänsterna, vilket kommer att medföra att de medelstora och mindre polisdistrikten inte förstärks med en enda tjänst. Därtill kommer arbetstidsförkortningen, som alltså redan har ätit upp mer än dessa tjänster. Det är ett förhållande som bl. a. oroar mig.

Med hänvisning till detta yrkar jag i likhet med herr Ernulf bifall till reservationerna 3 och 6.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga ytterligare några ord. Jag citerade nyss ur en ledare i Polistidningen. I den tas även personalens situation upp, och man skriver:

"Tilltron till reglerna — dvs. de i demokratisk ordning tillkomna lagarna med syfte att gagna varje rättskaffens medborgare — synes allt oftare svikta.

Det föder hos den enskilde polismannen en känsla av osäkerhet i och meningslöshet med arbetet. Slagord som 'polisbrutalitet', onyanserad kritik mot tjänsteåtgärder och ständigt uttalade hot om JO-anmälningar kan i det långa loppet ge till resultat en passiv i stället för en trygg, resolut polis."

Frågan är givetvis nu hur samhället ser på den svenska polisen. Samhällsansvariga är väl närmast regering och riksdag. Borde man då inte någon gång ta bladet från munnen och från ansvarigt håll säga hur man från samhällets sida ser på sin polis. Jag vet att såväl riksdagen som

regeringen anser att Sverige kanske har världens bästa polis; man använder uttryck som pålitlig, omutlig och ansvarskännande. Men om jag som enkel ledamot av riksdagen säger det betyder det kanske inte så mycket som om t. ex. justitieministern säger det. Då blir det kungssord, och det kommer säkert att gå hem hos varje polisman. Enbart justitieministerns och statsrådets Lidboms uttalanden till polisens försvar i samband med hyresbråket i Umeå var välgörande och uppfattades också på ett positivt sätt av såväl allmänhet som polis. Det var t. o. m. så att vissa riktningar i massmedia tappade skrivklådan.

Jag tror att det kan verka lugnande för såväl allmänhet som polis om man från regeringens sida någon gång – det behöver inte ske alltid – så snart som möjligt tar till orda och säger sin mening när något har inträffat och polisen hårt kritiserats före verkställd utredning och dom. Om polisen i detta skede oemotsagt kritiserats leder det till att allmänheten kan bibringas den uppfattningen att polisen handlat fel och gjort sig skyldig till övergrepp. Polisen kan också få uppfattningen att den inte har samhällets stöd i sin verksamhet, trots att allt polisiärt arbete i vårt land är inriktat på att skydda och hjälpa alla medborgare. Intresset är inte alltid lika stort att senare i massmedia med samma uppmärksamhet redovisa att polisen handlat rätt. Har däremot polisen handlat fel saknas sällan intresse att återigen med stora bokstäver tala om det. Man frågar sig otvivelaktigt vad som är syftet.

Jag menar inte att svensk polis skall strykas medhårs. Den tål också saklig kritik och den accepterar befogade anmärkningar, men den tål inte i längden felaktig och osaklig kritik, som lätt kan leda dithän som den av mig nyss citerade ledaren antydde. Och sådant resultat – en passiv polis t. ex. – vill ingen av oss ha. Vi vill i stället se ett positivt resultat av polisens arbete till samhällets bästa.

Herr talman! Det som jag avslutningsvis anfört var kanske en liten utveckling i debatten om polisbudgeten, men jag tror att det är viktigt att vi i det här sammanhanget inte glömmer bort den sidan av polisens arbete och polisens situation. Det skulle vara intressant om justitieministern skulle vilja säga någonting beträffande de här synpunkterna.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Fredagen den 6 december 1968 förekom i första kammaren i riksdagshuset på Helgeandsholmen en livlig interpellationsdebatt angående åtgärder för bekämpande av narkotikabrotten. Därvid anförde en av talarna bl. a. följande:

”När jag begärde ordet, herr talman, var det för att framhålla att jag upplever narkotikaproblemet och den ökande brottsligheten som en av de verkligt stora samhällsfrågorna. Det råder inget tvivel om att vi har en sådan situation i landet att folk inte känner att det råder en tillbörlig rättssäkerhet. Jag tänker i detta sammanhang mycket litet på dem som demonstrerar och förgår sig i ideellt sammanhang. Vad jag tänker på är de typer som inte vill arbeta utan som lever på brottslighet och samtidigt på grund av polisbristen och den begränsade risken att åka fast kan uppträda fruktansvärt utmanande och vårdslöst. Jag har själv under det senaste året bevittnat en företeelse på detta område som jag inte nu skall redovisa

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Lokala polisorganisa-  
tionen*

men som inte kan få förekomma i ett rättssamhälle. Jag ser ytterst narkotikaproblemet som en konsekvens av att vi inte har grepp om brottsligheten på det sätt som vi rimligen borde ha. — — — Men vad det här rör sig om är inte något mindre än att vi tillåter en trafik som i hög grad kommer att bryta ned livskraften hos vårt folk, så att vårt välstånd kommer totalt på sned. Vi kan inte tillåta att hundratusentals skolungdomar blir delaktiga av narkotikakonsumtion med gängbildning och allt vad den innebär. Det är sannerligen fråga om ett mycket allvarligt läge.

Därför vill jag med interpellanten hoppas att ingen möda sparas på detta område. Min bestämda uppfattning är att vi kraftigt måste rusta upp polisen för att kunna klara av denna och andra yttringar av brottslighet som vi inte kan tolerera. Det är viktigare än att gräna sig över att en del radikala ungdomar sprattlar omkring litet. Här gäller det verkligen en hantering som inte får inta en bred plats i ett samhälle, om det skall gå väl på lång sikt."

Nå, vem var det nu som höll detta anförande? Några av er skulle väl närmast tro att det var den dåvarande högerledaren eller i varje fall en representant för högerpartiet. Men så var inte fallet; talaren var en socialdemokrat, vår ärade här närvarande riksdagskollega Yngve Persson. Anförandet var engagerat. Det väckte hos mig och en del andra en förhoppning om att inom vårt största parti sent omsider skulle komma till stånd ett nytänkande, som skulle innebära en omprövning i fråga om de resurser man var beredd att ställa till förfogande i kampen mot brottsligheten.

Herr talman! Vi nödgas konstatera att utvecklingen sedan december 1968 inneburit ökad brottslighet. Narkotikabrottsligheten har blivit ett allt större problem, och det har erinrats om att vi i dagens tidningar har kunnat läsa om att regeringen dess bättre nu har reagerat däremot genom att framlägga förslag om straffskärpning. Men, ärade kammarledamöter, det räcker inte att hota med hårda straff, även om värdet härav ej får underskattas, utan det gäller också att ha tillräckligt många poliser för att risken för upptäckt skall vara så stor att den avskräcker från brott. Vi får emellertid förgäves vänta på krafttag från regeringens sida när det gäller rejäl förstärkning av polisväsendet.

Antalet oundgängligen nödvändiga nya polistjänster, som av landets polischefer beräknas till 2 296 och av länsstyrelserna till 2 039 har redan av rikspolisstyrelsen prutats ned till 910. Vår regering nöjer sig dock inte med denna prutning, utan sänker siffran ända ned till 200. Utskottsmajoriteten, dvs. utskottets socialdemokrater och dess vpk-are, säger sig anse "det ytterst angeläget att polisen har resurser för att med kraft möta brottsutvecklingen och för att i övrigt kunna fullgöra sina uppgifter". Majoriteten anser att regeringens förslag innebär en tillfredsställande avvägning!

Herr talman! Vi som efter herr Yngve Perssons kraftfulla anförande hoppades på en omprövning hos socialdemokraterna i polisfrågan känner oss djupt besvikna. Med hänsyn till fru Kristenssons utomordentliga anförande, som klarlägger främst moderata samlingspartiets uppfattning i fråga om polisväsendet, skall jag fatta mig kort. Herrar Ernulf och Polstam har också utvecklat synpunkter som jag i huvudsak omfattar. Jag



vill dock understryka att majoritetspartiets politik är inhuman och obillig mot många i samhället. Situationen är den att många gamla känner stor otrygghet och ångslan; de känner oro för liv och egendom. Många unga riskerar att bli narkomaner och lockas in på brottets bana, då risken för upptäckt där är ringa.

Till slut vill även jag erinra om att vår polis har en svår uppgift. Alla laglydiga medborgare bör därför känna det angeläget att på allt sätt stödja polisen. Ett bättre förhållande mellan allmänhet och polis är mycket angeläget. Låt oss hoppas att den nyligen beslutade reformeringen av den lokala polisorganisationen skall bidra därtill.

Jag vill också instämma i vad herr Polstam framhöll beträffande värdet av att polisen känner stöd från den högsta statsledningens sida; ofta har sådant stöd saknats.

Herr talman! Till slut ber jag att få yrka bifall till reservationerna 4 och 5 av fru Kristensson och mig.

Fröken BERGEGREN (s):

Herr talman! Utskottets ordförande, fru Kristensson, började med att betona att vi inom utskottet säkerligen alla delade uppfattningen att den starka ökning som ägt rum i fråga om antalet anmälda brottsbalksbrott är en företeelse som verkligen inger oro och att vad som skiljer oss i utskottet mera är en bedömning av vilka prioriteringar man skall göra för att komma till rätta med problemen.

Sedan skils väl våra vägar rätt kraftigt. Det är väl riktigt som fru Kristensson sade att vi lätt blir immuna av att få statistiskt siffermaterial presenterat. Fru Kristensson bestyrkte kanske detta i någon mån just med hjälp av det siffermaterial hon anförde.

Antalet anmälda brottsbalksbrott visar en mycket kraftig ökning; nära nog en fördubbling har ägt rum. Detta kan ju vara oroande. Sedan måste man dela upp brotten på de olika brottskategorierna. Den ojämförligt största mängden brott faller i den kategori som vi betraktar som mindre allvarlig. Även om stöld och inbrottsstölden i och för sig är allvarliga förseelser, ser vi med betydligt större oro på de grövre brottstyper som förekommer: mord och rån – väpnade rån, bankrån, postrån osv.

Här anförde fru Kristensson ett statistiskt material, som i och för sig är fullt korrekt. Hon redovisade de procentuella ökningarna när det gäller dessa brottskategorier. I jämförelse med det övervägande antalet brott rör det sig här om ett fåtal brott, även om varje brott är ett brott för mycket.

När vi räknar i procent kommer vi upp till en våldsam ökning av antalet rån – jag tror att fru Kristensson sade 35,5 procent. I hela riket hade vi en ökning av antalet rån med användande av skjutvapen från 155 till 210 mellan 1970 och 1971. Det var ju en mycket kraftig ökning. I Stockholm rörde det sig om en ökning från 63 till 69. Antalet bankrån i hela riket ökade från 33 år 1970 till 41 år 1971. Antalet postrån ökade i hela riket från 31 år 1970 till 40 år 1971. Butiksrånen har också ökat. Under januari–december 1970 anmäldes i hela riket 74 sådana brott mot 90 under motsvarande period 1971. Omräknat i procent blir detta mycket kraftiga ökningsar.

Antalet fall är ändå inte så förfärligt stort. När man lyssnade till fru

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Lokala polisorganisationen*

Kristenssons mycket mörka skildring av rättstillståndet i Stockholm, fick man ändå en vision av att bankrånen var en daglig företeelse och att flertalet av våra butiksägare i city sitter inom lås och bom för att de inte vågar släppa in annat än kända kunder. Jag tycker nog att detta inte riktigt svarar mot den uppfattning vi själva har när vi går ut i det dagliga livet. Även om vi ser många mörka sidor nere på Sergels torg, skall vi akta oss för att tro att detta är något som är representativt för dagens samhälle och dagens ungdom. Vi skall dessutom akta oss för att tro att varje ungdom som ser ut som skrudad i en djurhud från stenåldern också är en potentiell brottsling.

Det är riktigt att brottsligheten gått allt längre ned i ungdomskadrarna, och det är en företeelse som vi har anledning att se allvarligt på. Kanske är den värre än den som herr Ernulf nämnde; han sade att det allvarligaste i dagens läge var den organiserade utländska ligabrottsligheten. Det förefaller ändå som om majoriteten av brotten här i landet begås av svenska medborgare. När det gäller den utbredda ungdomsbrottsligheten kanske vi kan hoppas på att många av de här ungdomarna så småningom hyggas till sig. Ett faktum är att många av de brott som förr passerade oanmälda i dag blir polisanmälda och föremål för samhällets åtgärder. Därmed kanske man också grundlagt vägen mot en fortsatt kriminalitet för vissa ungdomar. Kanske hade de aldrig blivit brottslingar, om inte påföljden hade kommit. Det är en teori som åtminstone många människor har. Vi vet alla att flertalet av Sveriges vuxna befolkning någon gång i livet begått en lagstridig handling. Men de flesta människor hyggas till sig. Att somliga människor sedan fortsätter på brottets bana är en ganska intressant företeelse.

Jag tycker att fru Kristensson i alltför grälla färger har målat en bild av dagens tillstånd, även om vi har anledning att se allvarligt på situationen.

Nu skall jag gärna medge att vi i och för sig säkerligen skulle ha varit glada om vi hade kunnat anslå medel till en ytterligare förstärkning av vår polismakt. Jag tror säkert att det behövs. Men vi sitter ju inte i justitiekotlet enbart för att ta hänsyn till den del av det offentliga livet som polisverksamheten utgör. Vi måste sätta in polisens behov av ökade resurser i det stora sammanhanget, och då blir vi naturligtvis tvungna att medge att också andra sektorer i samhällslivet behöver förstärkningar, och i en tid då man måste göra prutningar måste prutningarna även drabba en sådan här organisation. Moderata samlingspartiet har ju i sin reservation praktiskt taget till 100 procent velat tillmötesgå rikspolisstyrelsens äskanden, och fru Kristensson framhöll att vi naturligtvis får förutsätta att rikspolisstyrelsen när den gjort de här äskandena verkligen företagit en samvetsgrann prövning, så att det inte är några förslag i det blå som den kommer med. Men detta är ju inte något utmärkande för enbart rikspolisstyrelsen utan naturligtvis för alla våra ansvariga verk som har att presentera sina önskemål och sina behov inför fastställandet av årets budget. Alla har fått lov att vidkännas ganska hårda prutningar.

I så måtto är naturligtvis de reserver som står bakom reservationen 3 mera realistiska. De har nöjt sig med att yrka på ytterligare 300 poliser jämfört med moderata samlingspartiets yrkande på 710. Men jag tycker

att herr Ernulf i sin plädering på sätt och vis gav svaret på varför utskottsmajoriteten inte heller har ansett sig kunna tillmötesgå detta önskemål. Herr Ernulf gjorde nämligen en ganska bred exposé över vad som behöver göras inom alla andra sektorer av samhällslivet, om vi på bred basis skall kunna angripa de problem som kriminaliteten utgör. Herr Ernulf måste ju medge att alla de här åtgärderna kommer att kosta pengar och att det kommer att ta tid. Om vi allför hårt skulle prioritera den lokala polisorganisationens verksamhet, blir det nödvändigt att göra indragningar på annat håll och försumma möjligheterna att bygga ett värn mot den tilltagande kriminaliteten genom att på ett tidigt stadium försöka att vrida de ungas utveckling i rätt riktning. De resurser vi satsar på att skapa en bättre samhällsmiljö, där människorna växer upp till mera harmoniska medborgare, är säkerligen bättre använda pengar än att alltför ensidigt satsa på polisens resurser.

Jag lyssnade på herr Schött som mycket kraftigt och patetiskt sade att det inte räcker med bara hårda straff för att komma till rätta med en sådan företeelse som narkomanin, och sedan tillade han, som det enda remedium han hade, att därtill behövs också flera poliser. Det hade varit roligt om herr Schött hade medgivit att vi också måste sätta in stora resurser på andra områden i samhället, om vi skall kunna komma till rätta med detta problem. Det är inte stor idé att rusta upp Sverige till en polisstat där vi naturligtvis rätt kraftigt kan trycka ned den aktuella kriminaliteten eller flytta över den till andra områden, om vi inte samtidigt vidtar åtgärder, så att vi inte får en ny tillväxt av potentiella lagbrytare. Det är där som jag tycker att det brister i samhällssynen hos reservanterna. Vi får lov att ta ansvaret för utvecklingen över hela linjen och då kan vi inte sitta och stirra ensidigt på de resurser som polisverksamheten behöver.

Justitieutskottet hade förra året tillfälle att på nära håll studera hur polisens verksamhet är organiserad här i Stockholm och fick väl en ganska klar inblick i de mycket svåra uppgifter polisen har att handlägga. Vi mutade på det sättet in för oss själva en ganska ingående kunskap om en viktig sektor i samhällslivet. Men risken med en sådan specialkunskap är att man gärna vill prioritera denna sektor framför alla andra som man inte har lika ingående kännedom om, och jag är rädd för att reservanterna delvis har gått i den fällan.

Både fru Kristensson och herr Schött — jag tror herr Ernulf berörde det också — tog upp de speciella problem som den tilltagande narkotikafaran utgör. Jag skall inte närmare gå in på det därför att vi kommer ju att få en ytterligare debatt på denna punkt längre fram när vi skall ta ställning till den proposition som har lagts i dagarna. Jag skulle dock vilja bemöta herr Ernulf, som påpekade att vi fick en nedgång i kriminaliteten 1969 genom att polisen satte in speciella åtgärder för att bekämpa narkotikasmugglingen, och som biprodukt fick vi då också en minskning av egendomsbrott m. m. Men, säger herr Ernulf, sedan steg brottsligheten igen, och polisen har kommit till korta i kampen mot narkotikasmugglingen på grund av bristande resurser. Jag vill inte förneka att man kanske skulle ha kunnat nå bättre resultat med ytterligare resurser, men vi skall nog inte förbise det faktum heller att när det gäller

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Lokala polisorganisationen*

narkotikasmugglingen så för vi en ganska ojämn kamp mot mycket förslagna krafter som när de funnit en väg oframkomlig snart finner nya vägar, och det tar sin tid innan polisen lyckas avslöja de nya metoderna. Detta kan vi också avläsa i den våg av beslag som med jämna mellanrum rapporteras i våra tidningar.

Herr talman! Vi är i utskottet ganska väl medvetna om att det har prutats ganska hårt på de äskanden som gjorts från polisens sida, men detta måste ses mot bakgrunden av det budgetläge vi befinner oss i. De prutningar, som andra verk och andra sektorer av samhället får finna sig i, måste naturligtvis också drabba polisorganisationen. Det får väl ändå inte förtigas – fru Kristensson medgav ju också det – att det har skett en upprustning inom polisväsendet även om enligt fru Kristensson detta är klart otillräckligt. Men när, som herr Polstam framhöll, vi sedan polisen förstatligades 1965 har fått ett tillskott på över 3 000 nya tjänster, så innebär det – även om man tar hänsyn till arbetstidsförkortningen – en inte oväsentlig förstärkning av polisväsendet. Därtill skall läggas att man genom att inrätta en del tjänster som avlastar polisens rutinarbete har åstadkommit större effektivitet hos varje enskild polisman. Dessutom har vi kanske en poliskår som är försedd med den bästa tänkbara tekniska utrustning.

I jämförelse med bl. a. våra nordiska grannländer har vi i Sverige inte bara en numerärt bättre ställd poliskår utan också en poliskår som med sina tekniska och andra resurser ger oss anledning att känna oss stolta.

Vi är väl medvetna om de oerhörda svårigheter polisen har i sitt arbete, men vi måste naturligtvis här som på alla andra håll ställa kravet att man med utnyttjandet av de resurser som för tillfället är tillgängliga och med största möjliga rationaliseringar försöker göra det bästa möjliga i en svår situation. Vi har i dagens läge inte annat att göra än att konstatera att det ekonomiska utrymmet inte finns för ytterligare anslag på denna punkt.

Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ERNULF (fp) kort genmäle:

Herr talman! Som motivering för utskottets mycket restriktiva hållning till frågan om nya resurser för polisen återopade utskottets vice ordförande fröken Bergegren bl. a. min uppräknings av olika samhällsproblem, där behov föreligger av insatser för att förebygga och motverka brottslighet. Det är klart att dessa insatser kostar pengar, men brottsligheten vållar så stora rent ekonomiska skador att jag tror att man redan från ekonomiska synpunkter kan säga att sådana ökade insatser skulle vara berättigade och ganska snart betala sig. Vidare skulle självfallet många mänskliga lidanden minska, om brottsligheten kunde bringas ned.

En åtgärd i linje med folkpartiets önskan att nå ett mänskligare samhälle, en önskan som alla människor väl delar, är att skapa ett samhälle där man kan leva i fred med övriga samhällsmedlemmar och inte behöva riskera våldsbrott och andra övergrepp. Att försöka nå detta mål är väl ändå en uppgift för oss alla. Jag brukar ibland skämtsamt säga att det, om vi lade brottslighetens bekämpande inom finansdepartementet, kanske skulle göras en ekonomisk kalkyl, som visade att man från

regeringshåll borde vara villig att satsa mera än vad man nu gör för att förebygga och motverka brottsligheten.

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! När jag lyssnade till fröken Bergegren fick jag ett tag en känsla av att hon kanske ville ta tillbaka en del av det som utskottet ändå ansåg, nämligen att det är ytterst angeläget att polisen har resurser för att med kraft möta brottsutvecklingen och för att i övrigt kunna fullgöra sina uppgifter. Fröken Bergegren försökte skönmåla läget onödigt mycket, och man fick ingen känsla av att hon verkligen står för den uppfattning som ändå kommit till uttryck, nämligen att vi tycker att utvecklingen är oroande.

Fröken Bergegren säger att de grova brotten i alla fall utgör ett fåtal. Ja, det vore väl verkligen illa om de skulle vara ett flertal. Fröken Bergegren sade vidare att t. ex. antalet bankrån var litet. Men polisen bedömer det åtminstone så allvarligt att man har varit tvungen att ordna med en särskild bevakning för banklokaler för att möta väpnade rånförsök. Jag tycker för min del att det faktiskt är farligare att nonchalera den ökande kriminaliteten än att måla en alltför mörk bild, om det nu är det jag gjort mig skyldig till.

Fröken Bergegren förde ett resonemang om att det kanske var lika bra för många ungdomar att polisen inte fick tag på dem, eftersom det händer att ungdomar begår en tillfällighetsförbrytelse men sedan ”hyggas till sig”, som fröken Bergegren sade. Ja, jag tror att det ligger en del i det, men det som är verkligt illa är ju att det i dagens läge är tillåtet att många ungdomar begår upprepade och allt grövre brott utan att något händer, och det kan snabbt leda till en fixering i kriminalitet som verkligen är inhuman.

Nej, jag vill inte ha en polisstat. Jag vet förresten inte vad ordet ”polisstat” innebär. Men det som jag menar är viktigt är att vi får en respekt för lag och ordning i vårt land.

Min fråga till justitieministern kvarstår. Han har inte tagit till orda ännu, och jag kan därför inte rikta någon kritik mot honom, för att jag inte fått något svar, men jag räknar med att så småningom få höra hur justitieministern ser på den filosofi som jag här företräder, dvs. den att man skall upprätthålla respekten för lag och ordning.

Herr SCHÖTT (m) kort genmäle:

Herr talman! Till fröken Bergegren vill jag säga att ingen, inte ens jag, är så naiv att han tror att vi blir av med all brottslighet enbart genom att skaffa mer poliser. Jag tycker att det vore närmast en förolämpning mot kammarens ledamöter att framföra en sådan tanke. Samtidigt bör vi alla ha klart för oss att det på kort sikt betyder ofantligt mycket att man har tillräckligt med polis, vilket gör att brottslingar riskerar att bli upptäckta. Det var av tidsskäl som jag inte närmare utvecklade tankegången och nämnde, att naturligtvis också mycket annat måste komma till — andra talare har här nämnt vad exempelvis hem och skola har att betyda.

Sedan talas det om ekonomi, och det har vi all anledning att göra i dessa tider. Men när man från socialdemokratiskt håll pekar på detta vill

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Lokala polisorgani-  
sationen*

jag erinra om att intresset för att förstärka polisen inte var särskilt stort bland socialdemokraterna när det ekonomiska läget var bättre än det är nu. Nej, vad som erfordras hos vårt största parti är en sinnesförändring i denna fråga. Det är den jag efterlyser hos fröken Bergegren m. fl. Där är det ständigt nu detta överslätande: Det är inte så farligt, det är inte så farligt!

Och så talet om polisstat, att ständigt utmåla oss inom moderata samlingspartiet som de som vill åstadkomma en polisstat. Jag känner igen det från valrörelsen 1970. Det är lika ovederhäftigt i dag som då.

Fröken BERGEGREN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag är glad att jag gav herr Schött tillfälle att något nyansera vad han sade. Han uttryckte sig nog litet väl kortfattat, när han sade att det inte räcker med hårda straff, utan det måste också vara flera poliser. Sedan sade herr Schött ingenting mer om den sektorn, och det verkade kanske litet oroande.

Till fru Kristensson vill jag säga att jag började med att tala om att jag har samma uppfattning som övriga ledamöter i utskottet om att situationen i och för sig är oroande. Men jag anknöt till vad fru Kristensson sade om risken för att vi blir immuna, om man presenterar alltför många siffror – och, tillade jag, om man målar i alltför grälla färger. Verkligheten är tillräckligt allvarlig, så vi behöver inte överdriva.

Vad utskottet har uttalat sig om, nämligen att det i och för sig är nödvändigt att ge polisen tillräckliga resurser för att den skall kunna utföra sin verksamhet, är väl fullkomligt självklart. Men vi har ändå att ta hänsyn till dagens ekonomiska situation, och det hjälper inte att göra som herr Ernulf och säga att *om* vi kan minska kriminaliteten så skulle det bli så och så stora ekonomiska vinster för samhället. Frågan är ju *hur* vi skall bära oss åt. Vi kan inte ensidigt satsa på polisorganisationen, utan det måste sättas in åtgärder på en bredare front. Det påpekade herr Ernulf själv, men då måste han dra konsekvenserna av det och inte komma med överbud på en enda sektor i samhället.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Det är ju glädjande att så många talare har framhållit att kampen mot brottsligheten, samhällets åtgärder för att minska den brottslighet som förekommer, är något som spänner över hela samhället och att det måste till åtgärder på många samhällsområden, kraftiga åtgärder. Som fröken Bergegren redan sagt råder inga delade meningar om det förhållandet att brottsligheten är en så allvarlig sak i dagens samhälle att det måste sättas in stora ansträngningar på många områden.

Men uppfattningarna kanske skiljer sig litet grand, när vi kommer in på diskussionen om polisanslagen. Jag tänker särskilt på den diskussion som ofta förekommer om brottslighetens utveckling. Det är egentligen synd att den diskussionen skall behöva föras utan att vi har säkert underlag för den. Fru Kristensson och jag har tidigare diskuterat den här saken. Jag brukar inte göra det, men andra använder gärna polisens statistik över anmälda brott som utgångspunkt för att utläsa förändringar i brottsligheten. Men ärligt talat är den statistiken inte någon bra mätare

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Lokala polisorgani-  
sationen*

därvidlag. Fru Kristensson brukar själv framhålla att många brott aldrig blir anmälda. Där finns ett mörkertal, och redan det gör att de svängningar som kan ske i polisstatistiken kanske inte alls har någon grund i den verkliga brottslighetens utveckling.

Vad jag vill säga med detta är egentligen bara att i den mån vi vill använda denna statistik måste vi göra det med största försiktighet och ta dessa hänsyn. Men det är nu en sak för sig. Det betyder inte på något sätt ett underskattande av den brottslighet som förekommer eller vad vi kan läsa ut av de förluster som samhället gör till följd av brottsligheten. Men vi måste åtminstone försöka veta vad vi laborerar med för sorts siffror. Jag skall inte gå in på dessa frågor därför att jag instämmer med vad fröken Bergegren redan sagt om de allmänna synpunkterna på bekämpande av brottslighet. Jag skall försöka hålla mig till de frågor som ställts till mig. Fru Kristensson hade flera.

Den första frågan berörde det förhållandet att det tidvis inte finns möjligheter för polisen att ägna tillräcklig uppmärksamhet åt alla brottsanmälningar som sker och att det då beklagligtvis ibland kan inträffa att vissa preskriptionstider inträder. I det sammanhanget kan sägas att det är naturligt att polisen sätter in sina resurser på de allvarligaste brotten. Det kan man också utläsa i att det finns en direkt omvänd proportion mellan antalet uppklarade brott och brottens svårighetsgrad med lägre uppklaringsprocent för brott som inte betraktas lika allvarliga som andra brott.

Detta är en situation som naturligtvis är otillfredsställande och som man inom polisen söker komma till rätta med genom ökad effektivisering och planering av arbetet.

Fru Kristensson berörde också i detta sammanhang narkotikafrågorna och kom in på kriminalvårdens roll. Där vill jag erinra om att jag redan i höstas i ett anförande som bl. a. uppmärksammades i Svenska Dagbladet med livliga instämmanden framhöll hur viktigt det är att man i den moderna kriminalvården håller isär de ansträngningar som man gör för att minska återfallsbrottsligheten bland den stora mängden av de intagna på anstalterna å ena sidan och synpunkter på sådana brottslingar som kan betraktas som farliga och som sysslar med narkotikasmuggling och narkotikalangning å den andra. Det finns inga delade meningar i fråga om nödvändigheten att på den punkten ha restriktiva åtgärder.

Fru Kristensson citerade också i år rikspolisstyrelsens yttrande i petitan, och jag vill svara, liksom jag har svarat tidigare, att varje ambitiös verkschef naturligtvis vill söka få så stora anslag som möjligt.

Jag tycker dock att det i detta sammanhang kan vara skäl att inte bara anföra det vittnesbördet. Jag erkänner gärna att man har besvärigheter och bekymmer när det gäller Stockholms city, även om de kanske inte är så allvarliga och så ofta förekommande som det ibland påstås. Eftersom man åberopat vad JO sade i ett beslut i november 1971 där han tog upp frågan om ordningssituationen i Stockholm och hävdade att den skulle ha förvärrats alltmer och att man kunde tala om ett terrorvälde i citykvarteren, bör det erinras om att justitieombudsmannen också återgav vad chefen för ordningsavdelningen i Stockholm sagt, och han bör om någon känna till det. Det står så här: "Chefen för ordningsavdel-

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Lokala polisorganisationen*

ningen har med bestämdhet hävdad att, ehuru cityområdet såsom känt erbjuder problem i fråga om ordningen, något förvärrat ordningsläge ej förelåg. Påståendet om påtagliga eftergifter för ett ökat våld torde åtminstone i vad avsåg polisens agerande sakna berättigande.”

Jag tycker att man för balansens skull bör ha detta yttrande i minnet.

En fråga som naturligtvis kommer in i bilden när man diskuterar hur många poliser som behövs är inverkan av den arbetstidsförkortning som skett i olika etapper sedan 1968 från 45 timmar i veckan ned till nu i princip 40 timmar. Arbetstidsförkortningen har inte mötts bara med inrättande av nya tjänster; genom förbättrade arbetsrutiner och andra rationaliseringsåtgärder har stora arbetskraftsvinster kunnat göras, även om det kanske inte är möjligt att ange dem i antalet årsarbetskrafter. Men dessutom har den lokala polisorganisationen enbart under de tre närmast föregående budgetåren tillförts ca 1 100 nya polismanstjänster och ca 330 tjänster för annan personal som i stor utsträckning har övertagit arbetsuppgifter som tidigare åvilat polispersonal.

Mot den bakgrunden vill jag bestämt hävda, att när vi nu föreslår 230 nya tjänster är det att betrakta som ett nettotillskott. Det kan inte hävdas att den arbetstidsförkortning som tidigare genomförts fortfarande skulle innebära något minus i fråga om tillskottet av poliser. Effekterna av arbetstidsförkortningen bör man därför kunna lämna åt sidan när man diskuterar polisens resurser för nästa budgetår.

Sedan har fru Kristensson använt uttrycket lag och ordning. Jag vet inte riktigt varför fru Kristensson tar upp detta – jag vet inte med mig att jag själv i något sammanhang har diskuterat den terminologin. Fru Kristensson kanske vill ha min syn på frågan om den problematik som ligger i detta, men det är väl alldeles självklart att den inte behöver utvecklas närmare. Att fostra unga människor till samhällsansvar och till känsla för nödvändigheten att ta hänsyn till andra, både till liv och till egendom, är väl en av de viktigaste uppgifterna, som bl. a. går in i de brottsförebyggande åtgärderna inom skol- och ungdomsverksamhet. Vilken terminologi man vill använda om detta tycker jag för min del är relativt likgiltigt. Där måste vi väl vara helt överens i sak.

Herr Ernulf var inne på frågan om fotpatrulleringen. Där är det intressant att kunna påpeka att de ansträngningar som för närvarande görs från rikspolisstyrelsens sida att få en ökad fotpatrullering successivt håller på att ge resultat. Det har nog varit ett berättigat klagomål från alla håll att poliserna har åkt för mycket i sina bilar och i alltför liten utsträckning använt sig av möjligheterna att fotpatrullera. Därför har det under vinterhalvåret genomförts ett antal regionala konferenser på rikspolisstyrelsens initiativ, där man har tagit upp till diskussion med respektive polisdistrikt nödvändigheten av att man i högre grad övergår – eller återgår, om man så vill – till fotpatrullering. Resultatet har redan kunnat avläsas i att bara detta att människorna ser poliserna på gatorna tydligen har psykologisk betydelse och ger tillfredsställelse.

Man skall naturligtvis fortsätta med detta, men man får ha klart för sig att något har det legat i den tidigare tesen, att genom att poliserna sitter i bilarna och åker har de också möjlighet att snabbare kunna ingripa. Så det får bli en avvägning på detta område. Kontinuerlig fotpatrullering tar



mycket personal i anspråk, och därför får man gå varsamt fram.

Herr Ernulf berörde också frågan om samarbetet mellan polis, skola och barnavård och konstaterade att det initiativ som tagits från centralt håll för att få sådant lokalt samarbete till stånd inte på alla håll har givit resultat. Herr Ernulf efterlyste åtgärder, och då vill jag svara att detta givetvis har varit föremål för uppmärksamhet. Socialstyrelsen har i januari i år genom socialvårdskonsulenter undersökt i vilken utsträckning samarbete har kommit till stånd, och det har framgått att det för närvarande förekommer endast i omkring en tredjedel av landets kommuner. Det är i högsta grad otillfredsställande, och det kommer också in i bilden i det s. k. paket som vi nu lägger fram beträffande narkotika och där vi har förslag om hur man skall kunna åstadkomma den önskvärda effektiviseringen av denna mycket betydelsefulla lokala verksamhet.

Till slut vill jag bara säga till herr Polstam att det är oerhört väsentligt att vi kan skapa ett gott förhållande mellan polisen och allmänheten. Det är också en uppgift för oss att verka för att allmänheten skall få den rätta inställningen till polisens betydelsefulla verksamhet. Jag har själv fäst mig särskilt vid betydelsen av att poliserna får komma med i skolarbetet och ge trafikundervisning för att redan där grundlägga ett förtroendefullt förhållande. På den punkten vill vi från regeringens sida fortsätta den samverkan som vi brukar ha med polisens organisation och diskutera dessa frågor för att kunna se till att vi kan förändra de negativa attityder mot polisen, som tyvärr på en del håll förekommer och som det är oerhört viktigt att man försöker komma till rätta med.

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Justitieministern började med att ange att statistiken är behäftad med vissa felkällor och att det därför är svårt att dra några konkreta och direkta slutsatser av de statistiska uppgifter vi får. Jag är medveten om att statistik naturligtvis är förenad med vissa osäkra element; bl. a. är ju det s. k. mörkertalet — alltså antalet brott som inte kommer till polisens kännedom — en osäkerhetsfaktor. Men min bedömning är att mörkertalet väl snarare har ökat än minskat. Det är en allmän uppfattning att det inte längre lönar sig att anmäla brott till polisen, eftersom de ändå inte åtgärdas. Jag hade i alla fall räknat med att justitieministern skulle ha kunnat kosta på sig att säga, att den utveckling som vi har när det gäller statistiken över antalet brott här i landet är mycket ogynnsam, men någon sådan konklusion fick vi inte.

Sedan säger justitieministern att polisen sätter in sina resurser för att klara upp den grova brottsligheten. Det är väl självklart att man måste prioritera den, men jag skulle vilja fråga: Innebär detta att herr statsrådet tycker att det är acceptabelt att den mindre grova brottsligheten på det sättet inte kan åtgärdas, utan att sådana brott blir preskriberade? Är det tillfredsställande?

Herr statsrådet gjorde en längre utläggning om tankarna på mera restriktiva regler när det gäller de grova brottslingarna och behandlingen i kriminalvårdsanstalt och permissionsbestämmelserna. Det var mycket intressant att herr statsrådet tog upp detta och bemötte ett påstående

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Lokala polisorganisa-  
tionen*

som aldrig har gjorts. Jag har inte gjort gällande att vi skulle ha olika uppfattningar på den punkten, men jag noterar att herr statsrådet ansåg sig böra komma med ett klarläggande för egen del.

Vidare säger herr statsrådet att arbetstidsförkortningen skall vi inte tala om, det är ett passerat stadium. Men vi kanske ändå skall notera att Stockholmspolisen under det senaste kalenderåret genom arbetstidsförkortningen har fått en minskning på 180 polismän. Herr statsrådet föreslår totalt för hela landet 200 polismän, och det måste i rimlighetens namn betyda att Stockholm inte ens får täckning för det här bortfallet.

Om man försöker analysera situationen, tror jag att man ändå måste konstatera att vi inte har möjligheter exempelvis här i staden att beivra den brottslighet som förekommer. Herr statsrådet behöver ju bara gå ned på Sergels torg för att konstatera att man här öppet bedriver handel med tjuvgods utan att någon tycks göra någonting åt detta.

Beträffande lag och ordning konstaterar jag att herr statsrådet undvek vad jag avsåg att ge uttryck åt här. Frågan var: Menar inte herr statsrådet att de lagar som regering och riksdag stiftar ändå skall upprätthållas — att alltså polisen skall ha sådana resurser att vi har möjligheter att upprätthålla de lagar som vi gemensamt har stiftat?

Herr SCHÖTT (m) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet nämnde att statistiken var bristfällig. Ja, det är klart, men när det sägs att det nu anmäls flera brott som inte anmälades tidigare, vill jag framhålla att bankrån, väpnade överfall, postrån och liknande svåra brott väl alltid har anmälts och kommit till polisens kännedom. I de fallen kan ju inte statistiken vara missvisande. Här är att konstatera att dessa brott har ökat i mycket hög grad, och det klargör hur allvarlig situationen är.

Sedan ansåg statsrådet att det är likgiltigt vilken terminologi man använder. Jag kan inte dela denna statsrådets uppfattning; jag tror att statsrådet därvidlag underskattar det värde det har om man från högsta ort verkligen använder ordentliga allvarsord.

Herr POLSTAM (c) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Geijer nämnde skolarbetet och det brottsförebyggande arbetet, och det är jag mycket tacksam för. Jag har själv tagit upp detta i tidigare debatter i kammaren. Jag vet också att det på sikt kommer att ge resultat — det är jag mycket angelägen om att understryka.

Men statsrådet sade ingenting om hur man står gentemot svensk polis från regeringens sida. Tystnaden kan givetvis innebära ett bevis på att man står solidarisk med svensk polis, men det kunde ju vara intressant att här höra statsrådet säga det direkt.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Polisens statistik över anmälda brott är naturligtvis riktig i och för sig. Men det är någonting helt annat än antalet lagöverträdelser som begås i samhället, och det är därför som jag måste varna för att använda den statistiken oreserverat. Skulle jag använda den som fru

Kristensson och herr Schött gör, skulle jag läsa upp den statistiken här nu, eftersom den visar mycket kraftiga minskningar beträffande grova våldsbrott. Över huvud taget visar denna statistik beträffande våldsbrott minskningar månad för månad ända sedan den 1 juli förra året. Men jag gör inte det därför att den är alldeles för osäker för att man skall våga dra några långt gående slutsatser av den.

Fru Kristensson säger att "mörkertalet", dvs. antalet brott som inte blir anmälda, snarare skulle vara större därför att det inte lönar sig att anmäla. Det är ju alldeles fel, fru Kristensson, för det är just vad det gör. Det lönar sig att anmäla därför att man måste göra det om man skall få ut för sin försäkring. Det är väl en faktor som medverkar. Var och en som har en försäkring och som har fått inbrott i sin sommarstuga anmäler detta. Men vad skall polisen kunna göra åt en anmälan om ett sommarstugeinbrott som man upptäcker först när man kommer efter några månader? Jag förstår mycket väl att det inte går att lägga ned något särskilt överdrivet arbete på att där söka spana och spåra upp någon. Men det väsentliga för den som blivit utsatt för sådant brott ligger i att han får ersättning.

De undersökningar som har gjorts av den här statistiken visar just att svängningarna i den har ett starkt samband med dels människornas benägenhet att anmäla brott – och där kommer alltså det utökade försäkringsväsendet in –, dels med polisens intensivitet på olika områden. Man kan uttrycka det så drastiskt att om polisen sätter in ökade ansträngningar på ett visst område så stiger brottsligheten. Och det vill väl varken fru Kristensson eller jag göra gällande – men antalet anmälda brott stiger. Det är därför jag vill vädja till fru Kristensson att använda denna statistik på ett förnuftigt sätt. Vissa slutsatser kan man naturligtvis dra av den, om man är försiktig.

Arbetslidsförkortningen måste jag återkomma till, fru Kristensson. Det är en passerad sak; det har blivit kompensation för den i ökat antal polistjänster. Vad vi nu föreslår är ett nettotillskott, som alltså kommer till.

Vad lag och ordning beträffar, så är ju ändå grunden att människorna har känslan för att vi i samlevnadens intresse måste iaktta vissa normer. Finns inte den hjälper det inte med några lagar, och därför ligger grunden i de åtgärder som vi kan vidta på andra områden inom samhällslivet för att skapa hos människorna en känsla för att ta hänsyn till varandra. Därav följer också att man efterlever de lagar som är uppställda.

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall väl inte uppehålla mig mera vid den här diskussionen om statistiken. Det är säkerligen riktigt att om polisen har möjligheter att öka sina insatser, så får vi kännedom om flera brott. Men i och för sig skulle väl polisen ha resurser att göra sådana insatser att de brott som begås verkligen kommer till vår kännedom, inte därför att vi skall få statistiska siffror som visar en hög brottslighet utan därför att vi skall veta hur det faktiskt ligger till.

Men jag konstaterar fortfarande att justitieministern inte drar några slutsatser av den statistik som finns och som ändå – trots de felkällor den

är behäftad med - måste ge intrycket att vi under senare år har fått en ständigt stegrad kriminalitet i det här landet. Och erkänner man inte det som landets justitieminister, så måste jag säga att det känns mycket otillfredsställande för oss som skall fatta besluten, när vi märker att vi inte ens har den förståelsen i departementet.

Justitieministern säger att man måste anmäla brott därför att man har försäkringar som faller ut endast om man anmäler brotten. Men man har ju i allmänhet en självrisk som inte är så obetydlig och som gör att många brott inte anmäls därför att det inte lönar sig - man får ändå stå för självrisken.

Vad slutligen gäller det här med lag och ordning så undviker justitieministern, tycker jag, att gå in på det som jag uppfattar som kärnfrågan, nämligen om vi skall ha polisiära resurser att se till att de lagar som vi beslutar kan efterlevas.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Om man skall försöka bilda sig någon uppfattning om brottslighetens utbredning och förändring här i landet får man naturligtvis använda sig av de hjälpmedel som står till buds. Där kommer naturligtvis denna statistik in i bilden - den är ju inte värdelös i detta sammanhang. Och min uppfattning därvidlag är, fru Kristensson, att när det gäller tillgreppsbrott ger förändringarna i polisens statistik uttryck för att det verkligen sker en ökning. Det gäller naturligtvis också, som fröken Bergegren framhållit och som vi själva framhållit i andra sammanhang, rånen i banker och postkontor.

Men man kan inte ha en så onyanserad syn på utvecklingen som ofta möter, därför att om man går över till våldsbrotten finner man att de inte företer samma bild som tillgreppsbrott. Det är ju mycket svårt att komma förbi, att trots att vi avskaffade dödsstraffet 1921 har antalet mord och dråp här i landet undergått mycket små förskjutningar, statistiskt sett. Där har vi ett ganska hyggligt siffermässigt underlag, ty sådana brott blir alltid anmälda.

När det gäller de grövre våldsbrotten har jag den uppfattningen att antalet sådana på sikt snarast är i sjunkande här i landet, inte ökande. Det tycker jag är ganska väsentligt att ha i minnet. Men det är nu en sak för sig. Den totala brottslighetssituationen är ändå så allvarlig att det är väl befogat med de mycket stora insatser som samhället gör i polisverksamheten. Den insatsen skall vi naturligtvis inte se bara mot bakgrunden av de 200 nya polistjänsterna utan mot bakgrund av hela den totala satsning som denna budget innebär för polisens möjligheter.

Jag glömde förra gången att säga något till herr Polstam, men jag vet inte riktigt om detta är rätta platsen att gå herr Polstams begäran till mötes och göra ett direkt uttalande om polisen. Jag har närmast den uppfattningen att man från regeringshåll gärna uttalar sig vid ett konkret tillfälle, när detta så att säga faller sig naturligt. Herr Polstam erinrade också om att såväl statsrådet Lidbom som jag omedelbart gick ut i massmedierna och tog polisen i försvar för de insatser som gjordes i det fall som det då gällde, och vi är givetvis beredda att göra det också i fortsättningen. Vi vill i sådana situationer försöka klargöra för människorna att här står regeringen bakom polisens åtgärder.

Herr SCHÖTT (m) kort genmäle:

Herr talman! I det resonemang som här förts har man också kommit in på frågan oom försäkringar. Då vill jag säga att man väl får en ganska klar bild av det otillfredsställande läget, när man erfar att premierna för hemförsäkringar här i Stockholm på grund av alla inbrott har nära nog fördubblats. Detta upplever allmänheten givetvis som mycket oroande. Man blir onekligen förvånad över att justitieministern tycks ha en annan bild av hela situationen än vad den stora allmänheten har.

Fru MOGÅRD (m):

Herr talman! Justitieutskottets föreliggande betänkande erbjuder enligt min mening en ytterst intressant läsning. I utskottsmajoritetens respektive reservanternas skrivningar framkommer högst motstridande uppfattningar om dagsläget beträffande brottsligheten, och detsamma gäller för den debatt som här har förts. Utskottsmajoriteten vidgår att brottsligheten successivt har ökat under hela 1960-talet men anmärker att en nedgång i ökningstakten förmärkts under senare halvåret. Reservanterna hänvisar till rikspolisstyrelsen, som har anfört att läget ytterligare försämrats sedan hösten 1970, då styrelsen konstaterade att det inte längre var möjligt att ge den enskilde medborgaren tillfredsställande skydd till person och egendom.

Kan man nu hävda att läget är under kontroll? Ja, säger utskottsmajoriteten. Möjligheterna för polisen att möta brottsutvecklingen har förbättrats betydligt genom upprustning av polisväsendet i fråga om både materiel och personal. Dessutom har ett intensivt rationaliseringsarbete pågått. De 230 nya tjänster som nu föreslås är enligt utskottsmajoriteten en tillfredsställande avvägning. Nej, säger reservanterna, läget är inte tillfredsställande. Rikspolisstyrelsen har bantat ned det antal om över 2 000 nya tjänster som landets polischefer yrkat, till 910 nya polis-mannatjänster, vilket styrelsen anser oundgängligen nödvändigt för att inte ambitionsnivån skall sjunka alltför mycket.

Vilken bedömning är den rätta — rikspolisstyrelsens och reservanternas, t. ex. i reservation nr 4, eller utskottsmajoritetens? Låt mig ge ett exempel på hur läget och bedömningen av läget är på sina håll. Exemplet gäller kanske mest den mera obetydliga brottslighet som småinbrott, ofredande och störande av allmän ordning utgör — man har i varje fall intrycket att denna brottslighet, som medborgarna upplever som ytterst oroande, betraktas som negligerbar. Ambitionsnivån har sjunkit dithän.

Kommunförbundet har fått ett antal framställningar om möjligheterna att med kommunala medel hålla en vaktstyrka för att övervaka ordningen på allmänna platser. Kommunförbundet har bestämt avstyrkt sådana framställningar och med all rätt hävdar att polisverksamheten numera är en statlig angelägenhet. Icke desto mindre uppger Kommunförbundet att två kommuner funnit det nödvändigt att anlita vaktbolag för bevakning på allmän plats. Jag känner till ytterligare två. Det är förorter till Stockholm. Av dessa sammanlagt fyra kommuner är två socialdemokratiskt styrda. Hur många det i verkligheten är kan ingen säga i dag.

Jag känner väl till de båda kommuner som Kommunförbundet talar om — jag bor själv i en av dem. I det ena fallet har man sedan maj 1970

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Lokala polisorganisationen*

anlitat ett vaktbolag för bevakning av skolor, barndaghem, fritidsgård och också allmänna platser i centrum. Då i maj 1970 omfattade bevakningen ett besök måndagar till torsdagar kl. 20.00 – 04.00 och två besök fredagar till söndagar kl. 20.00 – 04.00. Från hösten 1970 måste bevakningen successivt utökas, och fr. o. m. föregående år svarar bolaget för stationär vakthållning kl. 18.00 – 04.00 samtliga dagar i veckan. Kostnaden för kommunen belöper sig till drygt 60 000 kronor.

Den andra kommunen anlitar sedan den 1 november förra året ett vaktbolag för bevakning av centrum och torget med angränsande byggnader. Det första avtalet godkändes inte av polismyndigheten, och i nu gällande avtal har torget formellt uteslutits. Torget bevakas dock indirekt av vaktbolaget. Polismyndighetens beslut har överklagats. Kostnaderna för kommunen belöper sig till 45 000 kronor.

Det kan tyckas att detta är ett slående exempel på hur kommunerna ökar sina utgifter på ett ansvarslöst sätt. Det kan emellertid också tagas som ett exempel på hur kommuner tvingas påta sig uppgifter som åvilar staten.

Det kan också hävdas att dessa kommuner saknar befogenhet att engagera sig i angelägenheter som tillkommer staten och att de sålunda har förfarit olagligt. Ändå har dessa kommunala beslut inte överklagats av någon. Allmänhetens upplevelse av de tidigare ordningslösa förhållandena gör att de ansvariga kommunalmännen kan sova med gott samvete. De anser sig vara tvungna att garantera kommuninnevärnans säkerhet, och det förstär kommuninnevärnarna.

Jag behöver inte uppehålla kammarans ledamöter med en genomgång av de principiella betänkligheter som framväxten av olika "kommunala poliskårer" inger. Jag finner det dock starkt befogat att yrka bifall till reservationen 4.

Herr WIKLUND i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag har begärt ordet, eftersom jag är en av under-tecknarna av folkpartiets partimotion 906. Jag skall avstå från att göra de erinringar och påpekanden, som i och för sig kunde vara berättigade för att skapa en bakgrund till den praktiska slutsats för dagen, som jag vill dra. I stället kan jag såsom bakgrund närmast hänvisa till vad herrar Ernulf och Polstam har anfört.

Jag fäste mig vid vad fröken Bergegren sade om rikspolisstyrelsens anslagsäskanden. Hon drog därmed uppmärksamheten till dess förslag, 910 nya polistjänster, dvs. ett kraftigt nedprutat antal jämfört med länsstyrelsernas och polischefernas yrkanden på över 2 000 man. Man får väl förutsätta att det finns goda grunder för dessa äskanden från erfarna polischefer och omdömesgilla länsstyrelser, men inte ens nedprutningen från alltså över 2 000 till 910 tjänster har godtagits. Regeringens förslag går ju ut på 230 nya tjänster. Siffrorna bör få tala för sig själva inte bara i propositionen och i utskottets betänkande utan också i kammarans protokoll. Eristläget, tycker jag, framstår här i all sin nakenhet.

Låt mig nu, herr talman, först göra tre konstateranden.

För det första vet vi att narkotikabrottsligheten är stor och att denna brottslighet är ytterst betydelsefull för kriminalitetsläget i allmänhet.

För det andra vet vi att narkotikabrottsligheten av flera tecken att döma nu åter växer, bl. a. genom utländska påverkningar, som nu visar tendens att även omfatta t. ex. heroin och morfin, ett par av de verkligt hårda narkotiska preparaten.

För det tredje vet vi att vi har en påtagligt underbemannad poliskår att sätta emot.

I den situationen nöjer jag mig med att upprepa en fråga jag ställt i tidigare debatter kring hithörande problem: Skulle man inte kunna göra som man gjorde i början av 1969? Det har ju påmints om vilka särskilda polisiära åtgärder som då vidtogs för att komma till rätta med narkotikabrottsligheten. Jag har som sagt i en tidigare riksdagsdebatt varit inne på den här saken men utan synbart resultat. Det var i alla fall en god och väl vitsordad framgång som polisen 1969 kunde inregistrera i kampen mot narkotikabrottsligheten. Den koncentration av polisresurser som man då gjorde hade inte till förutsättning en stor nyrekrytering utan det var fråga om en temporär omDispositionering av personal, från 117 man 1968–1969 till ca 750 man våren 1969.

En tillfällig koncentration av polispersonal för att genomföra s. k. razzior är inte något främmande för polisen. Inom andra områden är flexibilitet i dispositionen av arbetskraften vanlig, särskilt vid personalbrist. Fru Kristensson var inne på den här saken, då hon begärde att Stockholm skulle tillföras viss ökad polispersonal, varvid hon bl. a. hade narkotikabrottsligheten direkt i tankarna. Det är inte bara möjligt utan högst sannolikt att behovet av stor polisförstärkning i Stockholm är angeläget att tillgodose. Jag tycker dock att man i *den allmänna polisbristen*, åtminstone försöksvis, kanske skulle kunna undvika en mera stationär förstärkning och söka "lösa" polisbristfrågan i Stockholm genom mera tillfälliga men målmedvetna omDispositioneringar allt efter uppkommande behov av ökade personalresurser – naturligtvis med samma syfte som det fru Kristensson avser, nämligen att få bättre grepp om storstadskriminaliteten och om möjligt bringa ned dess omfattning.

Jag tillåter mig alltså fråga herr justitieministern, om vi inte snart skulle kunna få till stånd en viss och relativt kraftig koncentration av polisresurser på den grova narkotikabrottsligheten, en koncentration som på grund av personalbristläget kanske måste tidsbegränsas på lämpligt sätt? Något extraordinärt måste väl ändå till i ett extraordinärt läge?

Herr talman! Jag ber samtidigt att få yrka bifall till reservationen 3 under punkten 7.

Herr PERSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Jag hade faktiskt inte tänkt gå in i dagens debatt. Jag utgick från att basen för den debatt som vi egentligen behöver i detta sammanhang skulle vara för trång i dag, men under debattens gång har basen vidgats. Jag tycker därför att jag kan säga en del, även om jag beklagar att jag inte har mitt anförande skrivet. Varje bokstav nagelfars ju så minutiöst i detta ämne.

Allra först vill jag ansluta mig till de talare som reagerar mot tendensen att sätta etiketten "reaktionär" på den som kritiserar missförhållandena inom rättsväsendet och den enorma brottslighet vi har.

Jag påstår att man kan vara mycket lojal mot demokratins djupaste idé och humanismens anda men ändå reagera så som flera talare här har gjort, bl. a. fru Astrid Kristensson.

Jag är glad över att vi såsom ordförande i justitieutskottet har en personlighet med denna öppna, ärliga och realistiska inställning. Jag bestrider att hon har gjort sig skyldig till överdrifter, när hon har skildrat sakförhållandena. Tvärtom märkte ju den som lyssnade att hon liksom fick vara ytterst försiktig för att inte få den etiketten på sig att överdriva och vara reaktionär. Sanningen är att hon inte återgav hela bilden så skrämmande som den är.

För mig är fakta mycket oroande. Jag påstår, herr justitieminister, att vi håller på att i snabb takt vi är där redan delvis — gå in i ett rättslöst samhälle, där krafter som inte har någonting med vår samhällssyn i arbetarrörelsen och demokratin att göra får breda ut sig på ett orimligt sätt. Vi måste ta itu med dem. Vi har exempel i USA. Hur har det inte sett ut där i årtionden. USA gick före oss med materiell rikedom, men dess samhälle var utformat ganska radikalt olika vårt. Man har trott på fria krafterns spel och har hamnat i en situation, som inte kan förenas med den strävan vi har t. ex. inom arbetarrörelsen när det gäller samhällets utformning.

Om jag aldrig så mycket uppskattar att justitieministern drar sig för att spela upp på ett sätt som skadar saken, vill jag ändå påstå, herr talman, att hans framställningssätt inte återspeglar verkligheten. Om vi tror på den stämning som uppkommer då man lyssnar till honom, kommer vi vilse vi som skall sköta rättsvården i detta samhälle. Jag spårar ingen ond avsikt hos justitieministern. Detta är hans sätt att arbeta, men jag tror inte på det. Man skall lägga fram klara och kalla fakta för denna riksdag och låta oss verkligen ta itu med problemen.

Jag hade inte tänkt begära ordet, eftersom jag delar justitieministerns uppfattning, vilket också fru Astrid Kristensson gör, att vi måste angripa problemen på många områden. Vad vi i dag skall ta ställning till är ett av fälten. Vi är på det klara med det. Men det som vi i dag skall ta ställning till är så ytterst väsentligt, och uppgiften är så stor med hänsyn till situationen att den minsann är värd en seriös debatt utifrån realistiska insikter om hur det egentligen ser ut. Vi behöver inte stå här och fråga oss, om vi missförstår statistiken; man skall väl vara både döv och blind, om man inte skall inse — även utan någon statistik — vilken utveckling som är på gång i vårt samhälle. Är det verkligen någon som inte intuitivt och upplevandemässigt inser att vi för varje dag får en försämrad situation, med flera brott, sämre säkerhet, större osäkerhet för människor?

Jag hävdar att vi har en starkt fortlöpande och ökande brottslighet och detta även på den grövre brottslighetens område. Vi har en sorts terrorverksamhet, som medför att mängder av människor inte vågar komma ens i närheten av vissa typer därför att man inte vill riskera att kanske i trängseln råka knuffa dem så att de får en anledning att hoppa på den förbipasserande. Ja, det finns människor som inte vågar gå ut efter ett visst klockslag om de bor i en viss stadsdel, osv. Jag vet att det faktiskt är på det sättet.



Torsdagen den  
16 mars 1972

Lokala polisorgani-  
sationen

Vi vet också att massor av brott som begås i det här landet aldrig anmäls, det är stöld, det är angrepp på egendom osv. Jag känner till ett sådant fall, där en man har hållit på så i flera år inom den fastighet där man bor, men fastighetsägaren har bedömt att det över huvud taget inte lönar sig att bråka med honom, därför att han då bara skulle gadda ihop sig med flera likadana, och det skulle bara bli ännu mera trasor och elände. Och så tiger man.

Jag vet att man resonerar så här: Det lönar sig inte att anmäla vissa saker till polisen. Jag vet att det förekommer att man ringer upp polisen och säger, att det är ett inbrott på gång, t. ex. i en bil. Men polisen kommer inte -- naturligtvis är det inte alltid så, men det förekommer. Polisen kommer inte fastän den finns till hands därför att det inte lönar sig att ingripa. Jag vet, herr justitieminister, att man kan ha ertappat folk på bar gärning och kallat på polis. Den ertappade nekar, trots att det finns två vittnen som är beredda att svära på att han varit inne i en bil. Då säger polisen: Vi kan ingenting göra därför att han nekar -- fastän det finns en anmälan mot honom.

Folk vågar i dag ofta inte vittna och stå för vad de upplever. Jag har varit med om ett fall -- jag har berättat om det för justitieministern -- där en person slog ned flera människor på en gata. När jag efteråt skulle försöka rulla upp historien -- då jag kom in i bilden, hade jag för knappt om tid för att göra något -- visste man ingenting. Ändå hade det under åtminstone två timmar några veckor tidigare varit en folksamling på flera hundra människor. Man visste ingenting, nej, det hade inte varit någonting, trots att man varit inne flera gånger i affären för att ringa efter polisen, som fanns några kvarter därifrån. Det hände på Kungsholmen.

Nyligen har vi i tidningarna fått läsa om att vi även här i landet fått samma "skyddsverksamhet" som man haft i Amerika under många år. Skall vi tro att de som håller på med "skyddsverksamheten" är sådana som haft en besvärlig barndom, att vi skall vara humana och bura in dem på ett par år, varefter vi släpper ut dem på permission efter ett par månader, varpå de "sticker"?

Jag hävdar också, herr justitieminister, att polisen arbetar långt ifrån bra. Som jag tidigare nämnt vägrar den ibland att ingripa. Man tar emot en anmälan om inbrott. Allt sker fullt juste. Vittnen finns, men anmälan kommer inte till domstol. Jag vet att man inte bryr sig om massor av stöld, t. ex. bilstöld. Varför? Det finns inte resurser att ta itu med saken. Min egen bil har åtta, nio gånger blivit föremål för inbrott. En gång kom man på förövarna. Det var tre 14-åringar som hade stulit bilen. Polisen mötte dem i en förort och förstod att någonting var gale. Men därutöver har man inte fått fast någon. Man gör inte ens ett försök att ta fingeravtryck. Det görs helt enkelt ingenting men i regel får ägaren tillbaka bilen med det utseende den då har.

Jag har faktiskt inte sagt detta för att angripa polisen. Jag vill bara påstå att vi befinner oss i en situation där det inte fungerar som det skall. Tyvärr måste vi räkna med att det finns en resignation hos polisen som bl. a. beror på att man inte hinner med att följa upp brottsligheten.

Men den beror också och kanske främst på att polisen har så dåligt stöd hos allmänheten. Det är något ytterst fantastiskt att man kommit så

snett i sitt tänkande att man upplever ordningsmakten, oavsett hur den betar sig, som något fientligt mot samhället och människorna. Ändå är det förutsättningen för demokratin liksom för alla andra samhällsordningar att det finns en lag och en ordningsmakt.

Det vore verkligen värdefullt om vi någon gång finge en bred debatt kring just dessa problem med brottsligheten, brottslagstiftningen och allt annat som hör dit. Då kunde vi känna riksdagen ordentligt på pulsen och få fram en mycket entydig attityd, som kunde fortplantas i riktiga vågor ut till svenska folket och som innebar att alla slöt upp om begreppen ordning och polis.

De poliser som hoppar över skacklarna får vi väl ta itu med på samma sätt som sker med alla andra som inte sköter sitt jobb. Sådana fall får inte tas till intäkt för en polisfientlighet, som ter sig rent makaber när hundratals ynglingar kan rusa på en eller ett par poliser – samtidigt som folk står och hurrar – som bara fullgör sin tjänsteuppgift.

Vad anser då människorna runt om oss? Gör som jag brukar göra, åk ut till industrierna och tala med folk. Om vi tänker oss in i situationen som den är så står många människor och arbetar hårt och rejält, de flesta för en mycket knapp lön. Sen finns det massor av annat folk som av olika anledningar inte vill arbeta. De ser sin möjlighet att leva av brottslighet utan att behöva arbeta. Så drar de i gång en enorm apparat som kostar samhället stora pengar, vilka skall tas ur produktionen.

Om vi är måna om humanismen, måna om demokratin som sådan, måste vi även vara måna om demokratins egentliga bärare. Skulle människorna märka att inte demokratin kan skydda legitima demokratiska mänskliga intressen, finns det risk för fascistiska tendenser. Det är en allvarlig historia. Det är då man får de överspel, som skrämmer oss alla och som jag naturligtvis tänker på när jag ger ett erkännande till justitieminister Geijer för att han inte spelar upp frågan i onödan. Men jag tycker å andra sidan inte heller att han för oss skärper vetskapen om hur allvarligt detta i grunden är.

Varför skall vi då ha den här situationen? Ja, vi håller på att lära oss att sköta ett samhälle -- så som man får göra jämt. Även jag har levt i en förhoppning om att med bättre standard och välfärd, med litet jämnare fördelning, trygghet osv. skulle människorna bli mer harmoniska. Vi har alltså velat komma till rätta med förhållandena på den vägen. Detta tror jag i och för sig är alldeles riktigt. Men det är orealistiskt att tro att vi någon gång får ett harmoniskt samhälle hur bra vi än ordnar det. Vi måste arbeta utifrån den förutsättningen att det finns människor som – oavsett hur vi har det ordnat -- inte vill iaktta de spelregler ett samhälle måste ha för att över huvud taget kunna fungera. Då är jag den förste att ansluta mig till dem som vill iaktta humanism och vill försöka förstå sammanhangen.

Jag anser dock att det är pippi i kubik när man gör som man nu gjort i flera år. Man har letat i årtal efter de stora knarkkungarna och får fast dem. Man ger dem ett straff på tre eller fyra år. Sedan går det ett par månader och sedan får de permission. Då sticker de i väg! Sedan dröjer det bara ett par veckor och man har en flod av knark här i Stockholm som vederbörande satt i gång. De får vidare besök på anstalterna

varigenom de kan organisera sin ordinarie verksamhet.

Fem italienare opererar t. ex. ute i Europa i årtal, men kommer så underfund med att Sverige har den liberalaste lagstiftningen och dessutom en mycket human fängelsebehandling med permissioner och andra förmåner som ger stora möjligheter att komma lindrigt undan. Man lyckas gripa alla dessa fem och burar in dem. De får permission -- åtminstone några av dem -- efter två eller tre månader, och då sticker de i väg. Jag kommer nu inte på rak arm ihåg hur de andra lyckades göra det.

Är det någon som tror -- med tanke på de enorma vinstmöjligheterna dessa cyniker har, cyniker som kanske aldrig haft någon besvärlig barndom -- att de tar den ringaste hänsyn eller det minsta rättar sig efter ett straff på några månader, ett halvår eller ett år? De betalar gärna med fängelse några år om det är nödvändigt för att tjäna massor av miljoner på ett lättvindigt sätt. Samtidigt hoppas de att komma lindrigt undan, och hittills har det tydligen också gått väldigt bra för flera av dem.

Herr justitieminister! Jag vet att det nu kommer en proposition som åtminstone i viss grad beaktar dessa problem. Men det är väl något fel när vi varit så blåögda att vi trott på en liberal politik mot dessa hajar. När vi nu vet att vi gjort sådana här felbedömningar så måste vi vara överens om att se realistiskt på saken i fortsättningen. Här gäller det inte i första hand att straffa dessa brottslingar -- även om de vore aldrig så väl värda ett straff. Det gäller att se till att de inte kan fullfölja sin verksamhet.

Det finns exempel på -- det kan polisen berätta för oss -- att när en av dessa hajar kommer ut så dröjer det ett par veckor innan floden av knark är i gång. Om knarken representerar ett värde i utminuter av 15 miljoner kronor, så stjälar de för ca 50 miljoner dessa dagar i Stockholm. De får bara en tredjedel för varan av hämlarna.

Jag anser att en brottsbekämpning av denna typ inte har ett spår av humanism över sig. Det är helt enkelt fråga om en blåögdhet där man utsätter människor för tragedier. Vi kan fråga alla de föräldrar och barn som råkat i olycka på grund av hajarna vilket som är humanare: att hålla i dessa typer ordentligt eller att låta människor komma i olycka? Det är ett faktum att massor av människor varje dag är djupt oroliga för sina barn i skolorna. Vad det kostar samhället i det långa loppet det vet vi inte.

Är vi överens om detta gäller det att föra en realistisk politik. Jag vill dock här ha byggt in ett resonemang: Ha gärna förståelse för människan på sned i livet. Men vi kan inte avhända oss de preventiva hjälpmedlen. Då går vår kultur mer eller mindre på sned, som den nu håller på att göra. Och det drar med sig mycket farliga värderingar, som vi inte har råd med.

Jag vet inte om jag gör en riktig bedömning när jag säger följande: Vi har under efterkrigstiden underlättat rörelserna över gränserna. Vi har frisläppt mellanölet, under nästan romantiska föreställningar om att det skulle motverka spritmissbruket här i landet, och vi har liberaliserat litet här och var. Detta har skett på kort tid och massor av folk har tydligen fått en felaktig uppfattning om vad frihet är; i varje fall missbrukas den nya fria ordningen i oerhört hög grad. Det är denna bild, herr justitieminister, som gör att jag tycker det vore skäligt att vi i denna riksdag vid något tillfälle, i vår eller kanske under hösten, finge en sorts

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Lokala polisorgani-  
sationen*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Lokala polisorganisationen*

allmän genomgång under några dagar av denna problematik som vi ändå alla brottas med och oroas över och inte tycks få någon fason på.

Vi bör kanske också fostra dem som sköter vissa delar av socialpolitiken – som denne man i en förortskommun som av ett raggargång låter skrämman sig till att betala ut 4 000 kronor till en orkester en lördagkväll. Vi har alltför mycket folk ute i kommunerna, som inte kan klara ut för sig vad vi menar med socialpolitik. De är fångade av ett slags radikaliseringsvåg som är orealistisk i långa stycken och livsfarlig för oss. Vad får de här raggarna för rättsuppfattning när de ser att de kan skrämman sig till vad de vill ha på detta sätt? Varför skall just raggarna, ett gäng som slutit sig samman, ha 4 000 kronor på bordet? Då kan ju vem som helst fordra det. Städad ungdom som satsar på föreningslivet, på demokratin, får det inte. De får visserligen litet bidrag här och där, men inte på det sättet.

Här behövs sannerligen en upprepning i tankegångarna och den praktiska politiken så att människor får tillbaka sinnet för proportioner. Jag menar inte en återgång till det gamla tröga omöjliga men till något som står på en realistisk nivå sett ur allmän, social, kulturell och humanistisk synpunkt.

Till sist vill jag starkt understryka att jag under åtskilliga år – och det har väl glimtat fram då och då här i riksdagen också i de lönepolitiska debatterna – uttalat en oro för att vi håller på att halka in i en ordning där människor, som borde arbeta, kan fly och flyr arbete. Jag har sparat ett visst samband med hela vår lönepolitik, fördelningsfrågor osv., men jag har ändå pekat på detta och jag har förklarat som min uppfattning att den samlade fackföreningsrörelsen – det gäller LO, TCO, SACO, ja alla parter på löntagarsidan – inte skulle överlåta åt den enskilde arbetsgivaren att mer eller mindre ensidigt ta ansvar för, det är ett förfärligt ord jag har på tungan men det måste komma fram, arbetsdisciplin, utan det är en uppgift för alla goda krafter. Om vi inte upprätthåller respekten för arbete så blir det för många som drar sig undan. Vi dödar lusten hos de positiva uppbyggande krafterna.

Jag blev i går kväll uppringd av en person från Skoghall i anledning av det där fallet med pappan och barnungen. Han säger: Hur länge skall vi ha förståelse för skatterna när de används på detta sätt? Jag tar inte alls ställning i fallet som sådant – jag är inte tillräckligt insatt i detaljerna för detta – men det är ett exempel på hur folk reagerar.

Tyvärr förekommer det alltför många sådana företeelser. Jag vill påminna om att mängder av ungdom skriver in sig på universiteten utan att ta några betyg. De kostar samhället enorma resurser utan att utföra rimliga arbetsprestationer. Också på andra sätt drar man sig undan produktionslivet, och då får andra bära bördorna. Detta kommer enligt min uppfattning att bli något ganska allvarligt för vårt samhälle. Denna inställning växer sig alltför bred, eftersom vi tolererar nästan vad som helst i detta avseende.

Att jag tar upp detta i samband med brottsligheten beror på att det har blivit en marknad för människor som föredrar att tjäna pengar lättvindigt. Det är inte bara knarket, som spelar in, fastän detta uppenbart är en enormt bidragande orsak till de egendomsbrott som

förekommer, utan det är också rent allmänt så att man föredrar att tjäna sitt uppehälle på ett lättvindigt sätt.

Det kanske kan tyckas otillbörligt av mig att framhålla att jag i viss mån ser ett samband mellan förhållandena på löne marknaden och riskerna för en utveckling av detta slag, men det är en av orsakerna till att jag drivit denna fråga så hårt som jag gjort. Detta har emellertid medfört att jag känt det berättigat, herr talman, att blanda in det bredare perspektivet även på det plan det nu gäller. Tills vidare kan vi behålla den inriktning jag talat om, men låt inte situationen utvecklas alltför långt! Låt oss försöka enas om tagen — låt oss sätta in realistiska åtgärder på ett brett plan, så att vi kommer åt dessa problem!

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Jag skall börja med att säga att justitieministern har det besvärligt i sitt arbete genom att han verkar i en bekymmersam miljö. Den offentliga debatten präglas i dessa frågor till stor del av märkliga rättssociologer och rättsfilosofer. Jag skall ta ett färskt exempel ur en nyutkommen bok. En berömd rättssociolog kopplar där samman straffet för stöld med en bekräftelse på att alla har något att förlora om äganderätten kränks. Enligt hans mening är det så att detta straff — jag citerar ur ett pressreferat — ”döljer, mer eller mindre effektivt, de maktförhållanden och den funktionsfördelning som äganderätten konkret hänger samman med”.

Denne beryktade och berömde man går ett steg längre och säger att även rattfylleristrafvet är skadligt därför att det riktar det moraliska sökarljuset icke mot bilens säkerhetsmässiga egenskaper eller mot bilismen som system utan ”kommer att hämma arbetet för att rädda liv och hälsa i trafiken, genom att dölja de ansvarsförhållanden som är enklast att reglera om bara det politiska systemet vill”.

Dessa märkliga läror får stort utrymme i informationsmedia.

Justitieministern har också att kämpa *mot* dessa informationsmedia. När han gjorde sitt mycket klarläggande uttalande om händelserna i Umeå — berört under debatten här — vantolkades detta omedelbart i radion på det grövsta sätt, och den rättelse som kom var mycket halvhjärtad. Det skulle vara intressant att veta, om de personer som står bakom denna grova journalistiska förlöpning fortfarande är betrodda medarbetare i Sveriges Radio.

Justitieministern kämpar också med företeelser inom socialvården, som jag inte behöver närmare gå in på, eftersom herr Persson belyste dem nyss. Var och en som sitter i någon kommitté eller institution som har med bidrags- och låneverksamhet att göra stöter varje dag på sådana fall.

Men justitieministern har tyvärr delvis också sig själv att skylla. Jag har aldrig förstått hur han gång på gång i radio och television i offentliga anföranden har kunnat negligera brottens antal. Jag har hört honom säga att det är större risk att råka ut för en olycka i taxi i Stockholm än att bli rånad. Vad har nu detta med vartannat att göra? Jag skall inte fördjupa mig i det, ty justitieministern sade det inte i dag, men det är klart att uttalanden av det slaget undergräver respekten för allvaret i brottsbekämpningen. Att jämföra trafikförseelserna med brottsligheten är ju som

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Lokala polisorganisa-  
tionen*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Eokala polisorganisationen*

att slå sig till ro med att säga: "Ni kan få hongkong, spanska sjukan eller vad det heter mycket oftare än ni blir rånad." Det har inte ett dugg med vartannat att göra. Det bara upphäver respekten för allvaret bakom brottsbekämpningen.

Justitieministern måste väl, sin plikt likmätigt, med den politik regeringen och han har fört ta sin tillflykt till överslätande tal när det gäller den allvarliga karaktären hos brotten i detta land. Men vad blir detta överslätande tal till för tröst för åldringar som inte vågar gå ut, för kassörskorna bakom postluckorna eller i bankkontoren, för föräldrar till barn som erbjuds narkotika i skolorna och var som helst – det behöver inte vara på Sergels torg.

Dessa företeelser har delvis belysts förut i dag, och jag hade inte tänkt gå in i den allmänna debatten. Jag hade egentligen bara en fråga att ställa till justitieministern. 1970 antog riksdagen en pornografilag. Det uttalades under riksdagsdebatten farhågor för att en följd av denna lag skulle bli t. ex. – ett av många exempel – att samlag skulle förekomma offentligt i förvärvssyfte utan att något kunde åtgöras. Hur har utvecklingen blivit?

Ja, dessa farhågor var sannerligen tilltagna i underkant. Vi behöver bara slå upp en tidning i dag för att se hur det står till i Stockholm. Man kan också konstatera att Stockholm med bred marginal uppenbarligen har i fråga om sådana företeelser passerat städer som förut varit ryktbara i dessa sammanhang. Stockholm och Köpenhamn torde i dag stå i särklass i Europa.

Och nu kommer jag till frågan. Denna lag hade en innovation, en lex Geijer, med vars hjälp man skulle förhindra anstötlig skyltning på ett mera effektivt sätt än vad som varit möjligt tidigare. Hur har det gått med den lagen? Tillämpas den? En enkel rundvandring i kvarteren kring Hötorget ger besked på den punkten. Räcker inte polisen till? Vakar inte justitiedepartementet över att lagar efterföljs, inte ens en lex Geijer? Det är min fråga till justitieministern.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Jag begärde ordet, när herr Wiklund i Stockholm ställde en fråga till mig; jag skall försöka att besvara den. Frågan gällde om inte polisen kan liksom för ett par år sedan göra speciella insatser på begränsade områden när det gäller narkotikaproblematiken. Herr Wiklund hade väl i åtanke att det helst skulle göras en samlad insats av den storlek som förekom för ett par år sedan.

Med anledning härav vill jag säga att trots allt som anförts här i dag om polisens besvärligheter och bekymmer kan det finnas skäl att understryka att det omorganisationsarbete som har pågått sedan rätt lång tid tillbaka nu kommer att bära frukt. I stället för att komma med statistik vill jag hänvisa till ett uttalande häromdagen av överintendenten Åkesson i Stockholm. Vi hoppas, sade han, att den nya organisation som nu börjar ta form skall innebära många fördelar. Han tillade: "Eftersom flera stationer dras in och läggs ner, får vi folk 'över' som kan arbeta utomhus. Vi räknar med att kunna ha 100 fler ute på gatorna. Det betyder ungefär 30–40 fler på varje skift under toppperioderna."

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Lokala polisorgani-  
sationen*

Jag vill bara peka på detta för att säga att med den nya organisationen och med det tillskott till polisen som följer med det förslag som vi har lagt fram, skall det inte vara omöjligt utan tvärtom troligt att polisen skall kunna med jämna mellanrum göra speciella insatser på vissa områden, och då är naturligtvis narkotikafrågan högt prioriterad.

Jag skall inte gå in på Yngve Perssons anförande — eller svavelpredikan, hur man nu vill beteckna det. Jag tyckte att jag kände igen det på något sätt. Jag tror att det i århundraden förekommit att människor har hållit sådana anföranden som herr Persson höll med en så nattsvart syn på förhållandena i det samhälle som de lever i. Jag har inte en så nattsvart syn. Det beror väl inte så mycket på det vi tvistar om, brottslighetens omfattning och utveckling enligt statistiken, utan det beror på att jag kanske har gjort andra erfarenheter av den s. k. verkligheten än vad herr Persson gjort.

Det är något mycket besvärligt i samhällsdebatten, att den ene hänför sig bara till det han har upplevat och den andre till de iakttagelser och erfarenheter han gjort. Då är det svårt att bli samstämd.

Såvitt jag kan förstå var det överord i mycket stor utsträckning som herr Persson kom med. På en del områden har han tillfälle att återkomma och debattera som han önskade, när vi skall diskutera regeringens narkotikaproposition som inom kort läggs på riksdagens bord. Jag skall därför inte svara på vad man gör från samhällets sida på de punkter som herr Persson i det sammanhanget tog upp. Men när herr Persson med sådan kraft talade om nödvändigheten av skärpta regler för de mycket farliga kriminella element med internationell anstrykning som förekommit här i landet på senare tid, varför kunde inte herr Persson då ha erinrat sig att vi sedan i höstas haft detta under observans? Vi avser nu, och det kommer i denna proposition, att införa andra permissionsbestämmelser för den kategorin än för de andra där jag bestämt hävdar att permissionerna i stället har en mycket stor betydelse för deras rehabilitering.

Till herr Hernelius vill jag säga att jag tycker att det trots denna störtflod av uppgifter om brottslighet och särskilt om våldsbrottslighet som ibland kommer i tidningarna finns anledning att se realistiskt på situationen. Jag förstår inte varför man skall överdriva. Jag har alltid tyckt illa om överdrifter, och jag kan inte se annat än att om brottsligheten och särskilt våldsbrottsligheten sätts in i sitt sociala sammanhang, kan man inte komma ifrån att människorna på olika områden i det moderna samhället utsätts för många andra risker som vi inte kommit till rätta med i tillräcklig utsträckning.

Vi har yrkesskadorna, vi har trafikskadorna och vi har brottsligheten. Där är tre huvudområden, där man i det moderna samhället utsätts för risker. Från samhällets sida skall vi naturligtvis arbeta lika intensivt på att nedbringa riskerna inom samtliga dessa områden. Det är inte bara brottsligheten vi skall bekämpa, vi skall också bekämpa de risker som finns på andra områden. I det sammanhanget är det rätt nödvändigt att vi har klart för oss vilka risker som är störst eller hur stora skillnaderna är mellan olika riskområden.

Det är där jag har reagerat mot den överdrivna propagandan. Man

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Lokala polisorganisationen*

skrämmar äldre människor så att de säger: "Vi vågar inte gå ut på kvällarna, för vi har läst i tidningarna att man blir nedslagen på gatorna." Sådant förekommer, men det är inte den enda sanningen. Och det är verkligen synd att man skrämmar upp äldre människor på det sättet. Det har jag reagerat mot, och det vill jag göra också här.

Herr Hernelius tog också upp den i detta sammanhang lilla frågan om skyltningen av pornografiska bilder. Jag har liksom herr Hernelius iakttagit att tillägget till lagstiftningen på sina håll inte fått den effekt som var avsikten med det. Jag vet också att polisen har sin uppmärksamhet riktad på detta förhållande. Om den inte redan har gjort någon utredning och om det inte har blivit något åtal så är i varje fall frågan föremål för utredning inom polisen.

Herr WIKLUND i Stockholm (fp):

Herr talman! Det är mycket glädjande att justitieministern hyser förhoppningar om att vi genom polisens omorganisation skulle kunna få ett rörligare utnyttjande av större grupper av polispersonal för särskilda uppgifter. Omorganisationen till stordistrikt skapar ju förutsättningar därvidlag, vilket kanske också är ett av de främsta motiven för denna omorganisation.

Jag skulle, herr justitieminister, vilja tillägga den förhoppningen att polispersonalen då inte blir sittande i bilarna i alltför stor utsträckning utan att vi, såsom även påpekats under debatten här, som ett ytterligare resultat av omorganisationen får en ökad fotpatrullering av polispersonal. Genom omorganisationen kan ju även civil polispersonal i större grupper lättare dirigeras till de platser, som behöver särskild bevakning. Jag tänker då på att narkotikabrottsligheten förvisso inte sker i hemlighet utan faktiskt ibland helt öppet, såsom också har påpekats här i debatten.

Herr PERSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Man får sätta vilken etikett man vill på mitt anförande — kalla det svavelpredikan eller vad som helst. Jag menar dock att det var ett sätt att skildra den verklighet som jag upplever, inte bara rent personligt genom att vara utsatt för brottsligheten — det har ringa betydelse i sammanhanget — utan genom allt som skildras i massmedia och på andra håll.

Jag bestrider, herr justitieminister, att jag gjorde mig skyldig till överord. Det kommer att finnas ett protokoll. Om justitieministern kan peka på en enda punkt där jag har gjort mig skyldig till överord skall jag vid första tillfälle erkänna att jag har gjort det. Jag tror att herr Geijer är medveten om att jag kunde ha skildrat sanningen som betydligt mera kantig och besvärlig än jag gjorde. Jag försökte verkligen inte på minsta sätt att in absurdum utnyttja den situation vi har.

Nu säger herr Geijer att han har andra erfarenheter än jag. Ja, jag kan försäkra denna kammare att det finns de som sysslar mera konkret med den här uppgiften än vad herr Geijer och jag gör och som har samma uppfattning som jag men en annan uppfattning än herr Geijer.

Beträffande de nya reglerna för att bekämpa de stora knarklangarna kanske justitieministern missförstod mig litet grand. Jag tog upp den



frågan i samband med resonemanget om hur orealistiska vi har varit. Och nog måste väl justitieministern nu, i och med den proposition som kommer, ha erkänt att vi har varit blåögda när vi trott att vi kan ha en lag, som låter oss sy in langare på högst sex år och sedan ge dem permission efter ett par tre månader, och förutsätta att de är lojala, att de inte smiter, att de inte använder tiden till att organisera nya langaraffärer. Nu tar vi avstånd från det, men det var detta jag sade. Jag menar att den politik vi har i dag är i grunden orealistisk på flera punkter. Jag tog det här som ett exempel och ville alltså varna även för framtiden. Vi får inte se så förhoppningsfullt på den att vi kommer alldeles på sned när det gäller de här problemen.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Justitieministern kom i slutet av sitt anförande nyss in på tillämpningen av lex Geijer och ställde i utsikt en kraftigare bekämpning av de oarter som florerar. Så kom det då ytterligare någonting konkret ut ur denna debatt. Det tackar jag för, och jag hoppas att justitieministerns intresse, som sagt, skall sträcka sig vida utöver denna lag och gälla all lagstiftning på ett effektivare sätt än hitintills.

Men sedan kom justitieministern tillbaka till talet om riskerna i samhället genom arbetslivet, genom trafiken och genom brottsligheten. Jag tror att han säger allt detta i största välmening, men han borde kanske ibland tänka på att det är en klen tröst för åldringarna att höra att risken för att bli rånad på kvällarna i Stockholm är mindre än risken att åka taxi.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Om man vill förbättra samhället är väl metoden att man försöker analysera bristerna, peka på vart utvecklingen kan gå, om man inte vidtar motåtgärder, och diskutera i vad mån sådana motåtgärder är möjliga. Jag tycker att herr Yngve Persson i Stockholm på ett enkelt och klart sätt gjorde ett mycket intressant försök i den riktningen. Det är givet att om man pekar på riskerna för en utveckling så hoppas man själv, och alla andra, att de riskerna inte skall bli verklighet i framtiden.

I mitt yrke som domare får jag kanske, skulle justitieministern kunna säga, en ensidig bild av verkligheten, eftersom jag mest får se avigsidorna. Men från många andra håll – både från olika samhällslager och från olika politiska meningsriktningar – får jag höra samma farhågor som de herr Yngve Persson har uttryckt.

Jag förstår så väl justitieministerns reaktion, eftersom justitieministern hoppas på en annan framtid än den herr Persson varnar för, men jag tycker att det är mycket värdefullt att man verkligen för fram riskerna med att ingenting göra eller att göra för litet. Vad vi reserverar har sagt är ju att vi, med ett erkännande av att justitieministern har gjort en hel del, tycker att han släpar efter i förhållande till behovet av åtgärder.

Jag skulle vilja ta fasta på det som herr Yngve Persson nämnde rörande behovet av en allmän debatt inte bara om polisväsendet utan om alla samlade samhällsåtgärder som skulle behövas för att få ett mänskligare samhälle även när det gäller skyddet mot vålds- och egendomsbrott.

Kunde vi finna en form för det vid något tillfälle, tror jag att det skulle vara värdefullt.

Överläggningen var härmed slutad.

*Mom. 1*

Utskottets hemställan bifölles.

*Mom. 2*

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 3 av herr Dockered m. fl. samt 3:o) reservationen nr 4 av fru Kristensson och herr Schött, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Schött begärde votering, upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Schött begärt votering även beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 7 mom. 2 antar reservationen nr 3 av herr Dockered m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 4 av fru Kristensson och herr Schött.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Schött begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

|        |   |     |
|--------|---|-----|
| Ja     | — | 108 |
| Nej    | — | 34  |
| Avstår | — | 143 |

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 7 mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Dockered m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Ernulf begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

|        |   |     |
|--------|---|-----|
| Ja     | — | 143 |
| Nej    | — | 135 |
| Avstår | — | 8   |

*Mom. 3*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av fru Kristensson och herr Schött, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Schött begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 7 mom. 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av fru Kristensson och herr Schött.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Schött begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

|        |   |     |
|--------|---|-----|
| Ja     | — | 236 |
| Nej    | — | 35  |
| Avstår | — | 15  |

*Mom. 4*

Utskottets hemställan bifölles.

*Punkterna 8 och 9*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 15 Föredrogs finansutskottets betänkanden:

Nr 4 i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1972:1 gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1972/73 för kungl. hov- och slottsstaterna

Nr 5 i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1972:1 gjorda framställning om anslag för budgetåret 1972/73 till oförutsedda utgifter

Nr 6 i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1972:1 gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1972/73 till riksgäldskontoret och till viss vinstutlottning

Nr 7 i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1972:1 gjorda framställning om anslag för budgetåret 1972/73 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster

Nr 8 i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1972:1 gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1972/73

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Herr förste vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdet fortsättande kl. 19.30.

**Nr 42**

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Lokala polisorganisa-  
tionen*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Den allmänna arbets-  
givaravgiften m. m.*

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 7 i anledning av vissa motioner rörande den allmänna arbetsgivaravgiften m. m.

I detta betänkande behandlades

motionen 1972:7 av herr Helén m. fl. (fp) vari, såvitt nu var i fråga, hemställt att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning – inom 1968 års beredning om stat och kyrka eller på annat sätt – rörande kompensation på lämpligt sätt till de fria trossamfundet för den extra ekonomiska belastning som orsakats dem genom skyldigheten att erlägga arbetsgivaravgift och genom den successiva övergången från direkt till indirekt skatt,

motionen 1972:174 av herr Nilsson i Agnäs m. fl. (m) vari hemställt att riksdagen beslutade att arbetsgivaravgiften icke behövde erläggas av kristna och andra humanitära organisationer,

motionen 1972:634 av herr Fälldin m. fl. (c) vari hemställt att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning om differentiering av den allmänna arbetsgivaravgiften i enlighet med vad som anförts i motionen,

motionen 1972:645 av herr Nilsson i Trobro m. fl. (m) vari hemställt att riksdagen beslutade att allmän arbetsgivaravgift (egenavgift) icke skulle erläggas av fysisk person som åtnjutit inkomst av annat förvärvsarbete enligt 11 kap. 3 § lagen (1962:381) om allmän försäkring i form av inkomst av här i riket bedriven rörelse eller inkomst av här belägen jordbruksfastighet som brukats av honom,

motionen 1972:841 av herr Hovhammar m. fl. (m, c, fp) vari hemställt att riksdagen beslutade att förordningen (1968:419) om allmän arbetsgivaravgift tills vidare skulle upphöra att gälla från och med 1972 års ingång samt

motionen 1972:882 av herrar Sundman (c) och Eriksson i Ulfaby (c) vari hemställt att riksdagen beslutade att inkomster från av enskild driven litterär, konstnärlig och därmed jämförbar verksamhet undantogs vid bestämmande av allmän arbetsgivaravgift.

Utskottet hemställde  
att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1972:7, i vad den behandlats i detta betänkande,
2. motionen 1972:174
3. motionen 1972:634
4. motionen 1972:645
5. motionen 1972:841
6. motionen 1972:882.

Reservationer hade avgivits

1. av herrar Eriksson i Bäckmora (c), Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c) och Hörberg (fp), vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen

1. med bifall till motionen 1972:7, såvitt nu var i fråga, samt med anledning av motionen 1972:174 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning beträffande kompensation till fria trossamfund och hjälporganisationer för allmän arbetsgivaravgift och mervärdeskatt i enlighet med vad reservanterna anförde,

2. med bifall till motionen 1972:634 och med anledning av motionerna 1972:645 och 1972:882 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning angående en differentiering av den allmänna arbetsgivaravgiften i enlighet med vad reservanterna anförde,

3. skulle avslå motionen 1972:841,

2. av herrar Magnusson i Borås (m) och Söderström (m), som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionerna 1972:7, såvitt nu var i fråga, 1972:174, 1972:634, 1972:645, 1972:841 och 1972:882 i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde en förutsättningslös utredning beträffande den allmänna arbetsgivaravgiftens verkningar. Utredningen, som antingen kunde bedrivas självständigt eller genom tilläggsdirektiv uppdras åt företagsskatteberedningen, borde pröva såväl frågor rörande avgiftens utformning som frågan om dess nedsättning eller avveckling.

Herr JOSEFSON i Arrie (c):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 7 behandlas ett flertal motioner som gäller den allmänna arbetsgivaravgiften. Det är särskilt två av dessa jag skall beröra.

Den första motionen gäller frågan om kompensation till de fria trossamfunden för den extra belastning som orsakas dem genom skyldigheten att erlägga arbetsgivaravgift och genom den successiva övergången från direkt till indirekt skatt. Den andra är motionen 634 av herr Fäldin m. fl., som kräver en utredning om differentiering av den allmänna arbetsgivaravgiften.

I den förstnämnda frågan är det otvivelaktigt att de fria trossamfunden, som i stor utsträckning driver sin verksamhet med insamlade medel, drabbats ganska hårt av såväl omläggningen av beskattningen från direkt till indirekt skatt som av den allmänna arbetsgivaravgiften. Det är därför angeläget att samfunden och andra ideella organisationer på något sätt kompenseras för de ökade kostnader de fått.

Här möter jag troligen det uttalandet från utskottsmajoriteten, att en sådan kompensation skall ske via bidrag, inte genom ändring i eller befrielse från arbetsgivaravgift och mervärdeskatt. Nu har vi reservanter i den till utskottets betänkande fogade reservationen 1 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl. yrkat på en utredning just beträffande kompensation till fria samfund och hjälporganisationer för dessa nya kostnader som de åsamkats. Vi har inte, fru talman, bundit oss för sättet hur kompensa-

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Den allmänna arbets-  
givaravgiften m. m.*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Den allmänna arbets-  
givaravgiften m. m.*

tionen skall utformas, utan vårt yrkande är att en kompensation skall ges; utformningen får den eventuella utredningen framlägga förslag om. I går hade vi här i riksdagen att besluta om anslag till de fria kristna trossamfundet, och med hänsyn till det mycket begränsade belopp som då anvisades har jag nu ytterligare anledning att yrka bifall till reservationen 1.

Den andra frågan — som tas upp i motionen 634 av herr Fäldin m. fl. — gäller arbetsgivaravgiften och dess utformning. Den allmänna arbetsgivaravgiften infördes 1969. Dess tillkomst hade ett direkt samband med omläggningen av konsumtionsskatten från allmän varuskatt till mervärdesskatt. Uttaget av arbetsgivaravgift avvägdes vid detta tillfälle så, att det kom att direkt motsvara bortfallet av konsumtionsskatten. För näringslivet innebär omläggningen därför främst en omfördelning av skattebördan från kapitalintensiva till arbetskraftsintensiva företag. Men vad vi i detta sammanhang också bör uppmärksamma är att omläggningen innebär en ökad belastning bl. a. för samfund och andra ideella organisationer.

Dessa förhållanden förstärktes ytterligare när avgiften höjdes till 2 procent. Visserligen var motiven den gången finanspolitiska, men åtgärden medförde då en ökad samlad skattebörda på näringslivet. Det betonas ofta att arbetsgivaravgiften endast utgör 2 procent på lönesumman och på den egna arbetsinsatsen, och att den därför inte spelar så stor roll. Men vi skall ändå veta att arbetsgivaravgiften beräknas inbringa totalt 2 miljarder kronor per år. Ännu mer framträdande blir storleken av arbetsgivaravgiften när man konstaterar att vinstskatten från bolag och ekonomiska föreningar tillför stat och kommun sammanlagt ca 3 miljarder, varav ungefär hälften utgör landstings- och kommunalskatt. Arbetsgivaravgiften är en löneskatt. Den drabbar arbetskraftsintensiva företag på ett helt annat sätt än ett kapitalintensivt företag.

För kommunerna innebär arbetsgivaravgiften ökade utgifter och en övervältring av den statliga skattebördan på kommunalskatten, med de olägenheter detta har från fördelningssynpunkt. Arbetsgivaravgiften har tillkommit utan någon föregående utredning, och man har inte fått belyst avgiftens verkan vare sig från regionalpolitisk eller från strukturpolitisk synpunkt.

Strukturrationaliseringen har under senare år pågått i en takt som inneburit att bl. a. regional balans inte kunnat upprätthållas. Härtill har bl. a. bidragit den avgiftsbelastning som knutits till det utgivna lönebeloppet och som i sin tur har stimulerat till rationaliseringar och personalbesparingar. Men förutsättningen för att en medveten politik i denna riktning skall vara meningsfull är att den arbetskraft som friställs kan finna ny sysselsättning och att inga sociala skadeverkningar uppstår. Det är därför angeläget att vidta åtgärder som kan bidra till bättre balans i här nämnda avseende. Man skulle därigenom uppnå ökad trygghet på arbetsmarknaden och åstadkomma en bättre hushållning med arbetskraftsresurserna.

En av de vägar som då bör prövas är att genomföra en differentiering av arbetsgivaravgiften. Med en differentierad arbetsgivaravgift blir det möjligt att lättare uppnå olika näringspolitiska målsättningar.

Differentieringen kan göras geografiskt eller utformas så att avgiften inte drabbar mindre företag, företag med stor andel äldre arbetskraft eller den lönesumma som avser vissa kategorier av anställda. Den närmare utformningen av en sådan omläggning av arbetsgivaravgiften bör givetvis anpassas till samhällets näringspolitiska åtgärder i övrigt.

En differentiering av avgifter av den typ som arbetsgivaravgiften utgör har prövats i andra länder. I Storbritannien har exempelvis en liknande avgift eller skatt utformats så att den har en regionalpolitisk styrning.

Fru talman! Det finns utan tvekan starka motiv för en förutsättningslös utredning om en differentiering av arbetsgivaravgiften i syfte att uppnå en från närings- och sysselsättningspolitisk synpunkt lämplig avvägning av det samlade avgiftsuttaget.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservationen 1 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl.

Under detta anförande övertog fru andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Fru talman! Den nya beskattningsform som vi för ca tre år sedan begåvades med under namnet arbetsgivaravgiften innebar en beskattning på arbetet som sådant. Det är en egendomlig form av beskattning. I dagens av arbetslöshet så hårt prövade samhälle ter den sig ännu orimligare.

Skatten infördes utan någon som helst utredning. Den blir också särskilt plågsam för den företagsamhet som behöver mycken manuell arbetskraft. Utskottsmajoriteten säger att ställningstagandet för ett införande av denna skatt i kombination med mervärdeskatten avsåg att gynna den högmekaniserade industrin och missgynna mera personalintensiv verksamhet. Utskottet vill nu inte bestrida, säger man, att arbetsgivaravgiften kan tänkas ha vissa negativa effekter från arbetsmarknadspolitisk synpunkt, men dessa verkningar bör samtidigt karakteriseras såsom marginella. Man bör enligt utskottets mening inte bortse från att denna avgift framstår som obetydlig i jämförelse med socialförsäkringsavgifterna och resultatet av lönerörelserna. Man menar tydligen att det faktum att man lagt en stor börda på näringslivet i andra sammanhang skulle motivera att man lägger på ytterligare en avgift.

Eftersom någon prövning av arbetsgivaravgiftens verkningar aldrig förekommit, menar vi att det är på tiden att man får en utredning om detta. Verkningarna blir ju ganska egendomliga. Egna företagare skall betala arbetsgivaravgift inte endast för sin arbetsinkomst utan också på den del som utgör inkomst av det insatta kapitalet. Detta har bl. a. berörts i en motion. Lika egendomligt är det att avgiften drabbar de kristna och ideella organisationerna, som ju uteslutande lever på bidrag från sina egna medlemmar. Det bör inte utgå någon arbetsgivaravgift på dylikt arbete. Å andra sidan är det naturligtvis svårt att lösa problemet. Att man — som det har sagts i en motion — skulle återbetala skatten är väl knappast en framkomlig väg.

Vidare drabbas konstnärerna av avgift på hela summan vid försäljningen av sina alster.

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Den allmänna arbets-  
givaravgiften m. m.*

Fru talman! Jag tror att det finns ett mycket stort behov av en grundlig översyn av denna avgifts verkningar. Man bör göra klart för sig om man över huvud taget skall ha avgiften kvar, vilket aktualiserats i en motion. Man bör undersöka hur avgiften fungerar, och om det är så att man inom vissa områden i det här landet inte skall ha någon sådan beskattning alls.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationen 2.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Fru talman! Reservationen 1 som är fogad till betänkandet omfattar två ställningstaganden. Det ena gäller en begäran om en utredning av möjligheterna att ge kompensation till de fria trossamfunden och hjälporganisationerna för den belastning som den allmänna arbetsgivaravgiften och mervärdeskatten utgör för dem. Reservanterna önskar vidare få utrett frågan om en differentiering av den allmänna arbetsgivaravgiften. Den delen av reservationen har herr Josefson i Arric nyss redogjort för här från talarstolen. Jag kommer därför att begränsa mig till den del av reservationen som rör de fria trossamfunden och hjälporganisationerna.

Utskottsmajoriteten redogör i sin skrivning för bakgrunden till beskattningen eller avgiften, som man hellre vill kalla den. Företagen blev vid omläggningen från omsättningsskatt till mervärdeskatt befriade från den pålaga som omsättningsskatten utgjorde och som medförde en fördyring framför allt för exportföretagen. De hade kommit i ett besvärligt läge på grund av att de fått en indirekt belastning i skatt på sin export. För att kompensera statsverket för det skattebortfall som följde genom att man gick över till mervärdeskatten införde man arbetsgivaravgiften. Det hela var mera en budgetfråga och en avbalansering mellan den skattebefrielse som bl. a. exportindustrin erhöll och den kompensation som statsverket ville ha för skattebortfallet. I princip kan man säga att det egentligen bara var att kvitta två saker. Man vann vissa fördelar med att övergå till moms, och man fick bort belastningen på företagen, framför allt på den känsliga exportsektorn.

De som kom i kläm var de som fick en skatt genom arbetsgivaravgiften men däremot ingen befrielse genom att de kunde avlyfta omsättningsskatten, dvs. den ingående skatten. Man förvandlade omsättningsskatten till en mervärdeskatt. Den har senare höjts, så att det blivit dyrare och svårare för dem. De fria trossamfunden kom i det läget att de fick betala mervärdeskatt på alla sina inköp utan att kunna avlyfta någonting. Detta gäller inte de fall där dessa samfund och organisationer driver rent merkantil verksamhet. När det är fråga om sådan verksamhet skall de naturligtvis precis som alla andra betala skatt – det är inte det frågan gäller. De får däremot vara med och betala arbetsgivaravgiften utan att få någon kompensation. Mervärdeskatten och arbetsgivaravgiften beräknas för 1971 utgöra för de fria trossamfunden ca 11 miljoner kronor, så det är inte små summor det hela rör sig om. Och man bör lägga märke till att de pengarna skall tas ur gåvor och bidrag från medlemmarna, vilket innebär att verksamheten blir lidande på grund av begränsade ekonomiska möjligheter. Om 11 miljoner av dessa gåvor går åt för att betala



skatt är det nämligen helt naturligt att det ges mindre möjligheter för samfunden och hjälporganisationerna att nyttja pengarna inom de verksamhetsområden där de vill använda dem – och som de också gått ut till sina medlemmar för att få gåvorna till.

Jag tycker att det är rätt orimligt att låta de här pålagorna få de följder som de fått i detta fall. Skatten och avgiften drabbar den grupp människor som bedriver en ideell verksamhet som samhället har stor nytta av och som utan överdrift kan kallas värdefull. Genom att ta ut arbetsgivaravgiften och mervärdeskatten hindrar man denna verksamhet. Och även om man inte vill gå så långt som att ekonomiskt stödja denna nyttiga verksamhet borde man åtminstone inte motarbeta den genom att lägga pålagor på den, som utan tvivel är hindrande för dess utövande.

Skatter och avgifter bör vara neutrala -- det är vi väl ense om -- och man kan med fog säga att de inte skall gynna den ena eller den andra verksamheten, men när följderna blir sådana som i de nämnda fallen måste man reagera. Det kan inte vara riktigt från samhällets sida att skattebelägga en verksamhet som är till direkt nytta för samhället, och som dessutom bekostas med frivilliga gåvor från enskilda människor. De medel som ges till hjälpverksamheten och till de fria samfunden är redan beskattade pengar; de pengar som dessa människor har kvar sedan de betalat sina ordinarie skatter ger de hellre bort för att gynna en speciell verksamhet än de köper någonting för dem. Sedan skall alltså dessa gåvor beskattas, vilket verkar rätt orimligt.

Vi reseranter begär att den här frågan utreds, så att bestämmelserna blir ändrade. Jag anser att utredningen skall klara av de tekniska frågorna, men målsättningen skall vara att de fria samfunden och hjälporganisationerna befrias från eller kompenseras för de pålagor som arbetsgivaravgiften och mervärdeskatten utgör.

Den värld vi lever i har alltför många krafter som vill riva ned i stället för att bygga upp, och därför bör de människor som stöder ideell verksamhet få ut full effekt av sina gåvor och inte få dem beskurna av en skatt som reducerar gåvornas värde.

För att få en praktisk lösning av det problemet vill vi reseranter ha den här frågan utredd och jag ber, fru talman, att med det anförda få yrka bifall till reservationen 1 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl.

Herr HOVHAMMAR (m):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att år 1971 var ett mycket dåligt år för näringslivet och industrin – kanske det sämsta på mycket länge. Det hörde bl. a. ihop med att bruttonationalprodukten, eller värdet av alla varor som framställs och tjänster som utförs i vårt land, ökade med endast 0,3 procent, vilket är den svagaste tillväxten sedan andra världskriget. Det ekonomiska klimatet har kännetecknats av stagnation. Till denna utveckling bidrog, vid sidan av den internationella konjunkturen, det förhållandet att den långtgående kreditstramningen under 1969 och 1970 snabbt avlöstes av en nedgående konjunktur under 1971.

Kreditstramningen fick alltså mycket lång varaktighet, och åtgärder för att hejda lågkonjunkturen sattes enligt vår uppfattning in alltför sent.

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Den allmänna arbets-  
givaravgiften m. m.*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Den allmänna arbets-  
givaravgiften m. m.*

Redan hösten 1970 gav nämligen konjunkturinstitutets rapporter ett ganska bestämt besked om att en vändning av ekonomin var att förvänta år 1971.

Den här lågkonjunkturen har medfört, som alla väl känner till, en arbetslöshet som för närvarande är så hög som drygt 3 procent av antalet sysselsatta. I absoluta tal är siffran för februari enligt statistiska centralbyrån 122 000, vartill kommer 90 000 som arbetar på deltid men söker heltidssysselsättning. Utöver det tillkommer 116 000 personer, som inte räknas till arbetskraften men som uppgett att de skulle ha sökt arbete, om de ansett att de kunnat få något lämpligt sådant på sin ort.

Man kan sammanfatta och dra den slutsatsen av ett studium av den här arbetslöshetssituationen under denna lågkonjunktur att situationen är dystert och att vi under många år inte upplevt ett läge med motsvarande besvärigheter.

En konjunktur kan stimuleras på olika sätt och några av dessa gavs det prov på i ett pressmeddelande som regeringen gav i oktober månad förra året. Arbetskraften gjordes emellertid inte på något sätt billigare, trots att möjligheter här till föreligger, främst genom den tvåprocentiga arbetsgivaravgiften, eller löneskatten, som är en mera adekvat benämning. Tvärtom höjdes löneskatten till det dubbla fr. o. m. 1971 års ingång — för övrigt just som konjunkturen var på väg nedåt. Och resultatet av denna åtgärd har med största sannolikhet varit att den bidragit till en förstärkt arbetslöshet och som sagt även lågkonjunktur.

För att stimulera ekonomin, som är besvärlig, har de tre borgerliga partierna i en gemensam reservation till finansutskottets betänkande nr 47 förra året menat att löneskatten skulle slopas tills vidare. På grund av redovisningssystemet sades ikraftträdandet kunna äga rum tidigast fr. o. m. årsskiftet 1971—1972.

Till årets riksdag har 23 motionärer från de tre icke-socialistiska partierna med mig själv som första namn motionerat om slopande av löneskatter, för övrigt från samma tidpunkt som den borgerliga nyss nämnda reservationen avsåg, nämligen från sistförflutna årsskifte. Vi har alltså föreslagit att skatten skall slopas retroaktivt och menar att det är en åtgärd som också brådskar. När vi förfäktar att åtgärden brådskar, är det av tvenne skäl: dels på grund av att lågkonjunkturen fortfarande sätter in, dels av hänsyn till den bristande lönsamheten som allt fler företag i dag, speciellt de mindre och medelstora företagen, uppvisar med allt vad därav följer.

Lågkonjunkturen visade sig vara djupare och segare än vad som kunde ha förutsetts för några månader sedan. Jag tror att t. o. m. finansministern, om han hade varit närvarande här i dag, skulle ha kunnat konstatera att han i sina bedömningar måhända varit alltför optimistisk. Således torde vi för närvarande ligga i botten på svackan, och sakkunniga bedömare ser ingen påtaglig ljusning för det här året. Det finns rätt många nationalekonomer och liknande personer som har uttalat sig i denna riktning.

Om det är på det sättet skulle det innebära att nedgången inträffade under 1971, botten nås under 1972 och uppgången skulle inträffa först under nästa år, alltså under 1973. Ifrån konjunktursynpunkt skulle det

alltså vara motiverat att slopa skatten på arbetskraft under innevarande år, eftersom 1972 lär innebära botten i konjunkturen. Därför, fru talman, menar vi 23 motionärer att ett slopande av denna orättfärdiga löneskatt, bl. a. ifrån den synpunkten, är väl motiverad.

Men, fru talman, det finns också en annan infallsvinkel, som i varje fall enligt min uppfattning är minst lika viktig och säkert än viktigare, om man försöker att se de längre perspektiven, vilket är av betydelse att man gör när man talar näringspolitik. Jag avser här företagens bristande lönsamhet och deras konkurrenskraft gentemot utlandet. Vi hävdar att ett avskaffande av löneskatten förvisso skulle göra företagen något mer lönsamma, det skulle stärka deras konkurrenskraft; inte minst skulle de mindre och medelstora, arbetsintensiva företag som herr Magnusson i Borås nyss pläderade för få sin ställning förstärkt. Det skulle också göra att de bleve mera investeringsvilliga. Man talar i dag ganska mycket om att vi har en bristande investeringslust i landet. Den hänför sig delvis till det dåliga läge som många företag i dag upplever och som gör att de helt enkelt inte vågar satsa för framtiden.

För några dagar sedan höll Svenska sparbanksförbundet en stor konferens här i staden. Då talade bl. a. professor Assar Lindbeck. Han berörde för övrigt den där enligt vår uppfattning mycket viktiga aspekten. Han sade att det finns ett batteri av alternativa metoder för att öka vinsterna i industrin, dvs. skillnaden mellan den utlandskonkurrerande industrins priser och produktionskostnaderna. Han fortsatte: Ett steg i denna riktning vore att ta bort skatten på arbetskraftsansvändning, dvs. arbetsgivaravgiften på två procent. Så långt herr Lindbeck, som - vågar jag hävda - även i regeringskretsar är ett synnerligen uppskattat namn.

Vi vet nu att investeringarna inom industrin efter uppgången till 1961 låg kvar på ungefär oförändrad nivå fram till 1969. Det blir rätt många år. Detta berodde på att den tidigare utbyggnaden gav upphov till en ökad produktionskapacitet och på att en successiv lönsamhetsförändring för svensk industri ägde rum under 1960-talet. Enligt mycket vederhäftiga undersökningar sjönk också räntabiliteten fortlöpande inom svenskt näringsliv under 1960-talet ända fram till 1968. Bruttovinsternas andel av omsättningen låg också klart lägre under 1960-talet än under 1950-talet, då vi - det skall vi villigt säga - hade en god konjunktur i detta land. Anledningen till att många företag klarar det bistra läge vi i dag upplever är att de på 1950-talet lyckades få fram vinstmedel, som de förvaltat på sådant sätt att de nu kunnat överleva, trots allt. Men det går inte i längden. Någonting måste nu ske.

Jag vill också erinra om att finansieringssituationen blev successivt sämre i vad beträffar både självfinansieringsförmågan och soliditeten. Självfinansieringsförmågan är för övrigt mycket dålig i dag inom stora delar av det svenska näringslivet, helt enkelt beroende på att många företag i dag inte är lönsamma och följaktligen inte kan uppvisa vinster. Utan vinster kan man inte få någon särskilt god självfinansieringsgrad. Vi kan alltså utan vidare slå fast att investeringarna har varit mycket låga, och långtidsutredningens mål på en ökning av 6-7 procent per år har inte nåtts för föregående år. Än mindre har vi nått upp till finansplanens

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Den allmänna arbets-  
givaravgiften m. m.*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Den allmänna arbets-  
givaravgiften m. m.*

prognos för 1971, där man var så optimistisk att man talade om hela 12 procent.

Investeringsökningen ligger på 5 procent, och däri ligger — det är jag mycket angelägen om att påpeka — en stor del just på den offentliga sektorn, på de statliga företagen. Investeringsuppgången för de privata industriföretagen ligger för år 1971 vid endast 1,8 procent. Till denna mycket låga siffra kommer ett viktigt *men*, och det är att investeringsökningen bland dessa företag endast bärs upp av de allra största industriföretagen.

Men, fru talman, för flertalet företag i detta land, alltså de som sysselsätter mellan 50 och 200 anställda, stagnerade eller minskade investeringarna under 1971. Det är ett mycket illavarslande tecken.

Får jag också nämna att löneskatten — liksom en eventuell reklamskatt som vi väl så småningom får ta ställning till i kammaren — har den egenskapen, att den även drabbar företag som inte ger någon vinst och att den även ur den aspekten är olämplig som skatteform.

Beträffande kostnaderna för ett slopande av löneskatten — det har i dag nämnts en del om det — vill jag bara helt kort säga att en underbalansering av budgeten för oss ter sig rätt naturlig i nuvarande konjunkturläge. Vidare har en skattesänkning av detta slag en självgenere-  
rande effekt genom att en stor del av de här pengarna kommer tillbaka i form av insatser och investeringar på skilda områden. Investeringarna har ju — det vet alla, hoppas jag — en mycket gynnsam effekt på näringslivet och samhället med ekonomisk utveckling som resultat. Vi strävar ju alla på olika sätt efter att nå goda ekonomiska resultat i näringslivet till fromma för hela folket.

Låt mig så till sist, fru talman, citera vad Assar Lindbeck sade häromdagen i sitt anförande: "Om vi skall sammanfatta de senaste årens erfarenheter kan man fråga om det inte finns en tendens i svensk ekonomisk politisk debatt att glömma bort, att vårt ekonomiska system bygger på ekonomisk stimulans för företag och hushåll. I ett sådant system kan man inte få fram investeringar och risktagande utan relativt god lönsamhet och goda finansieringsmöjligheter."

Fru talman! I brist på en reservation som innehåller kravet på ett tillfälligt slopande av löneskatten — som vi framfört i vår motion — ber jag att få stödja reservationen 2 av herrar Magnusson i Borås och Kurt Söderström.

Herr BRANDT (s):

Fru talman! Arbetsgivaravgiften är ju synkroniserad med tilläggs-  
pensioneringen, sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen. I princip gäller att arbetsgivaravgiften skall omfatta fast eller tillfälligt anställda arbets-  
tagare, såväl svenska som utlänningar, som erhållit sammanlagt minst 300 kronor i form av kontant lön, fri kost eller fri bostad. Även s. k. hemarbetande, personer som i ett hem utför arbete för arbetsgivarens räkning, lärlingar och praktikanter skall tas med här. Jag vill säga detta i början av mitt anförande.

Vi har här motioner om utredningar om befrielse från arbetsgivaravgift och mervärdeskatt för de fria trossamfunden. Det är ingenting nytt för

riksdagen. Liknande motioner har behandlats och avslagits flera gånger.

Beträffande trossamfunden har riksdagen sagt, att de bör stödjas genom direkta anslag och inte genom skattelättnader. Så sker ju nu också. Härondagen beslöt riksdagen att anslå 2 miljoner kronor. Jag var med om att understödja det. Riksdagen har ju därmed erkänt att de fria trossamfunden och de humanitära hjälporganisationerna bedriver en betydelsefull och behjärtansvärd verksamhet. Det har såväl bevillningsutskottet som skatteutskottet också understrukit.

Jag skall inte upprepa alla andra skäl mot undantagslagstiftning. Jag vill först och främst bara betona att den här avgiften är generell. Vi har sagt att denna avgift jämfört med flertalet övriga beskattningsformer erbjuder betydande tekniska och uppbördsmässiga fördelar, och de skulle gå förlorade om man införde undantag och särbestämmelser. Vi har i skatteutskottet och tidigare i bevillningsutskottet fått rika erfarenheter av att ett undantag snart föder många fler. Det blir också gränsdragningar som är svåra att klara upp.

Folkpartiets motion med yrkande om kompensation är ju en anslagsfråga som skatteutskottet egentligen inte har anledning att ta ställning till, men vi vill ändå framhålla att vi anser att de fria samfunden inte bör få tillbaka skatter och avgifter enbart därför att de bedriver en allmännyttig verksamhet med insamlade medel, även om denna verksamhet — som jag sade tidigare — är nog så betydelsefull. Vi menar att dessa organisationer bedriver flera verksamheter i konkurrens med annan näringsutövning. Vi har i utskottet pekat på att man driver hotellrörelse och restauranger. Man utger tidningar och grammofonskivor, för att ta några exempel. Erlagda skatter och avgifter skall inte bestämma anslagen, utan det får ske efter andra grunder. Därvidlag har vi sagt ifrån, men anslaget i och för sig blandar vi oss inte i.

Egenavgiften har man inte berört i den här diskussionen, men eftersom den omfattas av reservanternas yrkande om utredning vill jag säga några ord om den. Yrkanden om slopande av egenavgiften har återkommit vartenda år alltsedan avgiften infördes, och riksdagen har lika troget avslagit förslagen.

Man vill att avgiften skall slopas för jordbrukarna därför att den utgår jämväl på kapitalinkomst. Och man återkommer med yrkande att konstnärer och litterära yrkesutövare inte bör beskattas efter samma principer som gäller för rörelser och att någon arbetsgivaravgift inte skall uttas av dessa grupper.

Jag skall inte ingå på det förhållandet att kapitalinkomster också läggs till grund för avgiften. Anledningen till det har vi talat om tidigare. Men vad egenavgiften i övrigt beträffar bör man hålla i minnet att det avgörande är om det finns någon annan arbetsgivare som betalar avgiften. Motionärerna pekar på att de konstnärliga yrkesutövarna inte har några anställda och inte heller kan ersättas av några andra. Det finns många andra kategorier i samma predikament. Jag skall ta ett exempel från mitt landsting, där vi har anslagit medel till handikappade som har startat en egen liten verkstad för att klara sitt upphålle. Där framskapar de genom svarvning eller annat slöjdarbete ljusstakar, fat och tallrikar av olika slag som kan vara nog så konstnärliga. Det är arbeten som är särpräglade,

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Den allmänna arbets-  
givaravgiften m. m.*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Den allmänna arbets-  
givaravgiften m. m.*

framställda av en enda man utan anställda. Men dessa handikappade får ju erlägga arbetsgivaravgifter. Det får för övrigt vilken arbetare som helst som lever på att åta sig tillfälliga arbeten, om han kommer över minimigränsen 300 kronor. Det råder alltså jämlikhet i det fallet, och denna vill vi inte rubba på.

Om företagsskatteberedningen, som säkerligen kommer att syssla med arbetsgivaravgiften, kommer fram till en annan avvägning även i detta fall, blir det en annan sak. Men var och hur skall gränsen dras? Vi finner det inte rättvist eller lämpligt att göra undantag för kulturarbetarna, och de har för övrigt samma rätt som företagare att yrka avdrag i de fall där så är möjligt.

Det bör kanske också erinras om att, såsom vi understrukit, även den som bedriver självständig verksamhet som konsult, konstruktör eller fotomodell i lika hög grad som en konstnär eller författare baserar sina försörjningsmöjligheter på rent personliga förutsättningar. Är det någon som anser att dessa skall undantas från arbetsgivaravgift? Jag tror inte det. Den självständigt bedrivna verksamheten skall inte otillbörligt gynnas.

Nej, vi menar att kulturarbetarna bör stödjas genom direkta bidrag eller på annat sätt och inte genom undantag från beskattning, vilka bara skapar svårigheter. Detta må gälla oavsett om det är fråga om avgifter eller annan form av beskattning. Som vi tidigare framhållit ingår också bland kulturrådets huvuduppgifter att undersöka kulturarbetarnas ekonomiska förhållanden och olika metoder för samhällsstöd. Det är alltså inte fråga om någon som helst avoghet mot kulturarbetarna utan det gäller hur stödet och hjälpen till dem skall kunna utformas. Detta menar vi inte skall ske genom skattesystemet. När det slutligen gäller yrkandet om en differentierad arbetsgivaravgift kommer företagsskatteberedningen bl. a. att utreda avgiftens strukturella effekter. Därtill har det ju aviserats att den av riksdagen beslutade nya skatteutredningen möjligen också kommer att penetrera dessa problem. Det behövs följaktligen enligt vår mening ingen särskild utredning. En översyn kommer ändå att ske.

Vi vidhåller den mening som vi tidigare framfört, nämligen att inget företag går omkull på grund av denna tvåprocentiga avgift, och det gör ej heller någon med egenavgift.

Jag skall inte ta upp någon diskussion med herr Hovhammar, som yrkar att man omedelbart och i ett enda sammanhang skall slopa denna arbetsgivaravgift. Jag skall i stället besvara hans inlägg med att citera ur folkpartiets och centerpartiets reservation. Det resonemang som där förgrundas på att arbetsgivaravgiften under normal konjunktur har stora förtjänster. Man framhåller att den utgjort "ett incitament till rationaliseringar och personalbesparingar inom olika näringsgrenar samtidigt som strukturrationaliseringen påskyndats. Inte minst våra exportindustrier har därigenom uppnått ökad konkurrenskraft."

Det är enligt min mening ett alldeles riktigt resonemang, som herr Hovhammar borde begrunda. Visserligen har vi just nu en svag konjunktur, men alla väntar vi ju på att den snart skall vara slut, så att vi går mot en högkonjunktur igen. Dessutom spelar denna avgift jämfört med andra avgifter och skatter inte så stor roll i detta sammanhang, att det skulle

vara motiverat att avskaffa den. Ett sådant avskaffande skulle i stället betyda ett inkomstbortfall på över 2 miljarder kronor, varav egenavgifterna uppgår till ca 70 miljoner kronor.

Och hur skall man kompensera dessa avgifter? Jo, vi kan underbalansera budgeten, säger herr Hovhammar troskyldigt och utan något större samhällsansvar. Vi vägrar absolut att gå med på att man i den framtid, som vi alla räknar med att vi skall möta, så äventyrligt skall handskas med statens medel.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr LARSSON i Umeå (fp) kort genmäle:

Fru talman! Utskottets värderade ordförande överlämnade en vacker blomma till folkpartiet och centerpartiet, när han sade att vi för ett vettigt resonemang, och jag har anledning att tacka för den. Jag hoppas att utskottets ordförande också kan acceptera att vi för ett vettigt resonemang i de andra delarna av vår reservation.

Herr Brandt sade att flertalet verksamheter som samfunden bedriver skall behandlas på samma sätt som andra företag och därför skall betala skatt. Det sade jag också, och det är helt självklart, men det är väl inte främmande för herr Brandt, som är en av våra mest sakkunniga när det gäller skatter, att den som driver ett företag är redovisningsskyldig för moms och därmed också får dra av den ingående moms som erläggs på varuinköp. Det gäller också samfunden, om de driver verksamhet. På den punkten lär vi inte ha skilda uppfattningar.

Men sedan sade herr Brandt en sak som förvånade mig mycket, nämligen att den verksamheten naturligtvis inte skall stödjas med skattebefrielse utan med bidrag. I vår reservation vill vi att riksdagen skall hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande *komensation* till fria trossamfund och hjälporganisationer för allmän arbetsgivaravgift och mervärdesskatt. Vi begär inte att skatten tas bort, utan vi begär komensation. Nu sade herr Brandt att staten har varit väldigt generös. Samfunden fick ju häromdagen 2 miljoner. Jag kunde tala om för en stund sedan från talarstolen att samfunden betalar 11 miljoner till statskassan och får tillbaka 2 miljoner. Man kan ju fråga sig: Vem är generös?

Herr HOVHAMMAR (m) kort genmäle:

Fru talman! Det var ganska intressant att lyssna till vad herr Brandt hade att anföras, även om det väl inte framkom så värst mycket nytt. Det är ett hårt konstaterande att inget företag faller på grund av de två procenten. Jag vill som egenföretagare motsätta mig detta. I en pressad situation kan det faktiskt vara så, herr Brandt, att ett företag ramlar på både två procent och mindre. Det visar erfarenheten.

När det gäller citat av vad vissa andra partier yttrat vill jag säga att det yttrandet herr Brandt åberopade var baserat på en normalkonjunktur. Men vi vet väl alla i dag att vi inte har normal konjunktur när det gäller sysselsättning och när det gäller lönsamhet inom näringslivet. Följaktligen, herr Brandt, är det fel att åberopa ett yttrande som i dagens

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Den allmänna arbets-  
givaravgiften m. m.*

situation -- och det är den vi talar om -- inte är aktuellt och som har föga med dagens verklighet att göra.

Skatten på arbetskraft är orättfärdig. Det kan ingen komma ifrån, och jag vill påpeka vad herr Brandts partivän Assar Lindbeck nyligen har sagt och som jag för övrigt nyss har citerat. Jag måste, fru talman, säga att i den här frågan litar jag mera på herr Assar Lindbeck än jag förlitar mig på skatteutskottets ordförande.

Herr MAGNUSSON i Borås (m) kort genmäle:

Fru talman! Det är en ganska egendomlig slutsats herr Brandt drar om verkningarna av en sådan skatteform som den vi nu diskuterar, nämligen löneskatten. Han försöker göra gällande att det skulle bli bättre konkurrensförhållanden och bättre förutsättningar för vissa näringsgrenar, om man belastar andra hårt, och att denna skatt skulle driva fram rationaliseringar. Så är det naturligtvis inte. Herr Brandt försöker tydligen göra sig helt främmande för förhållandena inom svenskt näringsliv. Tror inte herr Brandt att näringslivet i vårt land, som brottas med en så utomordentligt hård konkurrens från andra håll i världen, inte skulle utnyttja varje möjlighet att rationalisera sitt arbete för att bättre kunna konkurrera? Den enda förutsättningen som finns för svenskt näringsliv är att det till varje pris utnyttjar rationaliseringsåtgärder för att dämpa de annars mycket, mycket höga kostnader som vi har i jämförelse med andra länder. Det är det som är den springande punkten. Då tror jag inte att det går längre att föra resonemanget att man driver fram rationaliseringar genom nya skatteåtgärder i vårt land. Den tiden, herr Brandt, är för länge sedan förbi.

Herr JOSEFSON i Arrie (c) kort genmäle:

Fru talman! När det gäller frågan om egenavgiften är det ett faktum att denna utgår delvis också på en inkomst som inte är arbetsinkomst, utan utgör inkomst av kapital. När vi begär att det skall göras en utredning om en differentierad arbetsgivaravgift bör också den frågan belysas.

Utskottets ordförande tar också upp frågan om den differentierade arbetsgivaravgiften och säger att företagsskatteberedningen kommer att titta på dessa frågor i sitt arbete. Det är väl ändå på det sättet, herr Brandt, att det är något oklart i vilken utsträckning som företagsskatteberedningen kommer att gå in på dessa frågor. Är det så att man har en positiv syn på vårt krav om en utredning om en differentierad arbetsgivaravgift, vore det bättre om riksdagen här biföll det krav som vi har ställt i motionen och reservationen om att frågan skall bli föremål för utredning. Gjorde man det, är jag övertygad om att frågan kom att hänskjutas till företagsskatteberedningen, och då kom företagsskatteberedningen verkligen att behandla frågan. Det skulle vara rimligt att tillmötesgå detta förslag så att man verkligen vet att frågan blir föremål för den utredning som enligt en ganska samstämmig uppfattning bör göras.



Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Fru talman! Till herr Larsson i Umeå behöver jag inte replikera något.

Herr Hovhammar säger att vad centerpartisterna och folkpartisterna uttalar i sin reservation avser normal konjunktur och att den nuvarande konjunkturen inte är normal. Man lägger märke till att de inte ansluter sig till herr Hovhammars yrkande att man skall slopa avgiften, utan de vidhåller det resonemang som jag citerade och säger att man inte kan ta bort arbetsgivaravgiften, om jag förstår dem rätt. Däremot vill de ha den differentierad. Vi har inte tagit ställning till den frågan utan säger att den kommer företagsskatteberedningen att pröva. Beredningens ordförande sitter med i skatteutskottet, och han har icke förnekat att så kommer att ske.

Herr Magnusson säger att det är en underlig slutsats som jag drar, när jag menar att en avgift skulle förbättra konkurrensläget för industrin. Men jag är inte ensam om uppfattningen att så skulle vara förhållandet. Att det är en personalskatt som får de verkningarna säger både centerpartiet och folkpartiet – centerpartiet i sin motion och båda partierna i sin reservation. Det blir inte mindre riktigt för det även om herr Magnusson kanske tycker att jag är i dåligt sällskap, när jag säger att jag tycker att det är ett vettigt resonemang som de för i reservationen på den punkten.

Det är naturligtvis obestridligt att avgiften påskyndar en produktions-teknisk utveckling inom näringslivet. Men som sagt, vi har inte tagit ställning till frågan om differentieringen och hur avgiften skall utformas, utan vi menar att företagsskatteberedningen kommer att pröva den saken.

Herr HOVHAMMAR (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill bara erinra herr Brandt om att under den motion som jag utgått ifrån i den här debatten har inte mindre än tio enskilda riksdagsmän från centern och folkpartiet skrivit sina namn. Vi har inte fört fram det här till något yrkande om bifall till vår motion, och för min del går jag in för reservationen 2, även om jag anser att det måhända varit bäst att hålla sig till motionens linje som också – jag vill upprepa det ännu en gång – professorn Assar Lindbeck bara för några dagar sedan var inne på då han sade, att ett steg att öka vinsterna inom industrin och därmed öka välbästandet är att man tar bort skatten på, som han uttryckte det, arbetskraftsanvändning, dvs. arbetsgivaravgiften.

Alltså, fru talman, professorn Assar Lindbeck var här inne på precis samma linje som den som vi 23 motionärer har förfäktat i motionen. Så enkelt är det.

Herr SUNDMAN (c):

Fru talman! Jag tar mig friheten att säga några ord, men jag lovar att det blir bara några ord om en detalj i skatteutskottets betänkande. Detaljen – det är nästan en färgklick – är motionen 882, undertecknad av herr Eriksson i Ulfsbyn och mig. Den berördes av herr Brandt för en liten stund sedan.

I motionen hemställs ”att riksdagen måtte besluta att inkomster av

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Den allmänna arbets-  
givaravgiften m. m.*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Den allmänna arbets-  
givaravgiften m. m.*

enskilt driven litterär, konstnärlig och därmed jämförbar verksamhet undantages vid bestämmande av allmän arbetsgivaravgift”.

Samma yrkande förelåg i en motion förra året. I den motionen framförde vi som huvudskäl för yrkandet att de nämnda konstnärsgруппerna inte var att betrakta som företagare i detta ords egentliga mening.

Yrkandet avvisades av utskottet utan att man berörde huvudskälet. I motionen nämnde vi emellertid i förbigående att de här kulturarbetarna regelmässigt var låginkomsttagare och att den egenavgiften därför framstod som särskilt obillig. Det här togs upp av utskottet som ansåg att man inte på grund av ”en osäker behovsprövning låter en grupp yrkesutövare inta en särställning”. Och det återkom ju i herr Brandts framförande för en stund sedan. Men det är ju inte det saken handlar om egentligen.

I årets recidivmotion försöker vi ytterligare utveckla varför de konstnärliga, fria yrkesutövarna — inte alla men de flesta — inte kan jämföras med företagare och rörelseidkare i allmänhet.

Vanliga yrkesutövare — om uttrycket tillåts —, t. ex. hantverkare, trädgårdsmästare, konsulter och arkitekter, kan alltid på ett eller annat sätt kompensera sig för de extra pålagor som kan drabba dem av den typ som arbetsgivaravgiften utgör. Man kan ta bättre betalt för sina tjänster. Man kan rationalisera sin verksamhet med hjälp av bättre och nya verktyg. Man kan pressa kostnaderna på andra sätt.

Konstnärerna, de här kulturarbetarna, har inte de här möjligheterna. En skald kan inte rationalisera sin verksamhet genom att inköpa en elektrisk skrivmaskin. En målare kan inte pressa sina kostnader genom att skaffa sig billigare färg eller annan materiel. Och de har praktiskt taget inga möjligheter att ta ut ett högre pris för sina produkter — eller skapelser skall det väl heta i det här sammanhanget.

Utskottet tar i sitt betänkande inte upp det här huvudargumentet — i stället berör det bara ett led i vårt resonemang, nämligen att den konstnärliga verksamheten bygger på rent personliga förutsättningar. Och så finner man att man har svårt att inse att just det kan vara något skäl för att införa särbestämmelser för konstnärsgруппerna.

Huvudargumentet — att konstnärerna i motsats till andra småföretagare och enmansföretagare inte kan kompensera sig för pålagor av den här arten — förbigår man.

Fru talman! Jag skall inte ytterligare utveckla det här lätt sofistikerade resonemanget här. Det finns ju mer robusta och lätthanterliga inslag i den här debatten. Jag tänker inte heller ta upp en diskussion med herr Brandt om hans synpunkter på vad som är otillbörligt gynnande eller ej.

Reservanterna föreslår att en utredning skall undersöka möjligheterna att differentiera den allmänna arbetsgivaravgiften. Det är min förhoppning, även om den inte är särdeles ljus, att en sådan utredning mera ingående skall granska — och förstå — det problem som har aktualiserats i motionen 882.

Fru talman! Av bl. a. det skälet vill jag yrka bifall till reservationen 1 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl.

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Den allmänna arbets-  
givaravgiften m. m.*

Herr BRANDT (s):

Fru talman! Jag kan inte finna att herr Sundmans argument är särskilt hållbara. Nu har han ju backat åtskilligt, eftersom han väl inser att hans ståndpunkt är orimlig med hänsyn till varför arbetsgivaravgiften finns till. Vi har ju redogjort för att om man tar bort den blir det svåra gränsdragningar.

Som jag sade får alla, som utför arbete för vilket annan arbetsgivare inte betalar arbetsgivaravgift, erlägga den. Man kommer inte ifrån att det annars skulle bli svåra gränsdragningar. Jag berättade ju om att det finns folk som har en liten verkstad och är lika mycket konstnärer som många andra vilka springer och nasar med sina tavlor och kallas konstnärer.

Men det finns också konstnärer som förhandlar med myndigheter, med landsting och andra, och säger: 250 000 skall jag ha för att utföra den här målningen. Jag har aldrig hört att konstnärer inte har vett att höja sitt pris, jag har aldrig hört att det råder status quo i fråga om prissättningen på vad konstnärerna förfärdigar. Jag tror att prissättningen för dem sker på precis samma sätt som när det gäller andra varor i det här samhället. Så det kan inte vara en relevant motivering att konstnärerna inte kan soulagera sig på något sätt – står de och målar en tavla skulle den alltså vara prissatt för evärdliga tider och de skulle inte på något sätt kunna gottgöra sig ersättning för de här 2 procenten! Det håller helt enkelt inte.

Men det avgörande är att vi inte kan finna någon vettig form – om vi nu skulle vilja lösa det här problemet för att avskärma just dem som herr Sundman talar om från alla andra. I så fall hamnar vi, åtminstone i skatteutskottet, i ett orimligt läge. Det kanske inte herr Sundman bryr sig om, men vi vill i alla fall hålla ryggen fri.

Herr SUNDMAN (c):

Fru talman! Herr Brandt har alldeles rätt på en punkt. Jag har inte det ringaste bekymmer för om jag vållar er mycket arbete i skatteutskottet, inte alls!

Det är svårt att dra gränser, sade herr Brandt. Det är klart att det är svårt att dra gränser, det är det alltid. Jag lovar att hjälpa till när det blir aktuellt, och det kommer nog att gå ganska bra.

Sedan är det intressant att höra talas om målare som begär 250 000 för sina tavlor etc., men jag tror att den delen av resonemanget inte hör hemma här i kammaren. Det samtalet kan vi föra nere på kaféet vid tillfälle.

Jag tror att det var en felaktig beskrivning att jag skulle ha backat ut på något sätt. Tvärtom har jag en känsla av att jag har tagit ett kliv framåt.

Herr BRANDT (s):

Fru talman! Jag har aldrig klagat över att skatteutskottet har för mycket arbete; det finner vi oss i. Men att riksdagen skall fatta beslut som gör det omöjligt för oss att hålla en vettig principiell linje i skattesystemet, det är det som jag sagt att vi vill försöka skydda oss för.

Jag skall gärna ge herr Sundman exempel på målare som får betalt av

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Den allmänna arbets-  
givaravgiften m. m.*

något landsting med sådana summor som jag nämnde tidigare för att utföra konstverk. Och det finns inte bara ett exempel, utan jag kan lämna många. Herr Sundman kan invända att det är bara några exempel, men herregud, de är ju med bland undantagen! Skall man då säga att för dem skall inte undantagsregeln gälla, utan bara för den där stackars målaren som tar 50 eller 250 kronor för sin tavla? Så enkelt går det inte att bygga upp vårt skattesystem.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 1 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl. samt 3:o) reservationen nr 2 av herrar Magnusson i Borås och Söderström, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Magnusson i Borås begärde votering, upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering även beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaran till kontraposition i huvudvoteringen angående skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 7 antas reservationen nr 1 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl. röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaran till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 2 av herrar Magnusson i Borås och Söderström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

|        |       |
|--------|-------|
| Ja     | — 107 |
| Nej    | — 33  |
| Avstår | — 140 |

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaran bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 7 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaran bifallit reservationen nr 1 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Larsson i Umeå begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 144  
Nej -- 112  
Avstår -- 29

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Bidrag till svenska  
institut i utlandet  
m. m.*

§ 17 Föredrogs kulturutskottets betänkande nr 6 i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1972:1 gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1972/73 till internationellt-kulturellt samarbete jämte motio-  
ner.

*Punkten 1*

Utskottets hemställan bifölles.

*Punkten 2*

**Bidrag till svenska institut i utlandet m. m.**

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1972:1 bilaga 10 (punkt I 5, s. 455) föreslagit riksdagen att till Bidrag till svenska institut i utlandet m. m. för budgetåret 1972/73 anvisa ett anslag av 506 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats  
dels motionen 1972:1065 av herr Rimås m. fl. (fp, m),

dels motionen 1972:1078 av herr Turesson m. fl. (m, fp) vari yrkats att riksdagen hemställde hos Kungl. Maj:t om en snar utredning rörande utbyggnad av Tessininstitutets verksamhet för främst konstvetenskaplig forskning och undervisning i Frankrike i stil med den verksamhet Rominstitutet bedrev i Italien ävensom inordnande av Rom- och Atheninstituterna samt Tessininstitutet under universitetskanslersämbetet.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Bidrag till svenska institut i utlandet m. m. för budgetåret 1972/73 anvisade ett anslag av 506 000 kronor.
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1065 i vad den avsåg en höjning av förre föreståndaren för Tessininstitutet Gunnar W. Lundbergs pension,
3. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1065 i vad den avsåg pension åt fru Ragna Lundberg,
4. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1078.

Reservation hade avgivits av herrar Nilsson i Agnäs (m) och Nisser (m), som ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1972:1078 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning av de av utskottet angivna frågorna beträffande svenska instituten i Rom och Athen samt Tessininstitutet.

Herr TURESSON (m):

Fru talman! Tessininstitutet i Paris har ju sedan gammalt varit en uppskattad och värdefull tillgång för svenska universitetsstuderande och forskare och för konstvetenskaplig forskning över huvud taget. Där har

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Bidrag till svenska  
institut i utlandet  
m. m.*

funnits inte bara samlingar och ett vetenskapligt bibliotek, lokaler och service för forskare och studerande utan också utomordentligt goda kontaktmöjligheter med franska institutioner och fransk kulturvärld.

Fr. o. m. den 1 juli förra året har ju Tessininstitutets verksamhet enligt beslut av riksdagen helt förändrats. Svenska institutet har övertagit en del av verksamheten, och betingelserna för svenska forskare och studerande och konstnärer, som besöker Paris, har samtidigt försämrats. Det har omvittnats att detta är till uppenbar nackdel för de svenska universitetens undervisning i konstvetenskap.

Det föreligger därför ett behov av att denna del av det forna Tessininstitutets tidigare verksamhet återupptas. Det är då naturligt att bygga på den grund som Tessininstitutet lagt. En utredning härom bör snarast verkställas. Samtidigt är det enligt min mening angeläget att inordna såväl Tessininstitutet som de båda svenska instituten i Rom och Aten under universitetskanslersämbetet, där de som utposter till de svenska universiteten rätteligen hör hemma.

Med anledning av detta yrkar jag bifall till reservationen, i vilken dessa yrkanden framställs.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Fru talman! Vid 1971 års riksdag hade vi att ta ställning till frågan om Tessininstitutets verksamhet framdeles. Det förelåg då i statsverkspropositionen ett förslag som byggde på en utredning, vilken hade gjorts inom utbildningsdepartementet, och det var ingen som vid det tillfället hade något att invända mot vad föredragande statsrådet anförde.

Nu säger reservanterna att det troligen kommer att finnas behov av andra aktiviteter. Om den saken är det väl ändå rätt svårt att yttra sig för närvarande – det får framtiden verkligen ge besked om. Att nu begära utredning om den framtida verksamheten har utskottet inte funnit tillräckliga skäl för.

När det då sägs att man skulle bygga på den grund som har lagts av Tessininstitutet under år som gått, så finner jag detta något förvånansvärt, därför att vi – som jag tidigare sade – ändå förra året var överens om att fatta beslut rörande Tessininstitutets framtida verksamhet. Där är det så att Tessininstitutet skall behålla ansvaret för sina konstnärliga samlingar; vi har sagt att det är institutets huvuduppgift. Men sedan åvilar det också institutet att bedriva viss annan verksamhet.

Nu önskar reservanterna en utredning av frågan att inordna svenska instituten i Rom och Aten under universitetskanslersämbetet. Men efter att ha diskuterat också den saken i utskottet stannade vi för att det inte fanns tillräckliga skäl för en sådan utredning. När vi nu för fjärde året i rad sysslar med Tessininstitutet och svenska institutet i Paris vore det väl klokt att skapa arbetsro för dem som arbetar där.

Fru talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr TURESSON (m):

Fru talman! Jag vill bara göra ett par korta påpekanden med anledning av vad utskottets ordförande här sade.

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Bidrag till svenska  
institut i utlandet  
m. m.*

För det första var vi inte överens i denna fråga i fjol, när vi fattade det beslut som det nu talas om. Det fanns då en moderat reservation, i vilken man motsatte sig den ändrade organisationen för Tessininstitutet.

För det andra behöver vi inte tro någonting om de nackdelar för den konstvetenskapliga utbildningen här i landet som blivit följden av den omorganisationen; det vet vi redan. Eller vi kan förvissa oss om det genom att tala med de ansvariga för vederbörande institutioner vid universiteten. Det har blivit en påtaglig försämring och påtagligt försvårade möjligheter för de studerande och för forskarna att bedriva studier i Paris.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Fru talman! Jag är inte överens med herr Turesson om att de ansvariga för svenska institutet i Paris eller för Tessininstitutet tycker att det har blivit en betydande försämring. De följer nu i sitt arbete den stadga som vi har antagit, men hur skall de efter så kort tid kunna säga om det har blivit någon försämring eller inte? Det finns inga möjligheter att de kan säga att det har skett en betydande försämring. Av samtal som jag har haft förstår jag att någon kan ha den uppfattningen, men det går inte att påstå att det är en bred uppfattning, eller att institutets styrelse eller föreståndaren eller hans medhjälpare skulle ha den uppfattningen. Det har inte på något sätt antytts i de uppgifter som har införskaffats från vår sida.

Herr TURESSON (m):

Fru talman! Utskottets ordförande har en olycklig benägenhet att missförstå mig, eller också hör han inte på vad jag säger. Jag har inte påstått att de ansvariga för svenska institutet i Paris, vare sig dess styrelse eller administrativa ledning, ansett att det har blivit försämrade förhållanden. Vad jag sagt är att de ansvariga cheferna och befattningshavarna vid vederbörande institutioner vid de svenska universiteten, som bedriver konstvetenskaplig forskning, har fått försämrade arbetsmöjligheter för sina forskare och studerande, när de vill studera i Paris. Det är de som klagat, och det är det som är beklagligt.

Överläggningen var härmed slutad.

*Mom. 1-3*

Utskottets hemställan bifölles.

*Mom. 4*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Nilsson i Agnäs och Nisser, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Turesson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 2 mom. 4 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herrar Nilsson i Agnäs och Nisser.

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Organisationsstöd  
m. m. till idrotten*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Turesson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 237  
Nej — 33  
Avstår — 10

*Punkten 3*

Utskottets hemställan bifölles.

*Punkten 4*

Lades till handlingarna.

§ 18 Föredrogs kulturutskottets betänkande nr 7 i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1972:1 gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1972/73 till stöd till idrotten jämte motioner.

*Punkten 1*

**Organisationsstöd m. m. till idrotten**

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1972:1, bilaga 11 (punkt H 7, s. 137–138) föreslagit i riksdagen att till Stöd till idrotten: Organisationsstöd m. m. för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 50 900 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat motionen 1972:489 av herr Rydén m. fl. (fp) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att en femårsplan för det statliga stödet till idrotten gjordes upp och förelades riksdagen.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Stöd till idrotten: Organisationsstöd m. m. för budgetåret 1972/73 anvisade ett reservationsanslag av 50 900 000 kronor,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:489.

Reservation hade avgivits av herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Sundman (c), Enlund (fp), Olsson i Kil (fp) och Norrby i Gunnarskog (c), som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:489 hos Kungl. Maj:t skulle anhänga att en femårsplan för det statliga stödet till idrotten gjordes upp och förelades riksdagen.

Vid punkten hade avgivits ett särskilt yttrande av herrar Björk i Göteborg (s), Nilsson i Agnäs (m), Sundman (c), Leander (s) och Enlund (fp) samt fru Johansson (s).



Herr NORRBY i Gunnarskog (c):

Fru talman! När 1970 års riksdag beslutade att i princip följa vad utredningen i sitt betänkande "Idrott åt alla" föreslog angående stöd till idrotten trodde nog många att riksdagen skulle följa de förslag angående medelstilldelningen som lades fram. I dag vet vi att så tyvärr inte blev fallet. Redan anslagstilldelningen för innevarande år innebar ett avsteg från vad utredningen föreslog.

På grund av ett kärt ekonomiskt klimat har Kungl. Maj:t i proposition till årets riksdag föreslagit att till Stöd till idrotten, punkten Organisationsstöd m. m. för budgetåret 1972/73 skall anvisas ett reservationsanslag på 50,9 miljoner kronor. Detta belopp är betydligt mindre än vad som förutsattes utgå. Skulle utredningens intentioner kunna förverkligas ansåg riksidrottsstyrelsen att anslaget borde utgå med 56,7 miljoner kronor. Detta innebar en höjning jämfört med innevarande år med 11,3 miljoner kronor. Departementschefens förslag innebär en höjning med endast 5,5 miljoner kronor men med hänsyn till rådande budgetläge, då många i och för sig välmotiverade anslag fått ringa eller ingen höjning, rådde enighet inom utskottet om anslagstilldelningen för nästkommande år. Detta innebär – som jag förut sagt – ett avsteg från den ökningstakt i medelstilldelningen som utredningen föreslog.

Det är, fru talman, mot bakgrunden av detta som man får se den till kulturutskottets betänkande nr 7 fogade reservationen angående värdet av att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder om att en femårsplan för det statliga stödet till idrotten görs upp. Många skäl kan anföras för att en sådan femårsplan görs upp. Jag skall inte här i kammaren upprepa vad som i utredningen anføres i sammanhanget. Jag överlämnar till kammarledamöterna själva att ta del av vad utredningen har sagt i sitt betänkande.

Med hänvisning till vad jag här anför vill jag, fru talman, yrka bifall till den reservation av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl. som är fogad till kulturutskottets betänkande nr 7.

Herr OLSSON i Kil (fp):

Fru talman! I motion 489 med herr Rydén som första namn tar vi motionärer, ett 30-tal folkpartister, upp idrotten i ett större perspektiv, där vi betonar dess betydelse i det moderna samhället. Vi pekar också på dess betydelse för människorna ur rekreationssynpunkt, som förebyggande hälsovård och som meningsfull sysselsättning framför allt för de yngre människorna.

Idrotten har genom sin mångsidighet fasta kontakter med olika organ inom samhällslivet inte minst på den kommunala sidan. Organisationer och företag bygger till stor del sina fritidsaktiviteter på de tjänster som idrotten kan erbjuda. Denna intima samverkan med samhället i övrigt kräver att idrotten har ett klart angivet utbud att komma med, inte bara i ett kort perspektiv, utan i de flesta fall behövs en planering på ganska lång sikt. De som idrotten har att förhandla och samarbeta med önskar och kräver detta. Idrottens karaktär av byggande och stärkande på sikt av den enskilda individen kräver också en framåtsyftande planering.

När idrotten i sin tur ställer anspråk på samhället, på stat och kommun, kräver de anslagsbeviljande myndigheterna att idrotten utför-

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

---

*Organisationsstöd  
m. m. till idrotten*

ligt presenterar den planerade verksamheten. Kravet på en sådan presentation är inte annorlunda för idrotten än för andra som begär pengar. Granskningen tar sikte på att man vill uppnå största möjliga effekt av de anslag som beviljas, och då spelar verksamheten i ett längre perspektiv en betydelsefull roll. Snällt uttryckt kan man säga att det är *egendomligt* att staten av idrotten kräver den långsiktiga redovisningen och planläggningen men att själva grunden och styrningsinstrumentet för verksamheten, anslagen, bara skall beviljas år från år.

Man behöver inte vara idrottsromantiker för att konstatera att idrotten också har fått en allt större betydelse i det internationella umgänget. Utbytet med andra nationer ökar ständigt. Man tävlar om internationella mästerskap, EM, VM och olympiska spel. Man möts i landskampsutbyte länder emellan, och klubbar och enskilda idrottsmän har ett omfattande utbyte, som grundar sig på en långsiktig planering över flera år. Detta utbyte kan naturligtvis värderas olika, beroende på den inställning man allmänt intar till idrotten, men personligen vill jag värdera den mycket högt – som en möjlighet att träffas individer emellan över de barriärer som annars står hindrande i vägen. Det kan nämligen inte vederläggas att idrotten många gånger skapat kontakter mellan nationer, där kontakter av skilda skäl inte har varit möjliga att etablera på andra områden.

Idrotten lever fortfarande mycket högt på de insatser som görs av människor som av idealitet och intresse utträttat ett frivilligt och oavlönat arbete. Detta betyder att de anslag som idrotten erhåller från skilda håll ger en återbäring i arbete och effektivitet som är rätt unik i vårt samhälle. För att man skall lyckas behålla denna stora grupp av frivilligt arbetande är det nödvändigt att idrottens folk verkligen känner uppskattning och värdering av det utförda arbetet. Och till denna uppskattning hör inte minst att idrottens folk får ekonomisk möjlighet att arbeta under hyggliga förhållanden och göra en säkrare planering även framåt i tiden.

Fru talman! Med de gjorda motiveringarna yrkar jag bifall till den vid kulturutskottets betänkande nr 7 fogade reservationen av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl.; den grundar sig på motionen 489, i vilken föreslås en femårsplanering av det anslag staten skall ge idrotten.

Herr BJÖRK i Göteborg (s):

Fru talman! Förra året hade jag ett trivsamt meningsutbyte med herr Norrbys partivänner om nyttan av femårsplaner. Jag skall inte upprepa vad som då blev sagt. Det kan konstateras att här inte har anförts någon ny och väsentlig synpunkt till stöd för ett krav som riksdagen avlog förra året.

Det förefaller i själva verket utomordentligt svårt att med någon framgång hävda att just idrotten i det här avseendet skall ges en mer förmånlig ställning än åtskilliga andra utgiftsändamål. Det kan självfallet med ungefär samma slags argument anföras att behovet av långsiktiga bindningar finns på en lång rad olika områden. Mot det måste ställas kravet att inte finanspolitiken skall utsättas för alltför starka bindningar.

Fru talman! Mot denna bakgrund ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OLSSON i Kil (fp):

Fru talman! Jag har aldrig riktigt förstått varför man från regeringspartiets sida så ofta skyggar för tanken på planering, varför man ryggat tillbaka om någon händelsevis yrkar på en långtidsplanering på något område, varför socialdemokraterna inte någon gång kan höja blicken över horisonten av nästa budgetår.

Vår allmänna linje — jag talar nu för folkpartiet — är att långsiktig planering är viktig på allt fler områden och att man bör stimulera till sådan planering på många områden. Det är verkligen vettig och god ekonomi att ha en statlig plan som anknyter till redan befintliga planer i organ och organisationer som mottar statsbidrag. Och samtliga Riksidrottsförbundets specialförbund har sedan tre år tillbaka utarbetade femårsplaner för sin verksamhet. På det viset är idrotten enligt min mening ett föredöme för många bidragsmottagare. Det väsentliga med en sådan här planering är att man på sikt får större effekt av varje satsad krona, av varje krona som riksdagen beviljat. Det är ändå så vi skall försöka handha de medel vi är satta att fördela — så att man får ut mesta möjliga av pengarna.

Herr BJÖRK i Göteborg (s) kort genmäle:

Fru talman! Herr Olsson i Kil har väl ändå fått det här med planering litet grand om bakfoten. Socialdemokraterna är utan tvekan anhängare av planering i all den utsträckning som krävs för att man skall få en förnuftig samhällsutveckling. Det är herr Olssons parti som genom årtionden har försökt skrämja för socialdemokratiskt planhushållnings-tänkande. Men om man verkligen skulle acceptera en specialplanering på ett sådant här område, och på en lång rad andra utgiftsområden, får man rimligen också ta konsekvensen — att planera på inkomstsidan. Annars blir det hela tämligen vettlöst. Skall vi ha en sådan utgiftsplan får vi ber herr Olsson i Kil och hans partivänner att också lägga fram en plan för inkomst- och skatteökningar på fem års sikt.

Herr LINDAHL (s):

Fru talman! Eftersom jag är ett av Kungl. Maj:ts ombud i Riksidrottsstyrelsen vill jag anföra ett par synpunkter.

Jag vill först och främst konstatera att vi glädjande nog över alla partigränser den här gången är överens om anslagets storlek, att vi godkänner regeringens förslag till stöd åt idrotten, och att utskottet enhälligt har tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag om en höjning av anslaget med 5,5 miljoner till 50,9 miljoner. Det är klart att man kan önska sig ökningsar som skulle varit ännu större, men enligt min mening är det glädjande att vi i ett ansträngt budgetläge kan säga att idrotten ingalunda har missgynnats. Man kan säkert på många andra områden peka på idrotten och säga att idrotten har i detta ekonomiska läge faktiskt prioriterats.

Men så har vi även i år samma reservation som vi mötte för ett år sedan, där man är ute efter ett långtidsprogram, en femårsplan. Det är, som herr Norrby i Gunnarskog erinrade om, riktigt att idrottsutredningen på sin tid föreslog detta. Men det bör samtidigt påpekas att riksdagen,

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

---

*Organisationsstöd  
m. m. till idrotten*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Organisationsstöd  
m. m. till idrotten*

som i övrigt var ytterst positiv till idrottsutredningens förslag, på den punkten var avvisande. Man ansåg 1970, då vi i riksdagen behandlade detta, att tanken på en femårsplan inte var realiserbar, och det är den naturligtvis inte heller i dag.

I och för sig kunde det, som herr Björk i Göteborg framhöll, vara önskvärt att vi på åtskilliga områden hade en sådan planering. Men såvitt jag vet finns det bara på ett område, det gäller försvaret, en långtidsplanering av den karaktären, att man i förväg kan räkna ut anslagens storlek. Jag tror aldrig att vi kan komma fram till att riksdagen på detta område skulle avstå från sin årliga prövning. Riksdagen godkände för sin del principerna 1970, men vi torde även i fortsättningen få räkna med att vi år efter år kommer att få ta ställning till anslagens storlek.

Överläggningen var härmed slutad.

*Mom. 1*

Utskottets hemställan bifölles.

*Mom. 2*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Norrby i Gunnarskog begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 1 mom. 2 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Norrby i Gunnarskog begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

|        |   |     |
|--------|---|-----|
| Ja     | — | 161 |
| Nej    | — | 108 |
| Avstår | — | 8   |

Herr Rosqvist (s) anmälde att han avsett att rösta ja men av misstag nedtryckt nej-knappen.

*Punkten 2*

Utskottets hemställan bifölles.

## § 19 Om lagstadgad ångervecka vid hemförsäljning mot kontant betalning

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Om lagstadgad  
ångervecka vid hem-  
försäljning mot  
kontant betalning*

Föredrogs lagutskottets betänkande nr 5 i anledning av motioner angående vissa ändringar i lagen om hemförsäljning.

I detta betänkande hade behandlats

motionen 1972:163 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemställt att riksdagen beslutade att lagstadgad ångervecka infördes även vid hemförsäljning med kontantbetalning, om priset uppgick till minst 200 kronor samt

motionen 1972:318 av herrar Möller i Göteborg (fp) och Romanus (fp).

Utskottet hemställde

A. att motionen 1972:163 skulle avslås samt

B. att motionen 1972:318 skulle avslås.

Reservation hade avgivits beträffande frågan om kontantköp skulle omfattas av lagstiftningen av herrar Wiklund i Stockholm (fp), Svanström (c), Börjesson i Falköping (c) och Annerås (fp), vilka ansett att utskottet under A bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1972:163 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till sådan ändring av lagen (1971:238) om hemförsäljning att lagen kom att omfatta också kontantköp då priset uppgick till minst 200 kronor.

Herr ANNERÅS (fp):

Fru talman! I vår partimotion nr 153 angående konsumentpolitiken finns ett avsnitt som berör hemförsäljningen och där det konstateras att hemförsäljningen från konsumentsynpunkt är en försäljningsform som är förenad med många nackdelar. Genom att säljaren är mer inställd på att sälja än vad som är normalt i butikshandeln och köparen inte alltid är beredd på köp när kontakten tas hamnar köparen lätt i psykologiskt underläge. Vid hemförsäljning föreligger inte heller möjligheter till en jämförelse av pris, kvalitet och service mellan konkurrerande produkter.

Vid förra årets riksdag antogs en lag om hemförsäljning m. m. som ger konsumenterna möjligheter att frånträda köpeavtal o. d. Denna lag har inte varit i kraft tillräckligt länge för att man redan nu skall kunna uttala sig om dess verkningar. Men i samband med att lagen antogs framfördes från vårt håll krav på kompletteringar.

Regeln om ångervecka gäller inte vid kontant betalning och samtidig leverans, men det finns skäl att anta att en ökad försäljning med kontantköp sker. För äldre personer finns ett behov av lagskydd mot överrumplande försäljning i bostaden. Av den anledningen föreslås att en lagstadgad ångervecka införs också vid hemförsäljning med kontant betalning, om priset uppgår till minst 200 kronor.

Lagutskottet har behandlat motionen och avstyrkt densamma med motivering att eftersom lagen om hemförsäljning varit i kraft endast

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Om lagstadgad  
ångerveckan vid hem-  
försäljning mot  
kontant betalning*

något mer än ett och ett halvt år har inte tillräckliga erfarenheter vunnits av lagstiftningen och dess verkningar.

Utskottet finner inte skäl att frångå den bedömning som gjordes då frågan övervägdes vid förra årets riksdag men understryker att det är angeläget att utvecklingen av hemförsäljning mot kontant betalning följs med uppmärksamhet. Utskottet förutsätter att bl. a. konsumentombudsmannen skall ha sin uppmärksamhet riktad på frågorna.

I den reservation som är knuten till betänkandet framhålles, att utskottet redan vid behandlingen av frågan vid föregående riksdag ansåg att det förelåg skäl för att också kontantköp skulle omfattas av lagstiftningen. Efter det att lagen trätt i kraft finns det all anledning att anta att hemförsäljning mot kontant betalning har ökat. Det är ägnat att väcka oro. Jag är angelägen om att understryka att det finns många firmor som arbetar seriöst när det gäller hemförsäljning men att tyvärr inte alla gör på det sättet. Därför föreslår vi att denna ångervecka skulle införas. Som jag tidigare har framhållit kommer köparen onekligen i ett psykologiskt underläge. Därför är det enligt reservanternas mening ett behov av lagskydd mot överrumplande försäljning i hemmet.

Av den anledningen, fru talman, ber jag att få yrka bifall till föreliggande reservation.

I detta anförande instämde herr Börjesson i Falköping (c).

Herr SVEDBERG (s):

Fru talman! Lagen om hemförsäljning, som trädde i kraft den 1 juli 1971, ger konsument möjlighet att frånträda vissa köpavtal, vilket herr Annerås berört här. Köparen får en ångervecka, då han har möjlighet att häva avtalet. Lagen omfattar alltså inte försäljning mot kontant betalning om godset samtidigt överlämnas och ej heller försäljning per telefon. När lagen antogs vid fjolårets riksdag förelåg motioner -- som nämndes här -- med i stort sett samma innehåll som de här behandlade och med samma yrkanden, nämligen att lagen även skulle innefatta just de nämnda försäljningssätten.

Beträffande kontantköpen ansåg utskottet att skäl kunde tala för att även dessa ingick i ångerveckan. Samtidigt gick det inte att bortse från att enligt den allmänna meningen en affär är avslutad när köparen fått varan och säljaren likviden, och att det kunde te sig egendomligt om också dylika avslutade köp skulle kunna rivas upp av köparen -- teoretiskt sett även utan någon som helst motivering. Utskottet underströk dock att utvecklingen borde följas med uppmärksamhet och att, om det visade sig att kontantförsäljningen tog sig sådana anmärkningsvärda uttryck att lagen rätteligen borde omfatta även denna affärsform, frågan fick tas upp till förnyad prövning.

Reservanterna säger här att efter det att lagen trätt i kraft, alltså från den 1 juli 1971, är det anledning förmoda -- jag tror det var herr Annerås som använde det uttrycket -- att försäljning mot kontant betalning har ökat. Enligt vad utskottet erfarit har dock varken pris- och kartell-nämnden eller konsumentombudsmannen, som följer utvecklingen, ännu något material som kan ge underlag för en saklig bedömning av frågan.

Då det enligt utskottets mening alltså inte finns någon bärande motivering för att nu ändra denna lagstiftning, som varit i kraft endast drygt ett halvt år, yrkas alltså avslag på motionerna.

Jag ber, fru talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr SJÖHOLM (fp):

Fru talman! Eftersom jag deltog i debatten i fjol i detta ämne och redan då hävdade att kontantköp skulle omfattas av lagen har jag några ord att säga härom även i år. Jag använde då ett exempel som jag upprepar nu, men jag är inte säker på att siffrorna blir desamma.

En person säljer en s. k. äkta matta till ett äldre par i låt oss säga Småland. Den kostar 600 kronor. Makarna säger att vi kan betala 500 kronor, och så får resten anstå. Då får man ångra sig, men om dessa människor betalar hela beloppet på en gång och sålunda blir bedragna på 600 kronor, skall de alltså inte få ångra sig. Det är väl ändå en helt orimlig lagstiftning.

Jag behöver inte säga mer, hoppas jag, för att förmå kammaren att bifalla reservationen.

Överläggningen var härmed slutad.

#### *Punkten A*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Wiklund i Stockholm m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Annerås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkan-  
det nr 5 punkten A röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Wiklund i  
Stockholm m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens  
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Annerås begärde  
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna om-  
röstning gav följande resultat:

|        |   |     |
|--------|---|-----|
| Ja     | — | 160 |
| Nej    | — | 96  |
| Avstår | — | 8   |

Herr Polstam (c) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats  
som frånvarande.

#### *Punkten B*

Utskottets hemställan bifölls.

## **Nr 42**

Torsdagen den  
16 mars 1972

---

*Om lagstadgad  
ångervecka vid hem-  
försäljning mot  
kontant betalning*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Bidrag till företagare-  
föreningar m. fl.:  
Administrations-  
kostnader*

§ 20 Föredrogs

lagutskottets betänkande nr 6 i anledning av motion angående upphävande av äldre giftermålsbalken och socialförsäkringsutskottets betänkande nr 11 i anledning av motion om rätt till sjukpenning utan hinder av att sjukanmälan ej gjorts.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 21 Meddelande ang. dagens plenum

Fru ANDRE VICE TALMANNEN yttrade:

Behandlingen av ärenden på dagens föredragningslista kommer att fortsätta utan avbrott för kvällsplenum.

§ 22 Anslag inom inrikesdepartementets verksamhetsområde avseende företagareföreningarna, m. m.

Föredrogs näringsutskottets betänkande nr 11 i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar i propositionen 1972:1 om anslag för budgetåret 1972/73 inom inrikesdepartementets verksamhetsområde avseende företagareföreningarna och av dem administrerad garanti- och långivning, m. m., jämte motioner.

*Punkten 1*

**Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader**

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1972:1 bilaga 13 (punkten D 3, s. 173–176) föreslagit riksdagen att till Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats

motionen 1972:273 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl. (c) vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om skyndsam prövning och förslag till riksdagen angående statligt stöd till företagareföreningar för s. k. rådgivningsgrupper med teknisk och ekonomisk expertis för förstärkt företagsrådgivning åt mindre och medelstora företag i enlighet med vad som anförts i motionen,

motionen 1972:577 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemställts att riksdagen till Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader anvisade 15 miljoner kronor, dvs. 5 miljoner kronor utöver vad Kungl. Maj:t begärt,

motionen 1972:1330 av herr Larsson i Borrby m. fl. (c, fp, m) vari hemställts att riksdagen till Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader anvisade en summa av 12 miljoner kronor, därvid 3 miljoner kronor avsågs för uppföljnings- och bevakningsuppgif-



ter av det statliga stödet till mindre och medelstora företag inom industrin samt övriga företag som erhållit lokaliseringsstöd samt

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Bidrag till företagare-  
föreningar m. fl.:  
Administrations-  
kostnader*

motionen 1972:1360 av herr Stjernström m. fl. (c) vari hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning och förslag angående möjligheterna att öka företagareföreningarnas rådgivningsverksamhet i fråga om marknadsföring.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionerna 1972:577 och 1972:1330 till Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader för budgetåret 1972/73 anvisade ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor,

2. att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1972:273 angående förstärkt företagsrådgivning genom företagareföreningarna,

b) motionen 1972:1360 angående företagareföreningarnas rådgivningsverksamhet i fråga om marknadsföring.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande medelsanvisningen av herrar Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Gustafsson i Byske (c), Ericsson i Åtvidaberg (fp), Sjönell (c) och Clarkson (m), som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna 1972:577 och 1972:1330 till Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader för budgetåret 1972/73 anvisade ett reservationsanslag av 13 000 000 kronor,

2. beträffande företagareföreningarnas rådgivningsverksamhet av herrar Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Gustafsson i Byske (c), Ericsson i Åtvidaberg (fp) och Sjönell (c), som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till

a) motionen 1972:273,

b) motionen 1972:1360

hos Kungl. Maj:t hemställde att frågan om en utvidgning av företagareföreningarnas rådgivningsverksamhet prövades i enlighet med vad reservationerna anförde.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Fru talman! Jag läste i min hemorts tidning, Nerikes Allehanda, följande i en ledare:

”Flera tecken tyder på att den ekonomiska utvecklingen och tillväxten i världen håller på att glida ifrån oss här i Sverige. Svenskt näringsliv och tillväxt har under många år omgett sig med en guldkant

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Bidrag till företagare-  
föreningar m. fl.:  
Administrations-  
kostnader*

som nu håller på att förblekna. Samtidigt som våra resurser är hårt ansträngda har vi intecknat och övertecknat våra tillgångar och fördelat dem fel, mellan tillväxtskapande och tillväxtätande sektorer.

Det gäller därför att återföra intresset och engagemanget hos människorna från förväntningar till att inse verkligheten: att vi måste prestera ett mycket mer kvalificerat arbete när det gäller att utveckla produkter och förstärka vår industriella bas under de närmaste åren än vad vi hittills gjort.”

Vi har ju under många år här i kammaren diskuterat de mindre och medelstora företagens problem, och det har sannerligen inte blivit bättre trots att vi haft mängder av utredningar, som sysslat med de mindre och medelstora företagen. Samtidigt har denna företagargrupp och svenskt näringsliv i övrigt blivit klämda genom en hårdnande internationell konkurrens. Detta har skapat ett delvis nytt läge för svenskt näringsliv. Inte minst gäller detta många mindre och medelstora företag, som har att kämpa med en besvärande import från lågprisländer.

Man kan inte heller komma ifrån att det näringspolitiska intresset i alltför hög grad varit riktat mot de större företagen och deras problem under 1960-talet. Man har haft en övertro på att allenast dessa företag är av betydelse för vår levnadsstandard. Men att därför tro att små och medelstora företag spelat ut sin roll vore felaktigt. Det är tvärtom av en rad skäl viktigt som ett näringspolitiskt mål att bibehålla en stor och utvecklingskraftig sektor av mindre och medelstora företag. Det fordras därför en attitydförändring och en mera positiv företagarfilosofi från samhället gentemot de mindre och medelstora företagen, som är viktiga kuggar i det svenska näringslivet.

Men det finns många problem som är gemensamma för denna stora grupp företag som betecknas som mindre och medelstora. Det gäller bl. a. i fråga om utbildning, information, kapitalförsörjning, administration, produktionsteknik och marknadsföring. Detta motiverar speciella åtgärder för denna del av näringslivet, och en utveckling och effektivisering av dessa företag måste därför framstå som en väsentlig uppgift även ur samhällsekonomisk synpunkt.

Den mindre industrins mera aktiva förnyelse och verksamhet försvåras framför allt av två faktorer, nämligen bristen på personella resurser och bristen på riskvilligt kapital. De här bristerna har successivt accentuerats genom den snabba tekniska utvecklingen och den ökande konkurrensen om kapital och marknader. Det är därför ett vitalt samhällsintresse att utvecklingen inom denna sektor främjas så att bästa möjliga produktionsresultat uppnås.

En aktiv näringspolitik, som riktar in sig på att främja de mindre företagens utveckling, bör kunna ge väsentliga fördelar åt samhället. Nu tvingas vi ofta föra en starkt defensiv näringspolitik i stället för, som vi önskar, en offensiv. Det sammanhänger med att den organisation som i första hand skall hjälpa de mindre och medelstora företagen, företagarföreningarna, i stor utsträckning tagits i anspråk för att lösa kriser och för rekonstruktioner. Under de senaste åren har många av de mindre och medelstora företagen drabbats av likviditetsproblem och andra problem som har försatt dem i en besvärlig situation. Företagarföreningarna har då

fått göra något som liknar brandkårsuttryckningar för att klara företagen, så att de kunnat fortsätta sin verksamhet, som ofta är av stor betydelse för de orter där de verkar.

Den dubbla uppgiften att medverka både i en offensiv näringspolitik och i en defensiv räcker inte företagarföreningarnas resurser till. Det fordras ofta omfattande utredningar och andra åtgärder för att man skall få ett tillräckligt och tillförlitligt underlag för de beslut och åtgärder genom vilka man kan förhindra att företag läggs ner. Denna defensiva näringspolitik är givetvis nödvändig, men frågan är om man inte skulle spara kostnader för samhället och vinna mera på offensiva insatser.

Det är klart att i den besvärande arbetsmarknadssituation som vi i dag har är det på de flesta orter känsligt när något företag måste inskränka driften och friställa människor från deras ordinarie jobb. Därför kan man ifrågasätta, om det inte vore bättre att företagarföreningarna kunde ägna sig åt en mera profylaktisk verksamhet och att de fick ett ökat resurstöd i form av anslag till administrationen. Det skulle möjliggöra för dem att på ett bättre sätt betjäna de mindre och medelstora företagen.

I näringsutskottets betänkande nr 11 behandlas ett flertal motioner med yrkande om olika åtgärder till förmån för de mindre företagen. Utskottsmajoriteten har — som vanligt, får jag väl säga — inte velat beakta betydelsen av förstärkande åtgärder för den här gruppen. Majoriteten har förlitat sig på departementschefens bedömning och avstyrkt samtliga motioner.

Vi reservanter har tagit upp motionsyrkandena i till betänkandet fogade reservationer, fem stycken till antalet.

I reservationen 1 vid punkten 1 föreslås en uppräknig av anslaget till administrationskostnader med 3 miljoner kronor utöver vad departementschefen har föreslagit. Företagarföreningarnas förbund har begärt 16 miljoner kronor för att föreningarna på ett rimligt sätt skall kunna sköta sina åligganden, men det har departementschefen inte velat lyssna på. Vi reservanter anser att det är angeläget att ge ett ökat stöd till företagarföreningarna, så att de förutom att ge kreditstöd skall kunna medverka i företagartutbildningen och med rådgivning i företagsadministrativa, juridiska, ekonomiska och produktionstekniska frågor. Allt detta är mycket angelägna uppgifter, som företagarföreningarna med nuvarande personaluppsättning inte har möjlighet att fullgöra.

Reservationen 2, som också är fogad till punkten 1 i betänkandet nr 11, bygger på motionen 273 av herr Nilsson i Tvärålund och gäller företagarföreningarnas rådgivningsverksamhet. Det är ju så som det framhållits i motionen att de små och medelstora företagen har startats av människor som oftast endast har sin yrkesutbildning. De har ingen administrativ utbildning, och därför vore det erforderligt att de finge det stödet av företagarföreningarna, att inom företagarföreningarnas ram skulle finnas rådgivningsgrupper som kunde hjälpa dem med planering när det gäller marknadsföring. Som för de flesta som startar ett företag är problemet att få kunnig personal av avgörande betydelse, och de mindre företagen har inte råd att hålla sig med sådan personal, och därför vore det angeläget att de kunde få det stödet.

Med det anförda, yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 2 vid punkten 1.

## Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Bidrag till företagare-  
föreningar m. fl.:  
Administrations-  
kostnader*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Bidrag till företagare-  
föreningar m. fl.:  
Administrations-  
kostnader*

Herr BLOMKVIST (s):

Fru talman! Herr Andersson i Örebro började med en beskrivning av det mycket besvärliga läge som svenskt näringsliv befinner sig i. Han tog upp frågan om tillväxttakten som han betecknade som ett problem som är mycket besvärande. Jag skall inte ta upp någon diskussion med herr Andersson på denna punkt just nu. Jag vill bara, för att denna debatt skall bli mera nyanserad, anföra att frågan om tillväxttakten inte endast är ett problem för vårt land utan ett problem som man för närvarande brottas med inom industriländerna. Jag såg i tidningarna i går en rapport att EEC-kommissionen just hade uppmärksammat de stora problem som dessa länder hade när det gäller tillväxttakten.

Fru talman! Jag vill gärna instämma i de allmänna värderingar som tidigare här anförts om de mindre och medelstora företagens betydelse, om företagarföreningarnas roll och behovet av ekonomiska bidrag och andra stödformer. I ett högt industrialiserat land som vårt svarar ändå för närvarande denna företagsform för en ganska betydande del av vår produktion. Det finns därför all anledning att utgå från att de mindre och medelstora företagen även i framtiden skall kunna hävda sin ställning gentemot de stora företagen. Såvitt jag förstår bör det under 1970-talet finnas ett positivt samband mellan den mindre företagsverksamheten och ett växande behov av regionalpolitiska åtgärder.

En sådan utveckling kan dessutom medverka till ett industriellt nyskapande inom denna del av näringslivet. I näringsutskottets betänkande nr 11 behandlas det statliga administrationsbidraget till företagarföreningarna och det aktuella lånestödet.

I jämförelse med tidigare anslagssummor framgår bl. a. följande: Statens bidrag till företagarföreningarna har i årets proposition höjts från 8,5 miljoner till 10 miljoner kronor. Budgetåret 1968/69 anslogs 5 miljoner kronor till administrationsbidrag. 1969/70 var anslaget 5,8 miljoner kronor, 1970/71 var anslaget 7,5 miljoner kronor, 1971/72, alltså innevarande budgetår, är anslaget 8,5 miljoner kronor, och för 1972/73 föreslås summan höjd till 10 miljoner kronor.

Fru talman! Av denna sifferuppräknings framgår att det skett en icke oväsentlig höjning av anslagsbeloppen under den angivna tidsperioden. Det är inte minst mot denna bakgrund som utskottet utan några som helst svårigheter kunnat biträda departementschefens förslag. Här har dock väckts motioner om högre anslagsbelopp, och som motiv härför har man i motionerna bl. a. pekat på företagarföreningarnas ökade insatser vid rådgivning i ekonomiska och produktionstekniska frågor samt vid medverkan vid produktutveckling och marknadsföring.

Ja, det är riktigt, herr Andersson i Örebro, att folkpartiet i sin motion föreslog 15 miljoner kronor till administrationsbidrag, och jag kan också nämna att med hänsyn till det ansträngda budgetläget kunde de motionärer som står bakom centerpartimotionen inte tänka sig att höja anslaget till mer än 12 miljoner kronor. Det var alltså två skilda bud. I reservationen 1 har mittenpartiernas utskottsledamöter och en moderat blivit ense om att föreslå 13 miljoner kronor. I förhållande till utgångsbudet har då herr Andersson och hans partivänner ganska kraftigt fått sänka sin partimotions krav på ekonomiskt stöd till föreningarna.

Som följd av kompromissen som innebär ett ökat anslagsbelopp har då centerpartisterna medverkat till att försämra det redan förut ansträngda budgetläget.

Jag har bara velat peka på detta eftersom herr Andersson säger att Företagareföreningarnas förbund gick ut med en begäran om 16 miljoner kronor. Jag fick närmast det intrycket att för att vara positivt inställd till företagareföreningarnas verksamhet borde man så att säga ha accepterat det beloppet. Varken folkpartiet eller centerpartiet gick fram med förslaget utan de hade skilda belopp. Så har man då stannat vid 13 miljoner kronor.

Jag vill hävda att med tanke på de anslagsförstärkningar som skett under de gångna åren kan man inte med fog påstå att regeringen, inrikesministern eller utskottet har varit negativt inställda till företagareföreningarnas verksamhet.

I reservationen 2 hemställer reservanterna att Kungl. Maj:t låter undersöka möjligheterna till en utvidgning av företagareföreningarnas rådgivningsverksamhet, där den s. k. förstärkta rådgivningen med grupper av tekniker och ekonomer intar en framträdande plats. Jag vill bara hänvisa till att det tidigare framförts mycket kritiska synpunkter på de tankegångar som kommit till uttryck i motionen. Jag har ingen anledning att upprepa dem, jag har bara noterat dem i det protokoll som jag tidigare gått igenom.

Utskottet vill gärna framhålla att de ökade anslagen till företagareföreningarna bör kunna ge möjligheter till en successiv utbyggnad av kvalificerade rådgivande insatser, men enligt vår mening kommer denna utveckling att medverka till en vidgad och bättre information även vid företagets beslutfattande. Till detta kommer att utskottet inte nu vill vara med om någon ändring av de grundläggande riktlinjerna för företagareföreningarnas verksamhet. Detta innebär att deras rådgivnings- och konsultverksamhet inte skall finansieras genom administrationsbidragen utan skall vara självbärande.

I övrigt räknar utskottet med att de synpunkter som förts fram i motionen tas upp till behandling av delegationen för de mindre och medelstora företagen, utan att någon särskild åtgärd vidtas från riksdagens sida.

Fru talman! Det framgår av pressuppgifter att man arbetar ganska aktivt inom denna delegation. Vid en företagardag i Jönköping förklarade delegationens ordförande Eric Pettersson att man inom departementet arbetar med förslag som syftar till att regionalt förstärka företagareföreningarna, och att en rad organ som t. ex. Sifu, STU och statens provningsanstalt via just företagareföreningarna kan ge erforderliga specialkunskaper till den mindre industrin. Efter fullbordandet av detta arbete i departementet bör man kunna räkna med en fortsatt förstärkning av företagareföreningarnas verksamhet.

Nu säger herr Andersson i Örebro att det bara har pågått en rad utredningar men inte blivit något som helst resultat av deras arbete. Det var nog att ta till något i överkant. Jag skulle kunna räkna upp en mängd propositioner som har lämnats i anslutning till de mindre och medelstora företagens problem. Såvitt vi nu skall arbeta som det har blivit kutym,

**Nr 42**

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Bidrag till företagare-  
föreningar m. fl.:  
Administrations-  
kostnader*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Bidrag till företagare-  
föreningar m. fl.:*

*Administrations-  
kostnader*

dvs. så att man först gör utredningen och sedan lägger fram förslagen, ser jag det arbete som denna delegation utför som värdefullt för kommande insatser för de mindre och medelstora företagen i vårt land.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Jag vet inte vilken konklusion jag skall dra av vad herr Blomkvist säger angående vår positiva inställning till företagarföreningarna. Han vill göra gällande att eftersom vi icke yrkade på 16 miljoner skulle vi inte vara positiva. Sedan säger han: Vi från socialdemokratiskt håll är positiva, för vi går på departementschefens förslag som ger 10 miljoner. Jag har litet svårt att följa med här när det gäller vilken som är positiv eller negativ. Jag har över huvud taget inte gett någon negativ bild av någons inställning, men jag har sagt att jag tycker att förståelsen för de mindre företagen och deras problem inte alltid har varit så påtaglig.

Nu skall vi ha i minnet när det gäller företagarföreningarnas ökade administrationsbidrag, att 1968 fick de nya uppgifter och därför räknades administrationsbidraget upp. Vi skall också ha klart för oss att om inte landstingen gav det stöd som de verkligen ger — och det är rätt stort — skulle företagarföreningarna inte kunna klara sina uppgifter. De har ju också fått en vidgning av administrationsbidraget bl. a. för uppföljning av lokaliseringsslån.

Det är alldeles riktigt, herr talman, som herr Blomkvist säger, att samma tankegångar som vi har haft i motionerna framförde planeringschefen i industridepartementet Eric Pettersson i Jönköping. Han underströk just att man behöver förstärka det regionala organ som företagarföreningarna utgör i länen, och det tycker vi är riktigt. Han nämnde också en rad frågor där det behövs en särskild expertkunskap.

Företagarföreningarna skall vara självbärande när det gäller rådgivningsverksamheten, men det går ju inte alla gånger. Vi vet att det inte går att få betalt för de här brandkårsutryckningarna. Det är det faktiska förhållande som vi har. Hur gärna man än skulle vilja ta ut full ersättning för de här insatserna kan man inte göra det, utan de blir en belastning på de administrativa kostnaderna som föreningen får ta av de pengar som administrationsbidraget från staten och landstingssstödet ger.

Herr talman! Herr Blomkvist tar sedan upp reservationen 2, som bygger på en motion av herr Nilsson i Tvärålund m. fl. Statsutskottet har ju tidigare uttalat sig mycket positivt just om den här rådgivningsgruppen. Utan tvivel kommer den formen av rådgivningsverksamhet att bli mer och mer aktuell ju längre vi kommer fram i 1970-talet.

Herr BLOMKVIST (s):

Herr talman! Det var faktiskt värdefullt att herr Andersson i Örebro uttalade att det inte var med beloppens storlek man kunde visa hur

positivt inställd man var till företagarföreningarna, utan att han ändå insåg att det finns gränser när det gäller att anvisa medel. Jag hävdar fortfarande att genom den utveckling som skett i fråga om det ekonomiska stödet till företagarföreningarna har regeringen visat att man har haft ett positivt intresse av dessa förenings verksamhet.

Sedan fick jag närmast det intrycket av herr Anderssons anförande då han nämnde att företagarföreningarna vid sidan om det statliga stödet även fick bidrag från landstinget, att herr Andersson ansåg att det borde ha varit en självklar uppgift för staten att även ta den kostnaden.

Om nu de här uppgifterna som jag har fått fram är riktiga så ger landstingen 6,6 miljoner kronor till företagarföreningarna. Jag ser detta som en viktig uppgift, för då får man den förankring i länet som är så betydelsefull när det gäller den verksamheten. Ur min synpunkt finns det anledning att uttala den förhoppningen att även landstingen kommer att öka anslagen till företagarföreningarna.

I övrigt ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker inte att herr Blomkvists och min uppfattning skiljer sig när det gäller landstingens insats. Även jag tycker att det är en mycket positiv insats, och det är självfallet att landstingen, eftersom de utser styrelserepresentanter, både vill ha insyn i och finner stort stöd i den regionala verksamheten när det gäller att lokalisera företag och förbättra för företagen i länet. Det är en självklar uppgift som landstingen har tagit på sig, och i det avseendet skiljer sig alltså inte våra uppfattningar på något sätt.

Herr NILSSON i Tvärålund (c):

Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av herr Blomkvists inlägg. Han menar att det statsbidrag som nu föreslås är beviset för att staten är positiv. I och för sig kan det ju inte vara något fel att påstå detta. Låt mig emellertid ta ett exempel från mitt hemlän, Västerbotten. Landstinget är där den största bidragsgivaren. Företagarföreningen skulle enligt landstingets och även min uppfattning inte kunna utföra ens de nödvändigaste uppgifterna utan att landstinget på detta sätt lämnade ett mycket stort bidrag till administrationskostnaderna.

Därutöver har landstinget bidragit ytterligare med s. k. särskilda lånemedel, som företagarföreningen har önskat sig och som landstinget anser vara nödvändiga för att möjliggöra bl. a. den rådgivningsverksamhet som jag har aktualiserat i min motion.

I områden som har en inte så väl utvecklad industriell tradition är just dessa rådgivningsgrupper en i vissa fall nödvändig förutsättning för att företag skall kunna gå en lycklig framtid till mötes och även för att man skall kunna undvika onödiga olyckor. Jag vill påstå att det finns verkligt tråkiga exempel på hur företag har gått omkull därför att företaget inom sig inte har haft de kvaliteter som vi har pekat på i vår motion.

Såsom herr Andersson i Örebro tidigare har framhållit är det många mindre företag där man har goda idéer och en god företagsledning men där inte kapaciteten, framför allt i fråga om produktutveckling och

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Bidrag till företagare-  
föreningar m. fl.:  
Administrations-  
kostnader*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Bidrag till företagare-  
föreningar m. fl.:  
Administrations-  
kostnader*

administration, räcker till för att företaget skall kunna växa på ett naturligt och stabilt sätt för de anställda och för företagets framtid.

Herr Blomkvist säger att vissa kritiska synpunkter har framförts mot denna idé. Ja, vad jag minns är det två år sedan sist, när moderaterna framförde vissa kritiska synpunkter -- enligt min mening konservativa och otidsenliga synpunkter. De argumenten tar nu herr Blomkvist som sina. Jag tror att herr Blomkvist måste ändra sig i en framtid, om man just i områden med svag industriell utveckling vill bygga på en expansion inom den mindre företagsamheten.

Jag har personlig erfarenhet av att när lokaliseringsärenden behandlas i länsstyrelsen är vi rätt eniga om att just sådana rådgivningsgrupper som föreslås i motionen 273 skulle vara utomordentligt värdefulla, inte minst i vad gäller företagsutbildningen som då kan ske med det egna företagets förutsättningar och med beaktande av det egna företagets problem.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen 2.

Herr BLOMKVIST (s):

Herr talman! Beträffande beloppets storlek skulle jag kunna citera de ord som finns i centerpartiets motion. Men med hänsyn till det ansträngda budgetläget har socialdemokraterna i utskottet ansett att det föreslagna beloppet är vad det i år varit möjligt att anvisa till företagarföreningarna.

När det sedan gäller den hänvisning som jag gjorde till frågan om de s. k. styrande grupperna, som var uppe till debatt för några år sedan, är det riktigt att det framfördes kritiska synpunkter från två moderater. Jag delar väl inte helt deras uppfattning, men det var i alla fall synpunkter som jag tror det finns anledning att beakta, nämligen att avstå ifrån att vidtaga sådana åtgärder att den enskilde företagaren blir alltför mycket styrd.

Vad jag anser vara väldigt viktigt när det gäller småföretagarnas beslutsfattande, är att man kan få fram sådan information att de kan fatta de riktiga besluten. Och på den punkten har vi, såvitt jag kan förstå, samma uppfattning. Men det finns anledning att återkomma till den frågan.

Överläggningen var härmed slutad.

*Mom. 1*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Börjesson i Glömminge m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Andersson i Örebro begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaran bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 11 punkten 1 mom. 1 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaran bifallit reservationen nr 1 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Andersson i Örebro



begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Den-  
na omröstning gav följande resultat:

Ja — 144  
Nej — 116  
Avstår — 6

*Mom. 2*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Börjesson i Glömminge m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Andersson i Örebro begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 11 punkten 1 mom. 2 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Andersson i Örebro begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Den-  
na omröstning gav följande resultat:

Ja — 160  
Nej — 103  
Avstår — 4

*Punkten 2*

Utskottets hemställan bifölles.

*Punkten 3*

**Statens hantverks- och industrilånefond**

Kungl. Maj:t hade (punkten IV:11, s. 203—205) föreslagit riksdagen att

1. medge att statsgaranti för lån till hantverks- och industriföretag m. m. under budgetåret 1972/73 beviljades intill ett belopp av 80 000 000 kronor,

2. till Statens hantverks- och industrilånefond för budgetåret 1972/73 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats

motionen 1972:569 av herr Andersson i Örebro m. fl. (fp) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde utredning och förslag om möjligheter för företagareföreningarna att genom lån och garantier stödja produktutvecklingsarbetet i mindre företag,

motionen 1972:570 av herr Andersson i Örebro m. fl. (fp) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde sådan ändring av

**Nr 42**

Torsdagen den  
16 mars 1972

---

*Statens hantverks-  
och industrilåne-  
fond*

*Statens hantverks-  
och industrilåne-  
fond*

bestämmelserna om statlig lånegaranti till hantverk och industri att statlig garanti kunde erhållas av företag som erhöll förskottslikvid och därför måste ställa banksäkerhet,

motionen 1972:1314 av herrar Fäldin (c) och Helén (fp) vari hemställdes att riksdagen skulle

1. medge att statsgaranti för lån till hantverks- och industriföretag m. m. under budgetåret 1972/73 beviljades intill ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 20 000 000 kronor förhöjt belopp av 100 000 000 kronor, samt

2. till Statens hantverks- och industrilånefond för budgetåret 1972/73 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 10 000 000 kronor förhöjt investeringsanslag av 30 000 000 kronor samt

motionen 1972:1331 av herr Larsson i Borrby m. fl. (c, m).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1972:1314

a) medgav att statsgaranti för lån till hantverks- och industriföretag m. m. under budgetåret 1972/73 beviljades intill ett belopp av 80 000 000 kronor,

b) till Statens hantverks- och industrilånefond för budgetåret 1972/73 anvisade ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1331 angående amorteringstiden för lån ur hantverks- och industrilånefonden, m. m.,

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:570 angående statlig garanti till vissa företag i samband med mottagande av förskottslikvid,

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:569 om stöd till produktutveckling i mindre och medelstora företag.

Reservation hade avgivits

3. beträffande medelsanvisningen och garantiramen av herrar Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Gustafsson i Byske (c), Ericsson i Åtvidaberg (fp) och Sjönell (c), som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1972:1314

a) medgav att statsgaranti för lån till hantverks- och industriföretag m. m. under budgetåret 1972/73 beviljades intill ett belopp av 100 000 000 kronor,

b) till Statens hantverks- och industrilånefond för budgetåret 1972/73 anvisade ett investeringsanslag av 30 000 000 kronor,

4. beträffande statlig garanti i samband med förskottslikvid av herrar Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Ericsson i Åtvidaberg (fp), Sjönell (c) och Clarkson (m), som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:570 som sin mening gav

Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anført rörande statlig garanti till vissa företag i samband med mottagande av förskottslikvid,

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Statens hantverks-  
och industrilåne-  
fond*

5. beträffande stöd till produktutveckling av herrar Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Gustafsson i Byske (c), Ericsson i Åtvidaberg (fp) och Sjönell (c), som ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:569 hos Kungl. Maj:t begärde utredning och förslag om möjligheter för företagareföreningarna att genom lån och garantier stödja produktutvecklingsarbetet i mindre och medelstora företag.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Vi har ju här haft en lång debatt om företagareföreningarna och deras verksamhet, och de reservationer som avgivits vid denna punkt skall jag inte utveckla mer än vad som framgår av näringsutskottets förevarande betänkande.

I reservationen 3 vid punkten 3, Statens hantverks- och industrilånefond, har vi begärt att anslaget skall räknas upp med 10 miljoner kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag samt att garantiramen utökas med ytterligare 20 miljoner.

I reservationen 4 vid samma punkt har vi tagit upp frågan om statlig garanti i samband med förskottslikvid. När företag får s. k. förskottslikvid eller tredjedelslikvid bör de också ha möjligheter att erhålla en statlig garanti.

I reservationen 5 vid punkten 3 säger vi att det är en klar brist att företagareföreningarnas låneverksamhet inte omfattar möjligheten att ge lån till företagens produktutveckling. Vi vet att det kostar pengar att ta fram en ny produkt. Det fordras ofta stor tillgång till kapital. Eftersom finansiella resurser inte alltid finns tillgängliga är det angeläget att företagareföreningarna får möjligheter att ge kreditstöd även på detta område.

Herr talman! Det har under många år varit ett önskemål att de mindre företagen skall kunna ges erforderligt stöd. Det är vår uppfattning att det fordras en bättre organisation av de statliga näringspolitiska insatserna. Därför anser vi att en central myndighet med ett samlat ansvar för olika delar av den statliga näringspolitiken bör tillskapas. På det regionala planet bör man ta vara på företagareföreningarnas erfarenheter. När det gäller de regionalpolitiska insatserna uttryckte planeringschefen Eric Pettersson samma synpunkter i sitt anförande i Jönköping i måndags.

Herr BLOMKVIST (s):

Herr talman! Under denna punkt behandlas såväl investeringsanslaget till statens hantverks- och industrilånefond som ramen för lån till hantverks- och industriföretag. I reservationen 3 föreslås att anslaget till hantverks- och industrilånefonden höjs med ytterligare 10 miljoner kronor och att garantiramen ökas med 20 miljoner kronor.

Jag skulle kunna nöja mig med att hänvisa till utskottets utlåtande på denna punkt. Jag vill bara understryka att utskottet helt kunnat stödja

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Statens hantverks-  
och industrilåne-  
fond*

departementschefens och kommerskollegiums beräkningar. Här kan dock nämnas, att garantiramen för innevarande budgetår t. o. m. den 31 januari 1972 har utnyttjats för lån på tillhoppa 30 miljoner kronor. Det är väl också mot denna bakgrund som exempelvis Företagareföreningarnas förbund har ansett sig kunna ställa sig bakom den föreslagna anslagsramen.

I reservationen 4 föreslås en utvidgning av lånegarantiernas användningsområde. Reservanterna och motionärerna menar att det skulle vara värdefullt om företag vid lämpliga tillfällen kunde erhålla statlig garanti i samband med behovet av förskottslikvider. Utskottet är tveksamt till att vidga statens förpliktelser på detta område. Som ett alternativ till motionärernas förslag har utskottet framhållit att det redan nu föreligger en viss möjlighet att få statligt kreditstöd för anskaffning av omsättnings-tillgångar.

Reservationen 5 tar slutligen upp frågan om en utredning rörande möjligheterna för företagareföreningarna att genom lån och garantier stödja produktutvecklingsarbetet i mindre företag. Jag vill inte förneka att denna fråga kan vara mycket betydelsefull för många mindre företag. Som jag tidigare har framfört kan man säkerligen räkna med att den fortsatta förstärkningen kommer att ge företagareföreningarna ökade möjligheter när det gäller insatser på detta område. Enligt motionärernas mening borde företagareföreningarna ges vidgade möjligheter att genom lån och stöd understödja företagets produktutvecklingsarbete. Med tanke på att föreningarna redan nu i sin rådgivningsverksamhet engageras i ett sådant arbete och på att de i motionen föreslagna insatserna knappast kan vara förenliga med nuvarande riktlinjer för föreningarnas verksamhet har utskottet inte kunnat biträda förslaget.

Herr talman! Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Överläggningen var härmed slutad.

#### *Mom. 1*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Börjesson i Glömminge m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Andersson i Örebro begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 11 punkten 3 mom. 1 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Andersson i Örebro begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 159  
Nej — 104  
Avstår — 2

*Mom. 2*

Utskottets hemställan bifölles.

*Mom. 3*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Andersson i Örebro begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 11 punkten 3 mom. 3 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Andersson i Örebro begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 134  
Nej — 128  
Avstår — 2

*Mom. 4*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Börjesson i Glömminge m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Andersson i Örebro begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 11 punkten 3 mom. 4 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Andersson i Örebro begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 159  
Nej — 103  
Avstår — 3

## § 23 Långivning från allmänna pensionsfonden

Föredrogs näringsutskottets betänkande nr 12 i anledning av motioner angående långivning från allmänna pensionsfonden.

**Nr 42**

Torsdagen den  
16 mars 1972

---

*Långivning från  
allmänna  
pensionsfonden*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Långivning från  
allmänna  
pensionsfonden*

I detta betänkande behandlades  
motionen 1972:572 av herrar Annerås (fp) och Levin (fp) vari  
hemställdes att riksdagen beslutade  
att återlånerätten, som för närvarande baserades på ett års inbetalda  
avgifter, utökades till att gälla inbetalda avgifter för de senast förflutna  
fem åren,  
att återlån fick ske upp till 75 procent av inbetalda avgifter i stället för  
nuvarande 50 procent samt  
att amorteringstiden utökades från 10 till 20 år,

motionen 1972:580 av herr Olof Johansson i Stockholm m. fl. (c, fp)  
vari hemställdes

att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till sådan  
ändring av reglementet för allmänna pensionsfondens förvaltning

1. att arbetsgivare med mindre än 500 anställda fick möjlighet att för  
återlån utnyttja de ATP-avgifter som inbetalats under loppet av de fem  
senast förflutna åren och

2. att återlån för arbetsgivare med mindre än 500 anställda fick ske  
upp till 75 procent av inbetalda avgifter,

motionen 1972:1318 av herr Gustafsson i Stenkyrka m. fl. (c, fp, m)  
vari yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde att  
affärsbanker, sparbanker, postbanken och jordbrukskassor medgavs rätt  
att hos allmänna pensionsfonden upptaga reverslån motsvarande 10 pro-  
cent av respektive instituts utlåning vid närmast föregående årsskifte, vil-  
ka medel av instituten i huvudsak skulle få användas till medellånga rörel-  
sekrediter till förmånlig ränta.

motionen 1972:1326 av herr Olof Johansson i Stockholm m. fl. (c)  
vari hemställdes

att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde en analys av överensstämmel-  
sen mellan allmänna pensionsfondens hittillsvarande placeringspolitik och  
samhällsmålsättningen att skapa regional balans i syfte att eliminera  
eventuella konflikter i anslutning till upprättandet av ett regionalpolitiskt  
program under budgetåret 1972/73 samt

att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om åtgärder för  
kontinuerlig produktion av statistik ur regional fördelningssynpunkt över  
allmänna pensionsfondens kapitalplaceringar,

motionen 1972:1334 av herr Levin (fp) vari hemställdes att riksdagen  
hos Kungl. Maj:t begärde utredning om möjligheterna att låna ut medel  
ur allmänna pensionsfonden till grupper av mindre och medelstora  
företag samt

motionen 1972:1346 av herr Nordgren m. fl. (m) vari yrkats att  
riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställde om snabb utredning och förslag  
syftande till en för de små och medelstora företagen gynnsam revidering  
av reglerna för återlån av till allmänna pensionsfonden inbetalade  
pensionsavgifter i enlighet med i motionen angivna riktlinjer.

## Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionerna 1972:572, 1972:580 och 1972:1346 om vidgad rätt till återlån från allmänna pensionsfonden,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1334 om möjlighet för grupper av mindre och medelstora företag att erhålla lån från allmänna pensionsfonden,
3. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1318 om viss rätt för bankerna att erhålla reverslån från allmänna pensionsfonden,
4. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1326 om en analys av allmänna pensionsfondens placeringspolitik, m. m.

## Reservationer hade avgivits

1. beträffande *vidgad rätt till återlån från allmänna pensionsfonden*
  - a) av herrar Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Gustafsson i Byske (c), Ericsson i Åtvidaberg (fp) och Sjönell (c), som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:580 samt med avslag på motionerna 1972:572 och 1972:1346 hos Kungl. Maj:t skulle anhänga om förslag till ändring i reglementet angående allmänna pensionsfondens förvaltning i enlighet med vad reservanterna anförde,

- b) av herrar Regnéll (m) och Clarkson (m), som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:1346 samt med avslag på motionerna 1972:572 och 1972:580 hos Kungl. Maj:t skulle anhänga om snabb utredning och förslag rörande ändring i reglementet angående allmänna pensionsfondens förvaltning i enlighet med vad reservanterna anförde,

2. beträffande *rätt för bankerna att erhålla reverslån hos allmänna pensionsfonden* av herrar Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Gustafsson i Byske (c), Ericsson i Åtvidaberg (fp), Sjönell (c) och Clarkson (m), som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:1318 hos Kungl. Maj:t begärde utredning och förslag rörande rätt för bankerna att erhålla reverslån hos allmänna pensionsfonden i enlighet med vad reservanterna anförde,

3. beträffande *analys av allmänna pensionsfondens placeringspolitik* av herrar Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp) och Gustafsson i Byske (c), som ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:1326 hos Kungl. Maj:t skulle anhänga om dels en analys av i vad mån allmänna pensionsfondens hittillsvarande placeringspolitik överensstämde med målen för regionalpolitiken, dels åtgärder för kontinuerlig produktion av statistik rörande den regionala fördelningen av allmänna pensionsfondens kapitalplaceringar.

## Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

---

*Långivning från  
allmänna  
pensionsfonden*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Långivning från  
allmänna  
pensionsfonden*

Herr REGNÉLL (m):

Herr talman! Redan när allmänna pensionsfonden inrättades fanns olika uppfattningar om hur återlånerätten, som den kallas, skulle vara utformad. Under de 13 år som har gått sedan reglementet antogs har diskussionen fortsatt. Sedan 1968 sitter för resten en utredning, kapitalmarknadsutredningen, som har som en av sina uppgifter att granska reglerna för återlån. På vanligt sätt har man tagit existensen av den utredningen som en anledning att säga nej till förslag om ändringar av de gällande reglerna.

Nu har emellertid kapitalmarknadsutredningen många andra uppgifter än denna att lösa, delvis av mycket komplicerad art. Vi har därför inte att vänta oss något snabbt resultat av den utredningen och det har föranlett moderata samlingspartiet att i år söka sig ut ur de låsta positioner där ärendet hamnat genom att inte längre föreslå några omedelbara ändringar av de gällande bestämmelserna men å andra sidan anföra att man antingen borde ge den sittande utredningen besked om att den med förtur skulle behandla dessa angelägenheter eller också tillsätta en särskild utredning som skulle lösa dessa frågor. Det är både beklagligt och besynnerligt att majoriteten i utskottet inte kunnat accepterat ett sådant förslag.

Det är faktiskt angeläget att återlånen blir en praktisk realitet för de mindre företagen på ett helt annat sätt än de för närvarande är. Dels måste det bli lättare att kvalificera sig som låntagare, dels måste lånen bli en fastare grund att bygga på genom att de beviljas med längre amorteringstider än vad som nu är fallet.

Ett sätt att effektivt leda kapitalet från den allmänna pensionsfonden vidare till de mindre företagen skulle vara att låta kreditinstitut av olika slag ta upp lån i fonden — det förslaget förs fram i en motion som fått nr 1318.

Reservationer till förslaget för de synpunkter som jag här har redovisat har i utskottsbetänkandet numrerats med 1 och 2. Reservationen 1 är uppdelad i a och b; det beror på att de moderata utskottsledamöterna inte kan godta den begränsning i förbättringarna som center- och folkpartiledamöterna vill ha. Att sätta en spärr — en gräns — vid ett visst antal anställda i företagen är både praktiskt olämpligt och principiellt betänkligt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 1 b och reservationen 2.

I detta anförande instämde herr Nordgren (m).

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c):

Herr talman! Den här frågan om återlån ur allmänna pensionsfonden som behandlas i näringsutskottets betänkande nr 12 är ju ingen ny fråga för riksdagen. Den har varit föremål för riksdagens behandling ett antal år, men vi tycker ändå att den är väldigt angelägen, och jag tror att frågan så småningom kommer att mogna fram till en lösning i enlighet med några av de principer som finns angivna i de här motionerna.

I motionen 580 med herr Olof Johansson i Stockholm som första



namn vill man ha en ändring av reglementet för fonden vad beträffar återlån på så sätt att de mindre företagen skall få bättre möjligheter att låna. Det är den tredje fondstyrelsen det här gäller. Som herr Regnéll nämnde föreligger en viss skillnad mellan kravet i den motionen och den reservation som herr Regnéll talat för. Man har i motionen stannat vid att endast ta med företag med mindre än 500 anställda.

Nu är det väl så, att det i första hand är de mindre och medelstora företagen som har de största finansieringssvårigheterna och därmed det största behovet av ändrade regler på det här området. Om vi ser på hur det förhåller sig med återlånen från den andra fonden, finner vi, att återlånen enligt den statistik som står till förfogande är 10,8 procent, medan återlånen från den tredje fonden, som gäller enskilda arbetsgivare, endast är 0,2 procent, trots att denna företagargrupp svarar för 65 procent av arbetsställena. Därför borde man åtminstone kunna ta ett första steg och ändra reglerna beträffande företag med högst 500 anställda.

Vad beträffar frågan om att avvakta resultatet av kapitalmarknadsutredningens arbete vet alla att det tar tid innan förslag från den kan föreligga, och vi tycker att företagen inte skall behöva stå och vänta på att det isberg som kapitalmarknadsutredningen utgör skall segla förbi, utan att de skall ha möjlighet att få ändrade regler på det här området. Då kan man ju sedan, när kapitalmarknadsutredningen är klar med sitt arbete, justera de reglerna eller bygga ut dem ännu bättre.

Vi menar vidare att företagen bör kunna ha möjlighet att lägga ihop de fem senaste årens avgifter och få dem återlånade på en gång. Det är också ett gammalt krav som har framförts både från vårt parti och andra partier här i riksdagen.

Anledningen till att vi inte har kunnat godta synpunkterna i reservationen 1 b av herrar Regnéll och Clarkson är att angelägenhetsgraden för de små och medelstora företagen enligt vår uppfattning varit högre.

Motionen 1318 av herr Gustafsson i Stenkyrka m. fl., som undertecknats av inte mindre än 21 motionärer från olika partier, innehåller förslag om att affärsbanker, sparbanks, postbanken och jordbrukskassor skall få låna 10 procent av respektive instituts utlåning vid närmast föregående årsskifte mot reverser i AP-fonden för att förmedla lån till företagen. Man avser här att åstadkomma en ändamålsenlig och bra förmedlingsform till företagen och näringslivet av AP-fondens medel.

I reservationen 3, som behandlar motionen 1326 av herr Olof Johansson i Stockholm m. fl., vill man ha en redovisning för hur lånen ur allmänna pensionsfonden fördelas regionalt. Det är ju önskvärt att vi på olika områden bedriver en sådan regionalpolitik att de stora kapitalresurser det här är fråga om också följs upp med en något så när hygglig fördelning av långivningen på olika regioner. Reservanterna begär därför en analys av AP-medlens placering, och vi inom centern anser detta stämma överens med vår regionalpolitiska målsättning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna 1 a, 2 och 3.

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

---

*Långivning från  
allmänna  
pensionsfonden*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Långivning från  
allmänna  
pensionsfonden*

Herr BENGTTSSON i Landskrona (s):

Herr talman! Frågan om långivningen och återlånerätten från allmänna pensionsfonden, som behandlas i detta betänkande, är som kammarens ledamöter väl känner till och som herrar Börjesson i Glömminge och Regnell framhållit en fråga som regelmässigt har återkommit varje år här i kammaren. Det har varit så ända sedan beslutet om ATP togs.

I år finns dock som vi hört, senast av herr Börjesson i Glömminge, vissa nya inslag i bilden, parade med de årligen återkommande.

Man har, som herr Börjesson framhöll, i motionen 1318 krävt att bankerna och jordbrukskassorna skulle ges rätt att hos AP-fonden uppta reversslån motsvarande 10 procent av respektive instituts utlåning vid närmast föregående årsskifte, vilka medel instituten i huvudsak skulle få använda till medellånga rörelsekrediter. Detta skulle också, som man sagt, ske till förmånlig ränta.

Vad skulle detta komma att innebära? Jo, att betydande belopp ur AP-fonden skulle komma att specialdestineras och vara undantagna vid varje tillfälle gällande speciella restriktioner. Motionärerna anser att det skulle röra sig om den lilla nätta summan av ungefär 8 miljarder – i varje fall skulle det väl bli så det första året. Sedan skulle pengarna specialdestineras för medellånga rörelsekrediter.

Enligt motionärernas tankar är det i främsta rummet egenföretagarna och familjeföretagen som skall tillgodoses. Den förmånliga ränta man talar om i motionsklämman skall i möjligaste mån motsvara gällande diskonto. Vad skulle detta innebära? Jo, att AP-fonden givetvis fick mindre ränteinkomster än för närvarande. Detta skulle i sin tur innebära, att om fonden framgent skulle kunna fullgöra sina åtaganden, så måste avgiftsuttaget ökas till en nivå som kanske kom folk att stegra sig. Men det är kanske detta man ytterst siktar till för att på det sättet förstöra ATP-försäkringen. Man var som bekant inte på borgerligt håll intresserad av försäkringen vid dess tillkomst. Detta kanske är ett fullföljande av det motståndet.

Som vi kan se av reservation 2 är det allmän borgerlig samling kring motionsuppslagen. Man kräver att riksdagen hos Kungl. Maj:t påkallar åtgärder för deras förverkligande. På socialdemokratiskt håll kan vi givetvis inte dela denna uppfattning.

Årets andra nyhet presenteras i motionen 1326 där man önskar få till stånd en analys av i vilken mån AP-fondens placeringspolitik står i överensstämmelse med samhällets regionalpolitiska målsättning. Man önskar vidare en kontinuerlig produktion av statistik över hur fondens placeringar fördelar sig regionalt. Det var detta som herr Börjesson i Glömminge också var inne på. Detta motionsyrkande följs upp i sin helhet i reservation 3.

Hur pensionsfondens utlåning fördelar sig framgår tydligt av den årliga redovisning som når oss alla kammarledamöter. Kapitalflödets geografiska fördelning bestäms ju bl. a. av en rad beslut som fattas i det här huset. Vi vet att bostadsbyggandet tar närmare hälften av fondens hela utlåning. Den geografiska fördelningen av bostadsbyggandets omfattning kan som bekant inte fondstyrelsen påverka. Kommunerna tar ungefär 10 procent av fondens medel i anspråk och är för sin upplåning beroende av

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Långivning från  
allmänna  
pensionsfonden*

beslut som underställs Kungl. Maj:t. Fondens tillskott till statens upplåning, vilket totalt sett är cirka 9 procent av fondens tillgångar, måste ses som en del av statens totala upplåning, vilket gör att detta belopp inte kan hänföras till vissa regioner.

Drygt 32 procent av fondens medel utlånas till näringslivet, och såvitt jag förstår är det endast beträffande denna del av fondmedlen som resonemanget i motionen skulle kunna vara adekvat. Men inte heller här håller det resonemang som förs -- inte enligt min mening i varje fall.

Om man ser på årsredogörelsen över de företag som där står som låntagare kan man snabbt konstatera att många av dem är sådana som bedriver sin rörelse inom mer än en region. Den analys som motionärerna och reservanterna kräver över den regionala fördelningen av fondmedlen kan därför inte ge en bild som har någonting med verkligheten att göra.

Från utskottsmajoritetens sida hävdar vi att allmänna pensionsfondens placeringar måste studeras inom ramen för den totala kapitalmarknaden och att ett studium av placeringarna utifrån regionalpolitisk utgångspunkt -- som motionärerna och reservanterna föreslår -- inte ter sig särskilt meningsfullt.

I reservationerna 1 a och 1 b tar man fram och luftar de gamla bekantingarna från tidigare år. Det är krav på att företag med mindre än 500 anställda skall ha rätt att ackumulera återlånerätten under fem år och återlåna upp till 75 procent av de avgifter som företaget inlevererat för sina anställda. Det innebär i förhållande till vad som nu gäller att återlånerätten utsträcks med ytterligare fyra år och ökas från 50 till 75 procent av inlevererade avgifter. Dessa krav framförs i reservationen 1 a. Vidare krävs omedelbara ändringar -- vilket också framgick av vad herr Börjesson i Glömminge sade -- i reglementet angående allmänna pensionsfondens förvaltning för att genomföra dessa åtgärder.

Samma tankegångar förs fram i reservationen 1 b som bygger på motionen nr 1346 som herr Regnéll gjorde sig till förespråkare för. I denna motion begärs också att amorteringstiden för återlån skall förlängas från 10 till 20 år. Men i detta fall krävs -- som också herr Regnéll sade -- inte omedelbara åtgärder, utan motionärerna hemställer om en snabbutredning som skall ge det önskade resultatet.

Jag vill emellertid framhålla vad vi också har påpekat i utskottsbetänkandet att 1968 års kapitalmarknadsutredning har till uppgift att göra en översikt över kapitalmarknadens struktur och funktionssätt. Den skall bl. a. också förutsättningslöst pröva om återlånesystemet bör bibehållas och, om utredningen anser detta, enligt direktiven överväga vilka villkor som bör gälla för denna utlåningsform. Med hänsyn till att frågan alltså är föremål för utredning har vi ansett att vi nu inte bör föranstalta om vare sig omedelbara och vittgående ändringar eller ytterligare utredningar.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c) kort genmäle:

Herr talman! När herr Bengtsson i Landskrona gör gällande att de motioner det här gäller och vårt ställningstagande i utskottet skulle kunna tas till intäkt för att vi vill komma åt allmänna pensionsfonden

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Långivning från  
allmänna  
pensionsfonden*

och på något sätt försämra möjligheterna, enligt vad herr Bengtsson menar, till framtida pensionering från fonden, då vill jag säga till herr Bengtsson: "Gå inte ut och inbilla svenska folket att detta skulle vara meningen med motionerna!" Pensionsfonden har ju växt fortare och till större belopp än vad som från början var beräknat, och meningen är endast att man på detta sätt skulle få ut medel lättare till näringslivet av dess stora kapitalreserver.

Vidare skulle man inte behöva undanta dessa lån och krediter från kreditrestriktioner, utan skulle det finnas möjlighet för bankerna att mot revers få pengar från AP-fonden, skulle det hela vid en kreditåtstramning komma att fungera enligt samma regler som gäller för alla lån.

En förbättring av möjligheterna för de mindre företagen att erhålla litet större lån i stället för att som nu är fallet behöva plöttra med småsummor om företagen skall ha återlån av sina inbetalda avgifter får närmast ses som en praktisk åtgärd. Det blir ju endast fråga om småsummor, om nuvarande system skall tillämpas.

Herr ANNERAS (fp):

Herr talman! I vår motion nr 572 framhålls de mindre och medelstora företagens betydelse inom handel, hantverk, industri och servicenäringar.

Över 90 procent av de svenska industriföretagen har mindre än 50 anställda, och mer än hälften av industriföretagen har till och med mindre än 5 anställda. Småföretagen ger arbete åt närmare en femtedel av vårt lands alla industrianställda, och vissa industrigrenar är mycket "småföretagsintensiva".

I en nyligen av Industriförbundet genomförd undersökning har konstaterats att de mindre och medelstora företagen spelar en betydande roll även på exportsidan. Av 103 undersökta företag med 10–200 anställda har mer än 60 procent ökat sina exportandelar. 1964 var exportandelen 19,6 procent, medan den 1970 stigit till 22,5 procent.

Allt detta sammantaget visar att de mindre och medelstora företagen svarar för en så betydande del av sysselsättningen och produktionen att deras speciella problem fordrar större uppmärksamhet vid utformandet av näringspolitiken.

De mindre företagens betydelse för svenskt näringsliv underskattas ofta. Näringslivsdebatten sysslar i alltför stor utsträckning enbart med storföretagen, och man glömmer lätt bort att de mindre företagen utgör en betydande del av det svenska näringslivet och svarar för en betydande del av dess produktion. Antalet anställda inom denna del av näringslivet är som sagt mycket stort, och det finns undersökningar som visar att produktionsökningen under senare år faktiskt gått snabbare hos de mindre företagen än hos de större.

Det är också klart att nya idéer och uppslag ofta bäst kommer fram i de mindre företagen. Inte minst viktigt är att många mindre företag har en väsentlig uppgift att fylla som underleverantör till stora företag.

Företagens utveckling är alltså en väsentlig trygghetsfråga, och därför är det angeläget att de mindre företagens finansieringsmöjligheter underlättas. Det är uppenbart att samhället måste satsa på att säkra de mindre och medelstora företagens utvecklingsmöjligheter och att ta till

vara deras många fördelar. Dessa företags kapitalförsörjning måste tryggas, men jag vågar påstå att tillräcklig hänsyn inte har tagits till denna företagsamhet när det gäller att vidta åtgärder som inverkar positivt på företagens kapital- och kreditförhållanden.

Småföretagen saknar ofta pengar att förverkliga idéer och projekt. Produktutveckling, innovation och innovationskraft är begrepp som vi allt oftare möter i diskussionerna kring företagsamheten och dess framtid. Vi gör det av den naturliga anledningen att vad just dessa ord representerar har kommit att spela en alltmer betydande roll för ett företags vara eller inte vara. Det är områden som ständigt kräver större insatser, både tekniskt och finansiellt.

En konsekvens av denna utveckling är att de mindre och medelstora företagen oftast hamnar i ett mera utsatt och osäkert läge än vad de större gör. De har idéer och de har viljan, men de saknar i stor utsträckning de finansiella möjligheterna att förverkliga de goda idéerna. Detta problem är allvarligt, speciellt mot bakgrunden av att produkternas livslängd blivit allt kortare. Vi vet att en viss produkt i ett visst utförande har en begränsad livslängd. Förr var denna ganska lång, men den snabba utvecklingen och de stora förändringarna på marknaden har lett till att livslängden blir mer och mer begränsad.

De mindre företagen har inte storföretagens möjligheter att gå ut på obligations- och aktiemarknaden för att skaffa kapital. Investeringsfonderna är en annan betydande förmån, som i stort sett endast tillkommer storföretagen. I detta läge och den situation som råder för de mindre företagen har vi lagt fram en motion som syftar till en ändring av villkoren för återlån från allmänna pensionsfonden.

De svårigheter som dessa företag har att utnyttja återlånerätten med nuvarande regler markeras av att dessa företags andel av återlånen i förhållande till inbetalade medel till fond III är avsevärt lägre än motsvarande andel för de större företagen till fond II. Vi har därför föreslagit en ändring av återlånerätten så att återlån får ske upp till 75 procent mot för närvarande 50 procent och så att amorteringstiden ökas från 10 till 20 år.

AP-fonderna behöver väl på ett mera effektivt sätt än hittills komma hela näringslivet till godo, helt enkelt därför att företagens tidigare kreditkällor kommer att spela en allt mindre roll.

Ett enhälligt utskott har till min förvåning avstyrkt ifrågavarande motion med samma motivering som vid tidigare behandling av denna fråga, nämligen under hänvisning till att granskning av återlånerätten pågår genom 1968 års kapitalmarknadsutredning. Det är alldeles uppenbart att denna utredning skall granska systemet med återlån, men den arbetar på lång sikt och har ett omfattande arbetsprogram.

Herr talman! Jag kan inte inse att man inte även skulle kunna tillmötesgå det förslag vi har lagt fram utan att behöva avvakta resultatet av denna utredning.

Jag har, herr talman, inget yrkande. Jag inser det lönlösa i att när ett enhälligt utskott har avstyrkt motionen ställa något yrkande, men jag har ändå velat framföra dessa synpunkter.

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Långivning från  
allmänna  
pensionsfonden*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Längvning från  
allmänna  
pensionsfonden*

Herr LEVIN (fp):

Herr talman! Om min motion 1334, vari har påyrkats en utredning om möjligheterna till en med kreditförsäkringsskydd förenad kollektiv upplåning i allmänna pensionsfonden såsom ett alternativ till de nuvarande återlånen, vilkas form och omfattning socialdemokraterna tycks betrakta som sakrosankta, säger utskottet strängt taget ingenting alls. Visserligen dödförklaras inte i och för sig den i motionen väckta och i detta sammanhang faktiskt nya tanken, men något positivt ord på vägen skickar man inte heller med då man hänvisar förslaget till den sittande kapitalmarknadsutredningen. Det hade eljest inte skadat, och jag ber därför att få yrka bifall till motionen.

Det nu anförda hindrar dock inte, herr talman, att jag vidhåller de i motionen 572 anförda kraven på en vidgad återlånerätt av traditionellt snitt. Herr Bengtsson i Landskrona talade för en stund sedan om det väldiga belopp som enligt hans uppfattning dessa krav skulle dra ut ur pensionsfonderna, och han tycktes i dessa krav se ett allmänt angrepp på AP-fonderna, vilket tydligen skulle minska löntagarnas möjligheter att i framtiden få ut sina pensioner.

Jag ber att få till herr Bengtsson säga att detta var ett lika onödigt som missvisande elefantinhopp i denna seriösa debatt. Återlånen utgör ju, som framgår av den statistik utskottet presenterar, en ringa och dessutom sjunkande andel av fondens placeringar, som främst tycks ske i en produktion av sådana bostäder vilka efterfrågas mindre och mindre på grund av de abnorma hyreskostnaderna. Men värre än den blygsamma lånevolymen är väl den korta amorteringstid som blivit alltmer realistisk i ett skede av sämre lönsamhet och lägre självfinansieringsgrad. Vill man verkligen främja näringslivet, som vissa socialdemokrater vid festligare tillfällen säger sig vilja göra, får man nog finna sig i en annan fördelning mellan låntagarna och även medge längre amorteringstider åtminstone för de mindre företagen.

Jag ber att få yrka bifall till motionen 572.

Herr BENGTTSSON i Landskrona (s):

Herr talman! Herr Börjesson i Glömminge säger: Gå inte ut och tala om att vi önskar riva upp AP-fonderna eller ATP-systemet. Det är ändå ingen som kommer att tro på det!

Jag hoppas att jag skulle kunna lita på det. Men, herr Börjesson, när man skriver sådana motioner som motionen 1318 där man säger att man mot reverslån skall kunna låna 10 procent av de pengar som går över kreditinstitutens utlåningsdiskar och man själv i motionen räknat ut att utlåningen från AP-fonderna skulle bli ca 8 miljarder kronor och tas ur AP-fondernas nytillskott, är det ju ungefär hela den summa som inflyter i avgifter ett år som detta. Hela det beloppet skulle specialdestineras enligt denna motion. Och jag förutsätter, herr Börjesson, att ni menar vad ni skrivit i motionen, eftersom ni till alla delar stöttat den i reservationen.

Sedan undrar herr Börjesson varifrån jag har fått att dessa pengar på något sätt skulle särskiljas och vara undantagna gängse kreditrestriktioner. Jo, herr Börjesson, det har jag också tagit från samma motion. Där säger man nämligen: "Dessa medel bör sedan i kreditinstituten särskiljas

från annan kreditgivning och icke påverka beräkningen av kassakvoter eller vara underkastade andra speciella restriktioner.”

Menar ni inte vad ni säger i denna motion som ni har följt upp i reservationen? Jag är naturligtvis tacksam om herr Börjesson säger att ”vi menar det inte, vi menar något annat”, men jag vill gärna veta vad ni egentligen menar.

Herr Levin tyckte att det var ett rätt onödigt elefantinhopp som jag gjorde i debatten på denna punkt. Jag skulle vilja fråga herr Levin vem som egentligen gör det största elefantinhoppet, han eller jag

Sedan talar man varmt för de små företagen. Jag tycker visst att vi skall värna om både de små och de medelstora företagen och hjälpa dem på alla sätt. Så pekar man på den mycket låga procentsiffran som gäller för återlån från tredje pensionsfonden. Jag är medveten om att det är mycket låg återlänegrad från den fonden. Men jag har förgäves sökt få ett klart svar på vad anledningen kan vara till detta. Man har ju samma möjlighet där som alla andra, och man kan återlåna ned till en så låg summa som 500 kronor per år, om man har inbetalat i avgift den dubbla summan, alltså 1 000 kronor. Det kan möjligen bero på att kreditvärdigheten hos en del av dessa företag inte är vad bankerna anser att den borde vara. Det är den enda förklaring jag över huvud taget kan få till detta.

Herr Levin anser — för att återgå till honom — att utskottet över huvud taget inte sagt något om det nya och alternativa förslag som han i sin motion har fört in i denna debatt. Vi menar att eftersom hela denna fråga är föremål för kapitalmarknadsutredningens undersökning och utredning och när man där håller på att överväga densamma bör man få lov att i lugn och ro titta på den. Vi vill inte göra drastiska ändringar här utan att veta konsekvenserna av dem, och detta får utredningen först kartlägga.

Herr LEVIN (fp):

Herr talman! Ja, mitt inlägg herr Bengtsson, väger onekligen tyngst vilket system man än mäter med. Jag accepterar vad herr Bengtsson sade om sitt tyckande i fråga om de nya tankar jag infört i min motion, men varför säger herr Bengtsson inte ett enda ord om de förlängda amorteringstiderna som vi har påyrkat i motionen 572?

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c):

Herr talman! Jag tycker inte att herr Bengtsson i Landskrona behöver dramatisera motionen 1318. Där och i vår reservation begärs ju utredning och förslag, och vi har skrivit att motionärernas uppslag förtjänar beaktande. Men vi vet alla att om det blir en utredning med anledning av en motion får man avvakta och se vilket förslag utredningen kommer med. Jag tycker inte man skall dramatisera det här så mycket som herr Bengtsson har gjort, men han finner väl ett visst nöje i det.

Herr BENGTTSSON i Landskrona (s):

Herr talman! Till herr Levin vill jag säga att de förlängda amorteringstiderna som han talat om i sin motion inte innebär någon nyhet för året. De har diskuterats här åtskilliga gånger tidigare, och vi har förutsatt att

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

---

*Långivning från  
allmänna  
pensionsfonden*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Långivning från  
allmänna  
pensionsfonden*

kapitalmarknadsutredningen kommer att se över även den här delen av återlånen. Därför har vi inte ägnat någon särskild uppmärksamhet åt den frågan.

Sedan sade herr Levin att hans anförande i alla avseenden väger tyngst. Det är möjligt att det väger tyngst i kilo, men jag bestriider att det gör det i andra hänseenden.

Överläggningen var härmed slutad.

#### *Punkten 1*

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 1 a av herr Börjesson i Glömminge m. fl., 3:o) reservationen nr 1 b av herrar Regnéll och Clarkson samt 4:o) utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 572 av herrar Annerås och Levin, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Börjesson i Glömminge begärde votering, upptogs för bestämmande av kontraproposition i huvudvoteringen de återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Regnéll begärt votering, upptogs för bestämmande av kontraproposition i voteringen om kontraproposition i huvudvoteringen ånyo propositionerna under 3:o) och 4:o), av vilka den under 3:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. I följd därav blev denna voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 1 antar reservationen nr 1 a av herr Börjesson i Glömminge m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit reservationen nr 1 b av herrar Regnéll och Clarkson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Regnéll begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

|        |   |     |
|--------|---|-----|
| Ja     | — | 97  |
| Nej    | — | 28  |
| Avstår | — | 133 |

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för huvudvoteringen uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 a av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter har röstat för ja-propositionen. Då herr Börjesson i Glömminge



begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 133  
Nej — 102  
Avstår — 23

#### *Punkten 2*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1334 av herr Levin, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

#### *Punkten 3*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Börjesson i Glömminge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 3 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Börjesson i Glömminge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 133  
Nej — 124

#### *Punkten 4*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Börjesson i Glömminge m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Börjesson i Glömminge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 4 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Börjesson i Glömminge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 161  
Nej — 94  
Avstår — 2

## Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Långivning från  
allmänna  
pensionsfonden*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Mindre och medel-  
stora företag*

Föredrogs näringsutskottets betänkande nr 13 i anledning av motioner angående mindre och medelstora företag.

I detta betänkande behandlades

motionen 1972:45 av herr Andersson i Örebro m. fl. (fp) vari hemställd att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde att en översyn av de mindre företagens lånemöjligheter till investeringar i långsiktiga marknadsföringsaktiviteter företogs och att sådana investeringar likställdes med investeringar i produktionsmedel,

motionen 1972:274 av herr Stridsman m. fl. (c) vari hemställd att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhänga om utredning och förslag om utveckling av underleverantörssystemet i näringslivet och åstadkommande av en effektiv förmedlingsverksamhet av arbetsobjekt i syfte att motverka den rådande obalansen på arbetsmarknaden,

motionen 1972:573 av herr Bohman m. fl. (m) vari hemställd att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att en utredning tillsattes med uppgift att framlägga förslag till åtgärder syftande till en förbättring av företagens försörjning med riskkapital med särskild hänsyn till de mindre och medelstora företagens problem,

motionen 1972:576 av herr Helén m. fl. (fp),

motionen 1972:1310 av herr Blomkvist m. fl. (s) vari hemställd att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhänga att Kungl. Maj:t genom utredningsuppdrag till den av industriministern tillkallade delegationen för de mindre och medelstora företagen närmare prövade förutsättningarna för lokalisering av ett industriellt utvecklingscentrum i Skaraborgs län,

motionen 1972:1313 av herr Eriksson i Ulfaby m. fl. (c, fp, m),

motionen 1972:1336 av fru Lundblad m. fl. (s),

motionen 1972:1344 av herrar Nilsson i Tvärålund (c) och Sjönell (c) vari hemställd att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhänga om skyndsamt provning av och förslag till samlade åtgärder för ett effektivare tillvaratagande av de mindre och medelstora företagens utvecklingsmöjligheter, särskilt avseende

a) möjligheter till avsättningar för investeringar,

b) förbättrad kapitalförsörjning bl. a. genom ett särskilt finansieringsinstitut för riskbärande kapital och ökade möjligheter till lån av AP-medel och från särskilt anpassade fonder och institut samt

c) ökade insatser för företagsledarutbildning, forskning och utvecklingsarbete, produktionsrådgivning och marknadsföring, anpassade efter de mindre företagens förutsättningar och behov,

motionen 1972:1357 av herr Sjönell m. fl. (c) vari hemställt att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhänga om utredning och förslag till ett system med investeringsbidrag i enlighet med vad som anförts i motionen,

motionen 1972:1358 av herr Sjönell m. fl. (c) vari hemställt att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhänga om utredning och förslag om åtgärder i syfte att stärka den importkonkurrerande hemmaindustrins stabilitet och konkurrensförmåga samt

motionen 1972:1365 av herr Åsling m. fl. (c).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1365 angående översyn av finansieringsformerna för mindre och medelstora företag,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:576 angående finansieringsinstitut för mindre och medelstora företag,

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:573 om en utredning rörande företagens kapitalförsörjning,

4. att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1972:1344 om åtgärder avseende de mindre och medelstora företagens utvecklingsmöjligheter,

b) motionen 1972:1358 om åtgärder för att stärka den importkonkurrerande hemmamarknadsindustrins stabilitet och konkurrensförmåga,

5. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1357 om ett system med investeringsbidrag till nyetablerade företag m. fl.,

6. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:45 angående mindre och medelstora företags möjligheter att erhålla lån för marknadsföringsaktiviteter,

7. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1313 angående marknadsföringsfunktionernas roll i samhällsekonomin,

8. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:274 om utveckling av underleverantörssystemet i näringslivet,

9. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1336 om statliga konsulenter i näringslivsfrågor,

10. att riksdagen i anledning av motionen 1972:1310 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört rörande denna motion.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande *utredning rörande företagens kapitalförsörjning* av herrar Regnéll (m) och Clarkson (m), som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:573 hos Kungl. Maj:t begärde att en utredning tillsattes med uppgift att framlägga förslag till åtgärder syftande till en förbättring av företagens försörjning med riskkapital, med särskild hänsyn till de mindre och medelstora företagens problem,

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Mindre och medel-  
stora företag*

2. beträffande *åtgärder avseende de mindre och medelstora företagens utvecklingsmöjligheter*, m. m. av herrar Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Gustafsson i Byske (c), Ericsson i Åtvidaberg (fp), Sjönell (c) och Clarkson (m), som ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1972:1344 och 1972:1358 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om skyndsam prövning av och förslag till åtgärder för att befrämja ett effektivare tillvaratagande av de mindre och medelstora företagens utvecklingsmöjligheter och för att stärka den importkonkurrerande hemmamarknadsindustrins stabilitet och konkurrensförmåga,

3. beträffande *investeringsbidrag* av herrar Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Gustafsson i Byske (c) och Sjönell (c), som ansett att utskottet under 5 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:1357 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning om och förslag till ett system med investeringsbidrag i enlighet med vad reservanterna anfört,

4. beträffande *lån för marknadsföringsaktiviteter* av herrar Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Gustafsson i Byske (c) och Ericsson i Åtvidaberg (fp), som ansett att utskottet under 6 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:45 hos Kungl. Maj:t begärde en översyn av de mindre och medelstora företagens möjligheter att erhålla lån för att finansiera långsiktiga marknadsföringsaktiviteter,

5. beträffande *utveckling av underleverantörssystemet* av herrar Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Gustafsson i Byske (c) och Sjönell (c), som ansett att utskottet under 8 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:274 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning om och förslag till utveckling av underleverantörssystemet i näringslivet i enlighet med vad reservanterna anfört.

Herr REGNÉLL (m):

Herr talman! Inte minst för de mindre företagen här i landet är försörjningen med eget riskvilligt kapital ett stort problem. En rad för vårt land utmärkande omständigheter - ett högt löneläge, frånvaron av subventioner, låga tullar - har gjort det nödvändigt för de industriella produktionsföretagen att få fram riskvilligt kapital för att investera i rationaliseringssyfte.

Att uppbåda det kapitalet har verkligen inte varit lätt. Efter att ha sjunkit väsentligt under den senaste 10-årsperioden är avkastningen på eget kapital i svenska företag efter bolagsskatt nere ungefär på obligationsräntans nivå. Det betyder dels att det genereras otillräckligt med nytt kapital inom företagen, dels att de inte kan bjuda attraktiva villkor för tillskott utifrån. Följden har blivit en starkt ökad lånefinansiering. Att låg självfinansiering, motsvarande hög lånefinansiering, minskar förmågan hos företagen att ta sig igenom svåra tider förstår vi alla. Många

av de företagsnedläggningar som ägt rum under de senaste åren har sin förklaring i att egetkapitalet varit otillräckligt.

Särskilt stora problem har familjeföretagen genom intressenternas årliga förmögenhetsskatt och de kraftiga avbränningarna vid generationsskiftena.

Här finns det verkligen problem att beakta, något som motionen 573 av herr Bohman m. fl. fäst uppmärksamheten på. Utskottsmajoriteten vill slå bort motionens krav på utredning genom att hänvisa till pågående förhandlingar om ett finansieringsinstitut, som skulle bildas av staten och banker. Det tillskott till aktiekapital som kan tänkas komma från ett sådant institut skulle i balansräkningarna vara likställt med annat aktiekapital, men i realiteten skulle det komma att arbeta inom företaget på helt andra villkor än normalt riskvilligt kapital.

Hänvisningar till planer på ett sådant institut är alltså helt otillräckliga för att säga nej till ett utredningskrav. Vi vet dåligt var vi står, ännu mindre vart vi går.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen I.

I utskottsbetänkandet behandlas en rad andra motioner, väckta i avsikt att förbättra småföretagsamhetens villkor. Den goda meningen är inte att ta miste på, men det kan vara skäl att höja ett varningens finger. Vad som i varje enskilt fall kan te sig som ett fördelaktigt stöd från det allmännas sida kan till sin sammanlagda effekt bli ett stängsel – eller en bur skall det visst nu heta i det politiska språket -- som berövar egenföretagen en del av den rörelsefrihet som i dag är deras styrka. Att styrning och kontroll är ett mål som föresvävar socialdemokraterna också på detta område framgår klart av resonemanget i motionen 1336, där ett antal socialdemokratiska motionärer vill binda upp företagen genom att placera statliga konsulter vid länsstyrelsernas planeringsenheter. Sådana strävanden borde mana till eftertanke hos dem som på alltför många punkter kräver ökat samhällsstöd.

Herr SJÖNELL (c):

Herr talman! Jag skall i det här anförandet hålla mig till reservationerna 2 och 3 i förevarande betänkande, som är grundade på motionerna 1344, 1357 och 1358.

Det har redan i dag men även under framfarna år talats väldigt mycket och lämnats mycket detaljer om de mindre företagen och deras möjligheter att hävda sig. Det har krävts från vårt håll och från andra håll inom den icke-socialistiska oppositionen att en rad åtgärder skulle vidtas när det gäller att förstärka de mindre företagens likviditetssituation, när det gäller att förbättra deras kreditmöjligheter, när det gäller utbildning och andra sådana ting. Och man kan konstatera, herr talman, att här har gjorts en del av positivt slag som varit ägnat att gynna dessa företag. Men det har också gjorts negativa ting och satts in negativa åtgärder, som i mycket hög grad har drabbat just de mindre företagen. Jag skall inte försöka komma med någon lång exempelsamling – det räcker med att erinra om de orimligt hårda kreditrestriktionerna, som ganska nyligen upphörde, och den höga räntan, som på ett rent diskriminerande sätt träffat just de mindre företagen.

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

---

*Mindre och medel-  
stora företag*

Dessa företag har ju stor betydelse. Det har ordats mycket om det, och jag skall inte göra några upprepningar. Jag vill bara helt kort nämna att för en tredjedel av industriproduktionen svarar just de mindre och medelstora industrierna. Och när det gäller den utomordentligt viktiga sysselsättningen är det omkring 60 procent av denna sysselsättning som de mindre och medelstora industrierna svarar för. Dessa fakta borde vara nog för att man tillräckligt positivt skulle uppmärksamma dessa företag och i varje fall undvika att vidta åtgärder som särskilt hårt drabbar dem och som i det långa loppet verkar rent diskriminerande.

Vårt samhällsekonomiska läge är om inte prekärt så dock utsatt. Vi måste kraftigt förbättra vår handelsbalans och vår bytesbalans. Den prioritering av exporten och exportindustrin som nu sker är helt nödvändig. Men jag vill betona — och det är många med mig som gör detta — att det är minst lika viktigt att prioritera den importkonkurrerande hemmamarknadsindustrin. Det finns många skäl som talar för det. Jag skall här bara anföra några.

Den importkonkurrerande hemmamarknadsindustrin består nästan uteslutande av mindre och medelstora företag. De är av utomordentligt stor betydelse för sysselsättningspolitiken. De är stryktåliga och flexibla och har visat sig kunna överleva svåra påfrestningar på ett häpnadsväckande sätt. Men de är inte helt odödliga; alltför hårda åtgärder mot dem gör självfallet att även de förtvivlar och kanske ger upp. De är vidare mycket betydelsefulla för regionalpolitiken och är, som alla vet, dessutom av mycket stor betydelse när det gäller de viktiga underleveranserna till vår industri. De fungerar ju i mycket stor utsträckning som underleverantörer till vår stora exportindustri, som inte skulle kunna fullgöra sina viktiga funktioner om man saknade alla dessa underleverantörer.

Slutligen finns det ännu ett utomordentligt viktigt skäl, som jag tycker kanske för litet har tagits fram i debatten: den importkonkurrerande hemmamarknadsindustrin — och hemmamarknadsindustrin över huvud taget — är helt nödvändig för att vi skall kunna upprätthålla respekten för vår neutralitetspolitik. Det är minst lika viktigt att vår hemmamarknadsindustri kan fungera effektivt som det är att vi har ett starkt militärt försvar. Hur mycket vi än talar om ett starkt försvar blir det nämligen detsamma som en militär svaghet, om vi låter de hemmamarknadsproducerande industrierna slås ut i alltför stor utsträckning, så att vi under en avspärrning saknar möjligheter att försörja vårt folk med livsmedel, textilier och andra nödvändiga artiklar.

En av orsakerna till att de mindre företagen befinner sig i en så svår situation och i ett försämrat konkurrensläge är — förutom regeringens misshandel av dem t. ex. genom alltför hårda kreditrestriktioner, som har drabbat företagen ytterst hårt — det mycket höga kostnadsläget. Man måste därför skapa förutsättningar för en större effektivitet, som kan neutralisera det höga kostnadsläget, och detta i sin tur kräver ett åtgärdsprogram för en rad välkända frågor, t. ex. kredit- och kapitalförsörjning, investeringsförmåga, rationaliseringsmöjligheter, specialisering och förlängning av produktionsserierna, utbildnings- och rådgivningsfrågor, forskning och utveckling osv.

Utskottsmajoriteten är negativ till förslaget om ett åtgärdsprogram

och till förslaget att man på det speciella sätt som sägs i motionen 1344 skall stödja den importkonkurrerande hemmamarknadsindustrin. Jag tycker, herr talman, att majoritetens motivering vittnar om torftig fantasi när det gäller att anvisa lösningar på dessa stora problem. Utskottet hänvisar bara till delegationen för de mindre och medelstora företagen – som förvisso är en högst förträfflig delegation; den har redan visat framfötterna, och jag hoppas att den kommer att göra det även i fortsättningen. Men det är alldeles uppenbart att man inte kan lassa på den delegationen hur många uppgifter som helst. Den kan ingalunda fungera som något slags *Mädchen für alles*, ty då blir det samma sak som om man placerar en kameleont på ett lappläcke: den spricker.

Det måste alltså, menar jag, finnas underlag för ett bifall till de krav som vi har framställt i de motioner där jag står som första namn bland undertecknarna.

Vad sedan beträffar avslagsyrkandet på motionen 1357 vittnar väl inte det om någon torftig fantasi hos utskottsmajoriteten, utan där framkommer det mera ideologiska motsättningar. Även om moderata samlingspartiet i det fallet inte har blivit med på mittenpartiernas reservation förefaller det mig som om motiveringen för utskottsmajoritetens avslagsyrkande på något sätt är präglad av socialdemokratiskt tänkande. Det går uppenbarligen tillbaka på den ideologiska debatten om man i syfte att stimulera konjunkturen skall använda generella eller selektiva åtgärder. Vi har i nämnda motion föreslagit generella åtgärder, t. ex. investeringsbidrag, för att stimulera nystartade företag och andra utan skattemässiga överskott att göra avdrag på. Det är något av en innovation – om jag får använda det uttrycket i sammanhanget – men utskottsmajoriteten svarar med att säga: "En ordning med generella investeringsbidrag, grundade enbart på kriteriet att vederbörande företag inte uppvisar överskott på sin rörelse, synes kunna medföra olägenheter som inte gör sig gällande i samma grad när det är fråga om ett specialdestinerat stöd." Det finns anledning att uppmärksamma det sista uttrycket. Man är här alltså fångad i föreställningen om de selektiva åtgärdernas överlägsenhet. Vi menar att om man inte genom att sätta in generella stimulansåtgärder får konjunkturkurvan att peka uppåt, så kan man tvingas att ta till selektiva åtgärder för att söka klara av en arbetslöshet som delvis uppkommit genom att man inte i tid satt in just generella åtgärder. Det måste vara en helt bakvänd politik. Jag tycker att det är tillräcklig motivering för reservationerna, som jag ber att få yrka bifall till.

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c):

Herr talman! Jag skall säga några få ord om reservationen 5.

Den är föranledd av motion 274 av herr Stridsman m. fl. I den hemställs om en framställning till regeringen om förslag angående utveckling av underleverantörssystemet och förmedlingsverksamhet på detta område för att stimulera sysselsättningen på olika orter och i olika regioner som har behov därav.

Underleverantörssystemet är ju ganska kraftigt utvecklat, och det kommer väl att finnas kvar också i framtiden, som väl är, får man väl säga. Att leda och kanalisera de beställningar som de större industrierna

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Mindre och medel-  
stora företag*

gör hos medelstora och små företag måste naturligtvis vara en mycket viktig uppgift. Denna förmedling skulle som motionärerna framhåller kunna ske genom företagarföreningarna och genom näringslivets olika branschorganisationer. Nu har utskottet sagt att man inte tror att en sådan förmedling behövs eller att man skulle vinna något på ett sådant system. Men samtidigt framgår det av utskottets resonemang att man naturligtvis anser det viktigt att beställningarna till underleverantörer sker så effektivt som möjligt -- att utskottet har tänkt sig något annat kan man inte säga. Då är det fråga om man skall göra någonting åt detta eller om företagen själva kan klara av detta genom att bygga ut det system de nu har. Underleveranser för ju med sig en viss planeringstid, en viss beställningstid, för att allt skall fungera, och en viss organisation är naturligtvis nödvändig.

Jag skall be att få yrka bifall till reservationen 5, och jag yrkar också bifall till reservationen 4.

Herr WAÅG (s):

Herr talman! Idkare av mindre och medelstora företag utgör en angelägen målgrupp för de borgerliga partiernas aktiviteter. Interpellationer, enkla frågor och motioner utgör härvidlag ett flitigt använt men stundom något tandlöst parlamentariskt redskap.

Hela den serie motioner som för näringsutskottets del behandlas i dag har i någon form reflexer på mindre och medelstora företag. I några av motionerna i detta ärende lyser igenom något av det missnöje med regeringens politik som man gärna sprider bland företagare ute i landet. Herr Hovhammar, energisk företrädare för misslynta, har tidigare i dag här yttrat sig i den riktningen. Är då misslynnat berättigat? Hur är det t. ex. med de ofta återopade konkurserna?

Inom delegationen för de mindre och medelstora företagen utreder man nu orsakerna bakom konkurserna. Vi hoppas att materialet skall kunna publiceras till sommaren. Redan nu kan man ur tillgänglig statistik över konkurser läsa ut att under 1970, som är det senaste året från vilket än så länge statistik finns tillgänglig, minskade antalet konkurser i flertalet län men ökade markant i storstäderna. Ca 40 procent av konkurserna under fem år, 1966--1970, gällde enskilda rörelseidkare. Härav kan man tills vidare anta att strukturrationaliseringen inom handeln varit den främsta konkursorsaken. I en så liberal ekonomi som vår beror naturligtvis inte strukturrationaliseringen inom handeln på någon åtgärd från staten, i fråga om vilken man med berättigande kan odla något missnöje.

Vare härmed inte sagt att mindre och medelstora företag inte har problem. Förhållandena är lika i Sverige som i Västeuropa eller USA. För ett par dagar sedan läste vi en rapport om utvecklingen inom EEC, som herr Blomkvist tidigare nämnde om. Särskilt har lönsamheten för företagen sjunkit där.

Ett intressant land i flera bemärkelser inom EEC är Luxemburg, intressant också därför att det är så litet och lätt att få statistiskt belyst.

I Saarbrücker Zeitung för den 18 januari 1971 fanns en artikel om den mindre och medelstora företagsamhet, som har huvudkontor i Luxem-



burg. År 1961 fanns 5 523 huvudsakligen små företag, år 1969 5 197 – en minskning med 10 procent ungefär – och endast 4 160 hade uppgivit att de trodde sig vara kvar 1980. Minskningen ligger då inemot 25 procent.

Som skäl till denna företagsdöd hade uppgivits dels att avtalsrörelsen i Luxemburg beräknades medföra pensionskrav för de anställda – en situation som vi i Sverige för länge sedan passerat – dels i följande ordning: svårigheter med beskattning och med krediter vid arvsfall, bristande utbildning hos företagarna för företagens nya situation samt allmänna koncentrationstendenser.

Man kan utgå från att bedömningarna i Luxemburg äger någorlunda allmän giltighet för europeiska stater med liberal ekonomi.

Näringsutskottets majoritet delar, såsom herr Blomkvist nämnde i anslutning till ett tidigare ärende, omsorgen om de mindre och medelstora företagen. De utgör en ryggrad i svenskt näringsliv. När jag säger detta, herr Levin, betraktar jag inte det här som ett festligt tillfälle.

De mindre och medelstora företagen har inte minst i den rådande lågkonjunkturen visat en seghet och en förmåga till anpassning som är särskilt värdefull.

Från regeringen har stora ansträngningar gjorts för att stödja den mindre och medelstora företagsamheten. En serie åtgärder redovisades här av herr Blomkvist. I dag kan man peka på de just lagda propositionerna nr 46 och 47. En åtgärd av blygsammare art med hänsyn till kostnaderna var tillsättandet av delegationen för de mindre och medelstora företagen, som tidigare har omnämnts här.

I delegationen ingår förre, och jag hoppas åter blivande riksdagsmannen Stig Stefansson; som sakkunnig ingår ledamoten av kammaren Bengt Sjönell. Därutöver är jag ledamot av delegationen.

Vad har då den här delegationen gjort för företagsamheten under det dryga år den funnits till?

Bland delegationens betänkanden har årets motionärer särskilt uppmärksammat förslaget om ett nytt finansieringsinstitut för att förse de mindre och medelstora företagen med riskvilligt kapital. Motionen 576, partimotion av herr Helén m. fl., begär sålunda att finansieringsinstitutet genomföres snarast.

Herrar Nilsson i Tvärålund och Sjönell vill också, enligt motionen 1344, punkten b, ha finansieringsinstitutet till stånd. I partimotion 573 av herr Bohman m. fl. synes motionärerna, kanske som ett olycksfall i arbetet, inte ha observerat att förslag om finansieringsinstitutet redan föreligger. Motionärerna önskar därför i princip en utredning om ett sådant. Likaså kräver herr Åsling m. fl. i motionen 1365 en liknande utredning som den redan föreliggande.

Regeringen har enligt vad näringsutskottet inhämtat inlett förhandlingar med bankerna om finansieringsinstitutet, och med anledning därav har näringsutskottet inte velat vidarebefordra de nämnda motionskraven.

I reservationen 1 har moderaterna i utskottet funnit finansieringsinstitutet angeläget men motiverat reservationen med att de vill ha till stånd mer vittsyftande åtgärder. Det vore intressant att veta om reservanterna därmed menar att finansieringsinstitutet inte syftar tillräck-

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Mindre och medel-  
stora företag*

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Mindre och medel-  
stora företag*

ligt vitt.

I övrigt har delegationen dragit i gång en stor utredningsaktivitet. En katalog över utredningar, inriktade på mindre och medelstor företagsamhet, har utgivits. Den omfattar en uppräknings på 47 sidor i format A 5. Hittills har delegationen producerat sig i en lunta som i omfång kan konkurrera med den nådiga. Följande aktiviteter pågår:

Sammanställning av servicestudierna. Ett betänkande beräknas till hösten med förslag om en regional serviceorganisation.

Ett informationshäfte om de mindre företagens finansieringsmöjligheter distribueras under våren 1972.

Konkursstudien, som jag nämnde. Den första rapporten väntas bli klar under våren.

Studie om företagsledarnas utbildningssituation och utbildningsbehov. Rapport klar vid årsskiftet 1972/73.

Studie av arbetsmiljön inom de mindre och medelstora företagen. — Studien förlagd till den träbearbetande industrin. — Färdig sommaren 1972.

Därtill har delegationen samordnande uppgifter, och särskilda bevakningsområden är: teknisk utveckling, finansiering och generationsväxlingsproblem. — Det är stor risk för att delegationen i allt utredande förlorar sig i teorier.

På grund av att delegationens direktiv är mycket omfattande har näringsutskottets majoritet inte ansett sig böra sätta i fråga att ytterligare utredningar skall tillsättas. Motionen 1344 av herrar Nilsson i Tvärålund och Sjönell berör emellertid, utöver vad som ligger inom delegationens uppdrag, vissa åtgärder på skatteområdet som företagsskatteberedningen har att överväga.

I motionen 1358 tar herr Sjönell m. fl. upp frågor som näringsutskottet också finner ingå i de redan åberopade utredningsuppdragen.

I anslutning till motionen 1344 kan man undra vad motionärerna menar med att delegationen, för att arbeta fram ett åtgärdsprogram, eventuellt borde utökas med representanter för de politiska partierna. Utöver de tre politiker som jag nämnde, som är ledamöter i delegationen, har moderata samlingspartiet en skicklig representant för sitt fadershus i företrädaren för Industriförbundet. Motionärerna underkänner oss väl inte? Jag har varit i personlig kontakt med herr Sjönell i frågan och fått lugnande besked på den punkten.

I motionen 1357 framlägger herr Sjönell m. fl. ett förslag som är av stort intresse för delegationens vidare diskussioner. Motionärerna föreslår att företag som inte kan utnyttja sitt skatteavdrag, på grund av att de inte är lönsamma, för rättvisans skull bör få någon form av bidrag. Hur skall man tänka sig att ett sådant system skall fungera? Det finns ju möjlighet att genom lagervärdering, genom kortfristiga investeringar och genom faktureringar flytta över vinst från ett år till ett annat. Det kunde då tänkas att ett företag under någon tid sköt vinsten framför sig, redovisade förlust och fick bidrag, och sedan under någon tid hade god vinst och kunde utnyttja skatteavdraget. Inför detta perspektiv — och definitivt inte på grund av negativ inställning och torftig fantasi, herr Sjönell, — har näringsutskottets majoritet inte velat biträda motionsyrkandet.

I motionen 45 vill motionärerna ge marknadsföringen ett bättre kreditvärde. Frågan är hur marknadsföring skall kunna mätas och värderas, och hur därmed kostnader för marknadsföring i praktiken bankmässigt skall kunna jämföras med investeringar i produktionsmedel.

Utöver hänvisning till de anslutande utredningar delegationen bedriver har näringsutskottet inte velat biträda yrkandet i motionen 1313 om utredning av marknadsföringsfunktionernas roll i samhället. Uppgiften förefaller lika omständlig som svävande. Vi har, som centerpartiet i annat sammanhang påpekat, så många utredningskommittéer verksamma att utredningsuppgifterna måste starkt prioriteras.

I motionen 274 tar herr Stridsman m. fl. upp den något nattstånna frågan om ett underleverantörssystem som herr Börjesson i Glömminge nyss har talat för. Herr Stridsman menar att man genom ett sådant skulle kunna styra arbetsuppgifter till undersysselsatta områden. Styrmedlet skulle vara ingrepp från samhället som ersättning för nuvarande lönsamhetskrav, om jag fattat motionen rätt. Motionen har inte kunnat tillstyrkas av näringsutskottet, men den har fått medhåll av reservanter från centern och folkpartiet. Att lönsamheten inte längre skulle styra produktionen är ett förvånande krav från dessa båda liberala partier, och kravet på att samhället skall styra är naturligtvis högst tveksamt i mittenpartiernas målgrupp bland mindre och medelstora företag. Det är alltså en sådan tanke som herr Regnöll i sitt anförande varnade för. Man kan fråga sig varifrån produktionen av dessa underleverantörer skall dras i dag, om man nu inte skall svara med allmänt tal om överhettade områden utan namnge ett.

Slutligen har beträffande motionen 1310 av herr Blomkvist m. fl. och motionen 1336 av fru Lundblad m. fl. utskottet gjort skrivningar till vilka jag hänvisar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr SJÖNELL (c) kort genmäle:

Herr talman! Vad beträffar delegationen för de mindre och medelstora företagen, i vilken delegation, som herr Wååg nu påpekade, både han och jag bland andra är ledamöter, vill jag vitsorda, herr talman, den långa uppräkningsuppgiften, inte bara vanliga uppgifter utan även tyngande uppgifter. Jag tycker att denna långa och mastiga uppräkningsuppgifter som åvilar delegationen utgör bättre illustration än någonting annat för att näringsutskottet, som jag har yrkat, måste upphöra med att bara skyffla över till delegationen alla möjliga uppslag och alla möjliga förslag till åtgärder som kommer motionsvägen och som är värda beaktande. Delegationen kommer att spricka på kuppen, som jag sade i mitt tidigare anförande. Jag tycker att herr Wåågs långa uppräkningsuppgifter på ett utmärkt sätt illustrerar att det är ett vanskligt, ett farligt agerande, om man vill ha delegationen som en effektivt arbetande organisation.

Herr Wååg ställde en fråga på vilken han sade sig under hand ha fått ett lugnande svar från mig. Det är riktigt. När det i motionen krävs att man skulle överväga, om representanter för de politiska partierna skulle kunna inträda i delegationen, gäller det bara helt enkelt att vi i praktiskt

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Mindre och medel-  
stora företag*

taget samliga fall hävdar, att en sådan här viktig delegation bör ha vad man kallar parlamentarisk sammansättning. Det är en gärd av demokrati så att säga, att man vill ha en parlamentarisk utredning. Men jag påpekar också att det står att man skall överväga det. Det är alltså inget förstahandskrav, inget krav som det gäller att i första hand tillgodose.

Vad beträffar den mycket viktiga frågan om investeringsbidragen hänvisar herr Wååg endast till nuvarande tillstånd och nuvarande regler, nämligen att det går att skjuta över vinst från ett år till ett annat i stället för det av mig föreslagna investeringsavdraget. Visst går det att göra det, herr Wååg. Men det systemet har ju visat sig, i varje fall hittills, vara ganska verkningslöst när det gäller att åstadkomma det angelägnaste av allt som vi vill ha genomfört inom industrin i dag, nämligen en ökning av investeringsbenägenheten, en ökning av investeringarna. Det är för att öka investeringarna, framför allt i den viktiga gruppen av mindre och medelstora företag, som står för ca 60 procent av sysselsättningen, som det här förslaget har kommit till. Det kan man inte avfärda bara genom att hänvisa till de nu gällande reglerna som i det här avseendet varit reellt verkningslösa. Det räcker alltså inte med att bara hänvisa till de reglerna. Vi måste se hur verkligheten är, och den är i dag den att investeringsbenägenheten ännu inte har visat sig på allvar.

Herr WÅÅG (s) kort genmäle:

Herr talman! Att delegationen skulle få så mycket utredningsuppdrag att den sprängdes vore verkligen allvarligt. Också jag har funderat över detta. Men man kan heller inte tillsätta parallellutredningar, som skall arbeta vid sidan om delegationen. Eftersom delegationen har så många och vittomfattande uppgifter är det inte möjligt att tillsätta andra utredningar.

Jag vill peka på den aktivitet som centerpartiet igångsatt angående mängden av utredningar som pågår. År 1952 var 206 utredningskommittéer i arbete, 1962 var det 261 och vid årsskiftet 1971–1972 inte mindre än 291. Kostnaden härför har mångdubblats under de senaste åren. Vid fjolårets riksdag begärdes bara från centerpartiet 121 nya utredningar. Men centerpartiet har satt i fråga förslag om hur antalet utredningar skulle kunna minskas, vilket vore högst behjärtansvärt.

Herr Sjönell tog upp frågan om förslaget till ersättning till sådana företag som inte lönar sig. Herr Sjönell har tydligen missuppfattat vad jag sade. Jag sade att ett företag genom diverse åtgärder kunde skjuta vinsten framför sig, så att det någon period gick med förlust och då skulle få det av herr Sjönell föreslagna bidraget. Därefter skulle man förfoga över den uppskjutna vinsten och med denna komma i åtnjutande av skatteavdrag. Detta finner jag orimligt herr talman.

Herr SJÖNELL (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten, eftersom det som bör sägas redan är sagt. Jag vill bara säga att vårt förslag att delegationen för de mindre och medelstora företagen inte skall överbelastas med uppgifter inte innebär att man skall tillsätta en parallelldelegation. Vissa mycket väsentliga förslag och åtgärder som inte faller under delegationens

område skall avhandlas och lösas i annan ordning. Jag skall bara peka på det i motionen 1344 framställda utomordentligt viktiga beredskapskravet. Det är synpunkter som leder enormt långt och rör mycket väsentliga nivåer, och man kan inte tänka sig att som i det här fallet en icke-parlamentarisk delegation skall lösa sådana problem. Detta är bara ett exempel, herr talman.

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Mindre och medel-  
stora företag*

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Jag hade inte tänkt delta i det här meningsutbytet, men eftersom herr Wååg i sitt första inlägg nämnde mitt namn, vill jag göra ett par tillrättalägganden.

När man är ordförande i en näringspolitisk organisation, måste man i dagens läge uppfatta vad företagarna ute i bygderna tycker och tänker. Det är riktigt att många företagare i dag är misslynta, herr Wååg. Men när de är misslynta, är de inte det utan anledning. Företagarna är optimister – i annat fall hade de inte blivit företagare. Men när exempelvis som under föregående år över 4 000 konkurser uppstod, när vi toppar löne- och skatteligan i Europa, när precis som nyss nämndes investeringarna är rekordlåga, när den ena bördan efter den andra läggs just på företagen och särskilt då på de mindre och medelstora, är det inte så underligt att företagarna reagerar. Jag tycker att det är ett sunt uttryck för vad många i dag tycker och tänker i deras led.

Vi har nyss behandlat arbetsgivaravgiften. Där hade herr Wååg ett mycket gott tillfälle att visa sin vänliga inställning gentemot företagen, särskilt de mindre och medelstora, men han gick emot oss. Energiskatten är en annan sak som vi skall ta upp. Också där har vi krävt ett borttagande. Jag skulle kunna ta det ena exemplet efter det andra, men med hänsyn till tiden vill jag inte göra det.

Jag vill påstå att det som i dag skulle hjälpa näringslivet och inte minst de mindre företagen är att något konkret händer, som direkt kan minska deras kostnader och bördor. Det är bra med utredningsmaterial, och herr Wååg staplade upp kilovis med böcker och annat material som han hade samlat ihop, men jag vill påstå att det är betydligt bättre att ge reella lättnader som syns och märks. Det är betydligt effektivare än att presentera aldrig så många fina och välskrivna böcker.

Herr WÅÅG (s):

Herr talman! Jag vill säga till herr Hovhammar att det hör till saken att det i detta hus begärs utredningar ur alla vinklar och vrår, och någon måste göra de utredningarna. Herr Hovhammar har minsann också varit med om att begära utredningar. Det blir staplar av böcker till sist!

Det är förståeligt om en del människor i samhället är misslynta, men vad som förvånar är hur en föreningsverksamhet kan bäras upp av en ideologi att endast lufta missnöje.

Överläggningen var härmed slutad.

*Punkterna 1 och 2*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Torsdagen den  
16 mars 1972

*Mindre och medel-  
stora företag*

*Punkten 3*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herrar Regnéll och Clarkson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Regnéll begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarén bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 13 punkten 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarén bifallit reservationen nr 1 av herrar Regnéll och Clarkson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammaréns ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Regnéll begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

|        |   |     |
|--------|---|-----|
| Ja     | — | 225 |
| Nej    | — | 27  |
| Avstår | — | 4   |

*Punkten 4*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Sjönell begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarén bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 13 punkten 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarén bifallit reservationen nr 2 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammaréns ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Sjönell begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

|        |   |     |
|--------|---|-----|
| Ja     | — | 134 |
| Nej    | — | 121 |
| Avstår | — | 1   |

*Punkten 5*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Börjesson i Glömminge m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Sjönell begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarén bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 13 punkten 5 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarén bifallit reservationen nr 3 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Sjönell begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 161  
Nej — 91  
Avstår — 2

#### *Punkten 6*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Börjesson i Glömminge m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Börjesson i Glömminge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 13 punkten 6 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Börjesson i Glömminge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 157  
Nej — 97  
Avstår — 1

#### *Punkten 7*

Utskottets hemställan bifölls.

#### *Punkten 8*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Börjesson i Glömminge m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Börjesson i Glömminge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 13 punkten 8 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Börjesson i Glömminge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 160  
Nej — 94  
Avstår — 2

**Nr 42**

Torsdagen den  
16 mars 1972

---

*Mindre och medel-  
stora företag*

§ 25 Föredrogs näringsutskottets betänkande nr 14 i anledning av motion om förbud i vissa fall mot utländskt förvärv av svenska företag.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 26 Interpellation nr 95 ang. skyldigheten att lämna uppgifter för statistik m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr FÄGELSBO (c), som yttrade:

Herr talman! Både företag och enskilda personer har numera en mycket omfattande uppgiftsskyldighet till det allmänna. Utöver de uppgifter som måste lämnas till ledning för taxeringen och uppbörden av skatt har bl. a. flertalet företag att fortlöpande lämna uppgifter för olika statistiska ändamål.

I många fall är utan tvekan arbetet med att samla in och sammanställa dessa uppgifter mycket betungande för uppgiftslämnarna. Detta gäller inte minst för mindre företag. Uppgiftsskyldigheten är i många fall lika omfattande för små företag som för stora. De mindre företagen saknar emellertid ofta en kontorsorganisation som kan fullgöra detta arbete. Som regel får då företagarna antingen själva utföra arbetet på fritiden eller anlita särskild arbetskraft, t. ex. någon bokföringsbyrå, revisor eller liknande.

Uppgiftsskyldigheten blir i sådana fall givetvis också en ekonomisk belastning för den uppgiftsskyldige. I många fall upplevs det också som oriktigt att samhället bara undantagsvis lämnar ekonomisk ersättning, trots att det merarbete som det här är fråga om kan betraktas som tjänster åt det allmänna, vilka uppgiftslämnaren inte kan dra någon nytta av.

Enligt min mening är det angeläget att iaktta största möjliga återhållsamhet i fråga om skyldigheten att lämna uppgifter för statistiska och liknande ändamål. Det bör enligt min mening också övervägas att ge ersättning för kostnader i samband med uppgiftslämningen, särskilt om uppgiftsskyldigheten har större omfattning. Ett sådant ersättningssystem fanns tidigare i samband med uppbörden och redovisningen av omsättningsskatt men har numera tagits bort.

Med hänvisning till vad som har anförts i interpellationen hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr finansministern få ställa följande frågor:

1. Har statsrådet för avsikt att vidta några åtgärder för att minska det arbete för företag och enskilda personer, som följer med skyldigheten att lämna uppgifter för statistiska och liknande ändamål?

2. Vill statsrådet överväga möjligheterna att införa någon form av kostnadsersättning i de fall uppgiftsskyldigheten har särskilt stor omfattning?

Denna anhållan bordlades.



Ordet lämnades på begäran till

Herr LARSSON i Borrby (c), som yttrade:

Herr talman! Delar av den skånska sydkusten har under lång tid undergått påtagliga förändringar genom vattnets eroderande verksamhet. Strandlinjen har förskjutits genom att stora mängder sand forslats bort av vågorna. Det är huvudsakligen kuststräckan Kåseberga - Löderups strandbad - Sandhammaren - Mälarhusens strandbad som drabbats. Konsekvenserna av erosionen har blivit särskilt kännbara för Löderups kommun, där förutsättningarna för Löderups strandbad i hög grad förändrats genom denna naturförstörelse, som varit särskilt intensiv sedan 1950-talet. Havet befinner sig i Löderup nu i omedelbar närhet av fritidsbebyggelsen.

Tidigt togs lokala initiativ för att motverka havets expansion, och i slutet av 1950-talet sökte Löderups kommun medverkan från länsstyrelsen och andra statliga myndigheter. Visst utrednings- och mättningsarbete företogs under 1960-talet.

År 1968 inlämnades i riksdagen motioner med hemställan om att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla att Kungl. Maj:t snarast framlade förslag till åtgärder mot erosion vid Löderups strandbad. Motionerna remitterades till jordbruksutskottet. I augusti samma år avlade utskottet ett besök i Löderup för att studera erosionsproblemen.

I sitt utlåtande 1968:36 vitsordade utskottet, att den fortgående erosionen hade en sådan omfattning att högst betydande natur- och landskapsvärden löpte risk att bli tillspillogivna om ej motåtgärder vidtogs förhållandevis snabbt. Utskottet hänvisade till att Kungl. Maj:t emellertid i början av år 1967 beviljat länsstyrelsen i Kristianstad ett särskilt anslag för utredning i samråd med sjöfartsstyrelsen om skyddsåtgärder mot erosionen vid berörda kuststräcka. ”Den undersökning som med stöd härav satts i gång med tillhjälp av bl. a. expertis från danska vattenbyggnadsmyndigheter beräknas inom kort vara slutförd varefter länsstyrelsen kommer att med denna som grundval till Kungl. Maj:t inge vederbörliga förslag i ämnet”, framhöll utskottet. Syftet med motionerna skulle sålunda tillgodoses utan någon riksdagens åtgärd. Med hänsyn till frågans vikt förutsatte jordbruksutskottet att den fortsatta utredningen kom att bedrivas skyndsamt och att Kungl. Maj:t och vederbörande myndigheter snarast vidtog de åtgärder som kunde finnas påkallade.

Den av jordbruksutskottet åberopade länsstyrelseutredningen slutfördes några månader efter riksdagsbehandlingen av frågan. Några åtgärder har inte vidtagits för att motverka erosionen i Löderup, men angelägenheten av att detta sker kvarstår.

Med stöd av vad som anförts anhåller jag om kammarens medgivande att till herr jordbruksministern få ställa följande frågor:

Kan statsrådet redogöra för vart länsstyrelseutredningen beträffande åtgärder mot vattenerosionen vid Löderups strandbad tagit vägen?

Vilka åtgärder är statsrådet beredd vidtaga för att motverka erosionen vid Löderups strandbad?

Denna anhållan bordlades.

Nr 42

Torsdagen den  
16 mars 1972

---

§ 28 Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till riksdagens kammare

Härmed får jag anhålla om tjänstledighet från riksdagsarbetet under tiden 22 mars–5 april 1972 för tjänsteresa till Folkrepubliken Kina.

Stockholm den 16 mars 1972

*Kjell-Olof Feldt*

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 29 Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts propositioner:

Nr 29 angående institutet för social forskning

Nr 39 angående stöd till kollektiv forskning inom miljövårdsområdet

§ 30 Anmäldes och bordlades motionen nr 1505 av herr *Källstad m. fl.* i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 30 angående vissa anslag ur kyrkofonden.

§ 31 Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades att följande enkla fråga denna dag framställts, nämligen av

Nr 130 Herr *Berndtson* i Linköping (vpk) till herr civilministern om förlängning av remisstider för kommuner:

Är statsrådet beredd att medverka till sådan förlängning av remisstider att kommuner beredes möjlighet till en tillfredsställande behandling av ärendena?

§ 32 Kammaren åtskildes kl. 20.25.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

*/Solveig Gemert*

## Förteckning över talare

(Siffrorna avser sida i protokollet)

Nr 42  
år 1972

### Torsdagen den 16 mars

Herr talmannen 5, 36

Fru andre vice talmannen 104

Herr Andersson, försvarsminister 12, 13

” Andersson i Örebro (fp) 105, 110, 111, 115

” Annerås (fp) 101, 124

” Bengtsson i Landskrona (s) 122, 126, 127

Fröken Bergegren (s) 26, 49, 54

Herr Björk i Göteborg (s) 98, 99

” Blomkvist (s) 108, 110, 112, 115

” Brandt (s) 84, 89, 91

” Börjesson i Glömminge (c) 120, 123, 127, 135

” Carlsson, utbildningsminister 18, 20, 21, 22, 23, 24

Fröken Eliasson (c) 21, 23

Herr Ernulf (fp) 26, 42, 52, 73

” Fiskesjö (c) 14, 15

Fru Fränkel (fp) 12, 13

Herr Fågelsbo (c) 144

” Geijer, justitieminister 33, 54, 58, 60, 70

” Gustavsson i Alvesta (c) 16, 17

” Hedin (m) 20, 21

” Hernelius (m) 69, 73

” Hovhammar (m) 81, 87, 89, 141

” Jadestig (s) 18

” Josefson i Arrie (c) 77, 88

Fru Kristensson (m) 31, 36, 53, 57, 59

Herr Larsson i Borrby (c) 145

” Larsson i Umeå (fp) 80, 87

” Levin (fp) 126, 127

” Lidbom, statsråd 17

” Lindahl (s) 99

” Lundkvist, civilminister 14, 15

” Lövenborg (vpk) 28, 32, 34

” Magnusson i Borås (m) 79, 88

” Mattsson i Lane-Herrestad (c) 94, 95

Fru Mogård (m) 61

Herr Nelander (fp) 19

” Nilsson i Agnäs (m) 6, 8

” Nilsson i Tvärålund (c) 111

” Norrby i Gunnarskog (c) 97

Fru Odhnoff, statsråd 16, 17

Herr Olsson i Kil (fp) 97, 99

” Persson i Stockholm (s) 63, 72

” Pettersson i Lund (s) 9, 11

” Polstam (c) 27, 45, 58

” Regnéll (m) 120, 132

Nr 42  
år 1972

Herr Schött (m) 47, 53, 58, 61  
" Sjöholm (fp) 103  
" Sjönell (c) 133, 139, 140  
" Sträng, finansminister 9, 10, 11  
" Sundman (c) 89, 91  
" Svedberg (s) 102  
" Turesson (m) 93, 94, 95  
" Westberg i Ljusdal (fp) 23, 25  
" Wickman, utrikesminister 5, 7, 9  
" Wiklund i Stockholm (fp) 62, 72  
" Wååg (s) 136, 140, 141